

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ MEDYA
KULLANIMINDA ANNE BABA ARACILIĞI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NUR AKSOY

**ANKARA
MART, 2021**

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ MEDYA
KULLANIMINDA ANNE BABA ARACILIĞI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NUR AKSOY

DANIŞMAN: DOÇ. DR. MÜGE ŞEN

**ANKARA
MART, 2021**

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Nur Aksoy adlı öğrencinin hazırladığı “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Medya Kullanımında Anne Baba Aracılığı” başlıklı bu çalışma Temel Eğitim Anabilim Dalı / Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı’nda jüri üyelerince oy birliği ile **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

	<u>Jüri Üyeleri</u>	<u>İmza</u>
Başkan	Dr. Öğr. Üyesi Arif YILMAZ	
Üye	Doç. Dr. Müge ŞEN (Danışman)	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Gökçe KARAMAN BENLİ	

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından/.../2021 tarihinde, Enstitü Yönetim Kurulunca/.../2021 tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Yasemin KARAMAN KEPENEKÇİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgileri akademik yazım kurallarına uygun biçimde raporlaştırdığımı ve bunları etik ilkelere (atıfta bulunulan tüm yapılara kaynaklarda yer verilmesi, tezde kullanılan bilgi ve belgelere resmi yollarla ulaşılması ve bunların aslı bozulmadan kullanılması vb.) uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu bildiririm.

NUR AKSOY

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ MEDYA KULLANIMINDA ANNE BABA ARACILIĞI

AKSOY, Nur

Yüksek Lisans Tezi, Temel Eğitim Anabilim Dalı

Doç. Dr. Müge ŞEN

Mart, 2021, xii+95

Bu çalışmada; 36-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının medya kullanımı hakkında ebeveynlerin düşünceleri ve aracılık davranışlarının ebeveynin cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, çocuğun yaşı, cinsiyeti değişkenleriyle farklılaşıp farklılaşmadığını ve anne babanın düşünceleri ve davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır.

Araştırmanın çalışma grubu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Kars İl’inde devlete bağlı anaokullarında ve anasınıflarında 36-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının anne babalarından oluşmuştur.

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama araştırması olarak yürütülmüştür. Araştırmanın veri toplama aracı anne, babalar ve çocukların sosyo demografik özelliklerini ve medya kullanım bilgilerini edinmeye yönelik bilgi formu, anne, babaların çocuklarının medya kullanımındaki düşünceleri ölçen “Okul Öncesi Medya Düşünce Formu” ve davranışlarını ölçen “Okul Öncesi Medya Aracılığı Davranış Formu” kullanılmıştır.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında medya seçimi, aktif aracılık ve kısıtlayıcı aracılığın ebeveyninin yaşına göre, medyanın seçiminin ayrıca çocuğun yaşına göre farklılaştığı görülmektedir. Medya seçimi ile medya etkisi, aktif aracılık ve kısıtlayıcı aracılık ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Aktif aracılık ile kısıtlayıcı aracılık arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Anne baba medya aracılığı, aktif aracılık, kısıtlayıcı aracılık

ABSTRACT

PARENTAL MEDIATION IN PRESCHOOL CHILDREN'S MEDIA USE

AKSOY, Nur

Master Degree, Department of Elementary Education

Supervisor: Assoc. Prof. Müge ŞEN

March, 2021 xii+95

The purpose of this study was to determine whether the parents' thoughts and mediation behaviors of 36-72 month preschool children about the use of media differ with the variables of the parents' gender, age, educational status, child's age and gender, and the relationship between parents' thoughts and behaviors.

The study group of the research consisted of the parents of 36-72 month old preschool children who attend the state schools in Kars in the 2018-2019 academic year.

The research was conducted as a survey research, one of the quantitative research methods. The data collection tool of the study was used to collect the socio-demographic characteristics and media usage information of mothers or fathers and children, “The Preschool Media Thought Form”, which measures mothers and fathers' opinions and “The Preschool Media Mediation Form” that measures parents behavior about their children media usege.

Considering the findings of the study, it is seen that media selection, active mediation and restrictive mediation differ according to the age of the parents, and the choice of media also differ according to the age of the child. A positive and significant relationship was found between media selection and media influence, active mediation, and restrictive mediation. And also a positive significant relationship has emerged between active mediation and restrictive mediation.

Key Words: Parental mediation, active mediation, restrictive mediation

ÖNSÖZ

Hayatımda her zaman yanımda olan, beni destekleyen her gün arayıp iyiliğimi soran, tereddütsüz tüm sızlanmalarımı çeken, teselli eden, benim için her zaman dua eden annem, babam ve kardeşime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum, var oldukları ve ailem oldukları için minnettarım. Ayrıca ailem kadar bana her konuda yardım eden, bana yol gösteren, ailem kadar bana nasılsın diye soran Doç. Dr. Sabri Güngör hocama şimdiye kadar olan tüm süreçte yanımda olduğu için çok teşekkür ediyorum. Tezimin oluşum sürecinde hatta daha öncesinde içtenlikle yanımda olmayı sevdiğim, zorlandığım dönemlerimde her zaman anlayış ve yol gösteren, bazen sabır sınırlarını zorladığım ve buna rağmen desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Müge Şen'e teşekkürlerimi sunuyorum. Bu süreçte ne zaman arasam, ne zaman bir şeye ihtiyacım olsa yardımına koşan, işlerimi kolaylaştıran tanıştığım için kendimi şanslı hissettiğim Arş. Gör. Emine Er'e ve Arş. Gör. Nergiz Teke'ye de ayrıca teşekkür ediyorum. Bu tez hayatımın zor döneminde yukarıda geçen isimlerle var olmuştur. Bu yüzden benim için ayrıca önem arz etmektedir.

“Korkarım ürettiklerimizin ürettiklerine dönüşüyoruz”

Neil Postman

Aileme...

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ.....	iii
ÖZET	vi
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	xviii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem.....	1
Amaç.....	8
Önem.....	8
Sayıtlar	10
Sınırlılıklar	10
Tanımlar.....	10
BÖLÜM 2.....	12
KONU İLE İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	12
Medya	12
Medya Araçlarının Okul Öncesi Dönem Çocukların Gelişim Alanlarına Etkileri	16
Bilişsel Gelişim	16
Fiziksel Gelişim	17
Sosyal Duygusal Gelişim	18
Dil Gelişimi	18
Anne, Baba ve Çocuk Medya Kullanımı	19
Anne, Baba, Çocukların Kullandıkları Medya Araçları ve Kullanım Süreleri.....	19
Çocukların Medya Kullanımına İlişkin Oluşturulan Kurallar	24
Aracılık Kavramı ve Anne Baba Aracılığı	25
Kısıtlayıcı Aracılık.....	26
Aktif Aracılık.....	28
Birlikte İzleme	31
İlgili Araştırmalar	33
BÖLÜM 3.....	41
YÖNTEM.....	41
Araştırmanın Modeli.....	41

Evren ve Örneklem	42
Verilerin Toplanması	50
Veri Toplama Süreci	50
Veri Toplama Araçları	51
Bilgi Formu	51
Okul Öncesi Medya Düşünce Formu	51
Okul Öncesi Medya Aracılığı Davranış Formu	51
Verilerin Çözümlemesi	52
BÖLÜM 4.....	55
BULGULAR VE YORUMLAR	55
Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Düşüncelerinin ve Aracılık Davranışlarının Anne Babaların Yaşına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar	55
Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Düşüncelerinin ve Aracılık Davranışlarının Anne Babaların Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar	58
Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Düşüncelerinin ve Aracılık Davranışlarının Anne Babaların Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar	60
Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Düşüncelerinin ve Aracılık Davranışlarının Çocukların Yaşına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar	62
Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Düşüncelerinin ve Aracılık Davranışlarının Çocukların Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar	65
Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Düşünceleri ve Aracılık Davranışları arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular ve Yorumlar	66
BÖLÜM 5.....	70
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	70
Sonuçlar	70
Öneriler	71
KAYNAKLAR.....	73
EKLER	86
EK 1. Anne Baba Aracılığı Düşünce ve Davranış Formu Ölçek İzin Belgesi	87

EK 2. Bilgi Formu ve Anne Baba Aracılığı Düşünce ve Davranış Formu.....	88
EK 2. Etik Kurul Onayı	92
EK 3. Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni Valilik Onayı.....	93
BENZERLİK BİLDİRİMİ	94
ÖZGEÇMİŞ.....	95

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1 Araştırma Kapsamındaki Anne Babaların Sosyo Demografik Özelliklere İlişkin Bilgiler.....	43
Tablo 2 Evde Bulunan Medya Araçlarına Ait Bilgiler	44
Tablo 3 Çocukların Medya Araçlarını Kullanıp Kullanmadığına İlişkin Bilgiler.....	45
Tablo 4 Çocukların Kullandıkları Medya Araçlarına İlişkin Bilgiler	45
Tablo 5 Çocuklara ait Medya Araçlarına İlişkin Bilgiler	46
Tablo 6 Medya Kullanım Sürelerine İlişkin Bilgiler	46
Tablo 7 Evde Çocuklar için Medya Kullanımına Yönelik Kurallar Olup Olmadığına İlişkin Bilgiler	48
Tablo 8 Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Kurallarına İlişkin Bilgiler	48
Tablo 9 Alt Boyutların Değişkenlere Göre Parametrik veya Non-Parametriklik Durumları ve Yapılan Testler.....	53
Tablo 10 Anne Babaların Medya Düşüncesinin ve Medya Aracılık Davranışının Anne Babaların Yaşına Göre Farklılaşmasına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	55
Tablo 11 Anne Babaların Medya Düşüncesinin ve Kısıtlayıcı Aracılık Davranışının Anne Babaların Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	58
Tablo 12 Anne Babaların Aktif Aracılık Davranışının Anne Babaların Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin t-Testi Sonuçları.....	58
Tablo 13 Anne Babaların Medya Düşüncesinin ve Aracılık Davranışının Anne Babaların Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	60
Tablo 14 Anne Babaların Aktif Aracılık Davranışının Çocukların Yaşına Göre Farklılaşmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Testi Sonuçları	63
Tablo 15 Anne Babaların Medya Düşüncesinin ve Kısıtlayıcı Aracılık Davranışının Çocukların Yaşına Göre Farklılaşmasına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	63

Tablo 16 Anne Babaların Medya Düşüncesinin ve Kısıtlayıcı Aracılık Davranışının Çocukların Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	65
Tablo 17 Anne Babaların Aktif Aracılık Davranışının Çocukların Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin t-Testi Sonuçları	65
Tablo 18 Anne Babaların Medya Düşünceleri ve Aracılık Davranışları Arasındaki İlişkiye Yönelik Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları.....	66

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Giriş bölümünde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve çalışmadaki kavramlara ait tanımlamalar yer almaktadır.

Problem

Gelecek bizimle var, çocuklarımızla var, medyanın çocuklarıyla var!

Medya, içinde bulunduğumuz toplumun değerlerinde birtakım değişiklikler yaparak, yeni ve yeniden üretimlerle hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmektedir (Akçalı, 2015). Bu üretim sayesinde herkese hitap edebilen, herkes için çalışabilen işe yarar olan araçlar sistemi hayatımızın her alanında ve neredeyse her anında tüm bireylere kolaylıkla ya da bir şekilde ulaşabilmektedir. Ancak gelişimleri henüz tamamlanmamış olan küçük çocuklar, maruz kaldıkları medya içeriğini seçmekte ve sorgulamakta deneyimsizdirler. Çocuklara sunulan ya da sağlanan medya erişimi başlangıç süreci aile ile doğrudan ilişkilendirilmektedir. Aileler çeşitli sebeplerden dolayı medya ile vakit geçirmesine ya da kullanmasına izin vermektedirler. Kol (2017), günümüzde ailelerin çocuklarına sunduğu medya erişiminde beklentilerinin büyük ölçüde zaman kazanma amacı taşımakta olduğunu belirtmektedir. Burada zaman kazanmaktan kasıt çocuk için oyalayıcı, herhangi bir medya aracının karşısında bırakılması ve ailenin sözde kendi işleriyle uğraşması olarak görülmesi olarak tanımlanmaktadır. Zaman kazanmanın dışında yetişkin olarak anne, babaların çocukları için medya kullanımlarının büyük ölçüde öğrenme (Alade ve Nathanson, 2016; Anderson ve Pampek, 2005; Sayan, 2016; Yağlı, 2013) eğlenme (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü [ASAGEM], 2008; Gürcan, Özhan ve Uslu, 2008; Yağlı, 2013), oyun (Akçay ve Özcebe, 2012; ASAGEM, 2008) amaçlı olduğu bilinmektedir. Medya araçlarının kullanım amaçları yanında bazı faydalar sağlaması nedeniyle de aileler tarafından tercih edildiği yapılan araştırmalarla ortaya konulmaktadır. American Academy of Pediatrics (2016) çocuklar için yapılan bazı programların çocukların bilişsel, sosyal ve edebi yönlerinin gelişeceğini, eğitimsel ve yaşamsal öğrenmeler sunacağını söylemektedir. Alade ve Nathanson (2016)

yaptıkları araştırmada eğitimsel televizyonun çocuklar için faydalı olabileceğini bilişsel yönden geliştirdiği sonucuna varmıştır. Anderson ve Pampek (2005) çocuklar için yapılan televizyon programlarının çocukların dil gelişimine ve bilişsel gelişime katkı sağlayıp, öğrenme gerçekleştirdiğini söylemektedirler. Gündoğan (2014) internet ve bilgisayar üzerinde eğitim amaçlı oluşturulan projeler için günümüz medya araçlarının kullanılmasıyla çocukların ihtiyaçlarını karşılayabileceğini tartışmaktadır. Gürcan, Özhan ve Uslu (2008) dijital oyunlarının çocuklar üzerinde eğlendirici, geliştirici, beceri sağlayan özelliklerini ve çocukların okul derslerine yardımcı olduğunu, boş zaman değerlendirmede iyi bir araç olacağını, bilişsel gelişime ve dil gelişimine katkıları olduğunu dile getirmektedir.

Gelişim araştırmacıları ise medya ve ürünleri aracılığıyla çocukların bilişsel, fiziksel, sosyal gelişimlerini desteklemeye yönelik ve desteklemenin yanı sıra fazla maruziyetin getirdiği bazı problemlere ilişkin çalışmalar yürütmüşlerdir (Akbulut, 2013; Gentile, Reimer, Nathanson, Walsh ve Eisenmann, 2014; İşçibaş, 2003; Mendoza, 2009; Mistry, Minkovitz, Strobino ve Borzekowski, 2007; Nathanson, Sharp, Alade, Rasmussen ve Christy, 2013; Pagani, Fitzpatrick, Barnett ve Dubow, 2010; Sanders, Montgomery ve Brechman-Toussaint, 2000; Tüzün, 2002). Akbulut (2013), çocukların bilgisayar ve internet başında geçirdikleri süreye ve oturma şekillerine göre bazı problemlerle karşılaşmakta olduklarını vurgulamaktadır. Çocuğun fiziksel gelişimini olumsuz etkileyen, kas ağrıları, iskelet ağrıları, tutulma, gözlerde ağrı, kuruma, yanma ve bozukluklar, uykusuzluk, hareketsizlikten dolayı kilo artışı, duruş bozuklukları gibi sorunların yaşandığını ispatlamaktadır. Bununla birlikte bilgisayarın ve internetin çocuğun bilişsel gelişimini hem olumlu hem de olumsuz etkilediğini açıklamaya çalışmış ve çocuğun bilgisayar ve internet üzerinde geçirdiği zamana bağlı olarak merak duygusu, başarıma duygusu gibi çocuğun kendini iyi hissetmesini, güven duymasını sağlamasını, problem çözme gibi üst düzey bilişsel beceriler geliştirmesini, çocuğun dil öğrenimine katkısını, görsel uyaranlar nedeniyle çocuğun görsel zekasının gelişimine destek olduğunu dile getirmektedir. Eğer aile, bilgisayar ve internet üzerinden çocuğuna ne gibi bir zararın ne şekilde geleceğini biliyorsa ve bu konuda önlem alıyorsa olumsuz etkilerden çocuklarını korunmuş olacaklarını da ayrıca belirtmektedir. Gentile ve diğerleri (2014) yaptıkları çalışmada, medyanın, çocukların sosyal, duygusal, fiziksel gelişmelerine etki ettiklerini sonucuna ulaşmaktadırlar. Fakat ailelerin almış oldukları önlemler ve çocuklarına aracılık etmeleriyle çocukların gelişimlerinin nasıl ve ne kadar

etkileneceğini değiştirebileceklerini ortaya koymaktadırlar. Aile çocuklarının ilgilendiği medya aracını takip edip ve çocuğuna iyi bir yönlendirme sağlarsa çocuk sosyal açıdan ve fiziksel açıdan medyanın olumsuzluklarından korunacağını ayrıca vurgulamaktadırlar. İşçibaşı (2003) televizyonun çocuğun sosyal gelişimi açısından katkı sağlayabileceği, televizyonun artık aile üyelerinden biri olduğuna fakat televizyonda bulunan şiddet, cinsellik, olumsuz davranışlar gibi çocuğu kötü yönde etkileyecek içeriklere de açık bir şekilde maruz kaldığını ancak aile ile birlikte bu olumsuzlukların en aza indirilebileceğini vurgulamaktadır. Mendoza (2009), medya nedeniyle çocukların gelişimlerinin risk altına girip girmeyeceğini ailelerin belirleyeceğini ve bu nedenle ailelerin hem medya okuryazarlığı konusunda hem de çocuklarının medya kullanımında aracılıklarının nasıl olması gerektiği üzerinde durmaktadır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında ise anne babalara verilen eğitimler sayesinde, anne babanın medya konusunda bilinç kazandığını ve çocuklara fayda sağlamanın aracılık türlerini değiştirerek sağlanabileceğini ortaya koymaktadır.

Medyanın genel olarak çocuklar için olumsuz etkileri ile ilgili olarak gelişimsel (American Academy of Pediatrics, 2016; Christakis, Zimmerman, DiGiuseppe ve McCarty, 2004; Demir, 2009; Nathanson ve Fries, 2014; Smith, Nathanson ve Wilson, 2002; Vandewater, Rideout, Wartella, Huang, Lee ve Shim, 2007) eğitimsel (Alade ve Nathanson, 2016; Gözüm ve Kandır, 2021; İşçibaşı, 2011; Jennings, Hooker ve Linebarger, 2009), sağlıksal (Demir, 2009; Gentile vd., 2014; İşçibaşı, 2001; Kılınç, 2017; Nathanson ve Fries, 2014; Pagani, vd., 2010; Sayıl, 1991; Sission, Broyles, Baker ve Katzmarzyk, 2010; Yılmaz ve Biricik, 2017) ve de iletişimsel (Fujioka ve Austin, 2002; Nathanson ve Rasmussen, 2011; Tüzün, 2002) açıdan inceleyen bir çok bilimsel çalışma bulunmaktadır. Bu araştırmalar yakından incelendiğinde çeşitli medya araçlarının kullanıma bağlı olarak çocukların üzerindeki tüm olumsuz etkiler açıkça görülmektedir. American Academy of Pediatrics (2016) medyanın çocuklara olan etkilerini televizyon başında geçirilen zamanın artmasıyla atıştırma alışkanlıklarının artması ve yiyeceklerle ilgili televizyon reklamlarına maruz kalma sonucu oluşan obezitenin ortaya çıkması, yatak odasına giren telefon, bilgisayar nedeniyle uyku ihtiyacının tam sağlanması ve aşırı televizyona maruz kalan çocukların gelişim alanlarında gecikmeler olduğunu vurgulamaktadır. Christakis ve diğerleri (2004) yaptığı çalışmada çocuğun sinirsel gelişimi için kritik dönemde televizyon maruziyetinin çocukta dikkat problemlerine yol açtığını, Demir (2009) ise televizyon reklamlarının çocuğun beslenme

ve tüketim ihtiyaçlarını belirlemede önemli etken olduğunu söylemektedir. Fujioka ve Austin'nin (2002) yaptığı çalışmada ise medya mesajlarının aile aracılığıyla olumlu ya da olumsuz sonuçlara sebep olduğundan, Gentile ve diğerleri (2014) ise ekranın başında geçirilen her vakit fiziksel, sağlıksal, psikolojik, akademik başarı gibi çocuğun günlük yaşantısını oluşturan unsurları etkilediğinden bahsetmektedir. Gürcan ve diğerleri de (2008) yaptıkları araştırmada bilgisayar oyunlarını ele almış ve bilgisayar oyunlarının çocuklar için bağımlılık oluşturabileceğine ve buna bağlı olarak çocuklarda psikolojik, fizyolojik bazı problemlerin ortaya çıkabileceğine ayrıca çocuğun kişilik gelişimine, akademik başarısına da engel olacağını söylemektedir.

İşçi başı'nın (2001) yaptığı yaş grubuna bağlı olarak çocukların televizyonda algıladıkları ve dikkat ettikleri durumların, olayların, karakterlerin değiştiğini ve bu bağlamda çocukların televizyonda gördükleri olayları taklit etme, örnek alma davranışları gösterdiğini bu nedenle de şiddet içerikli izlenen her programın süresine bağlı olarak çocukta saldırganlık davranışları sergilemede büyük bir etken olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. İşçi başı'nın (2011) yapmış olduğu diğer bir çalışmada ise video oyunlarının suça yönelik davranışlar oluşturduğunu, duygulardan uzaklaştırdığını, aile içi ve diğer bireylerle iletişim problemleri yaşamasına, yaratıcılığı kısıtladığını ve kişilik bozukluklarına neden olduğunu açıklamaktadır. Kılınç (2017), internet kullanımından kaynaklı çocuklar birçok riskle karşı karşıya kaldığını, bağımlılık oluşturabileceğini bunun sonucunda da çocuklarda psikolojik problemlerin oluşabileceğine, güven duygusunu oluşturmada zorlanacağını, olumsuz davranışlar sergileyeceği üzerinde durmaktadır. Nathanson ve Fries (2014) ise okul öncesi çocuklarıyla yaptıkları çalışmada herhangi bir medya aracına fazla maruz kalma çocuklarda uyku problemleri yaşanmasında ve nöropsikolojik işlevlerde sorunlar oluşmasına neden olduğunu bulmuşlardır. Nathanson ve Rasmussen (2011), annelerin çocuklarıyla iletişimlerini kitap okumada ve televizyon izlerken inceledikleri çalışmanın sonucunda annelerin çocuklarıyla kitap okurken daha çok iletişime geçtiğini, iletişimi artırdığını ve sözcük dağarcığının geliştiğini, televizyon izlerken ise anne ile olan iletişimin oldukça düşük olduğunu saptamışlardır. Pagani ve diğerleri (2010), erken çocukluk döneminde fazla televizyona maruz kalmanın gelişimsel, davranışsal ve bilişsel sorunlar yarattığını ortaya koymaktadır. Sayıl'ın (1991) araştırmasına bakıldığında birçok araştırmayı incelemiş ve sonucunda ise televizyonun çocukların davranışları üzerinde büyük etkisini olduğuna ve özellikle saldırgan davranışlar oluşturmaya neden olduğu kanısına ulaşmaktadır.

Sission ve diğerlerinin (2010) yapmış oldukları çalışmada hem kız hem erkek çocukların ekran süreleri ile kilo almaları doğru orantılı olduğu ortaya koyulmaktadır. Smith ve diğerleri (2002), televizyonun en çok izlendiği vakitte hangi programların olduğu ve içeriğindeki şiddet unsurlarını incelemişlerdir. En çok izlenen vakitte şiddet öğelerinin oldukça fazla olduğunu ve çocukların, şiddetin çeşitli versiyonları ile karşı karşıya kaldıklarını söylemektedir. Tüzün (2002), kullanılan her medya aracının çocuk için risk oluşturduğunu ve davranışsal, bilişsel, kötü alışkanlıklar geliştirme, psikolojik sorunlar oluşturmada etkili olduğu üzerinde durmaktadır. Vandewater ve diğerlerinin (2007), bebeklikten okul öncesi döneme kadar medyanın kullanımının çocuklarda dikkat problemleri oluşturabileceği ve ileri yaşlarda uyku rahatsızlıkları yaşamalarına neden olabileceğini ve gelişimsel bazı problemlere sebep olacağını tartışmaktadır. Yılmaz ve Biricik (2017), çevrim içi oyunların ve sosyal medyadan kaynaklı çocukların risklere karşı savunmasız olduğuna ve çocukların sağlığını etkileyen birçok unsur barındırdığına dikkat çekmektedir. Ayrıca çocukların bu mecraların kullanımı konusunda ailelerin payının büyük olduğunu ve çocukların kullandığı bu mecraları bilip, takip etmeleri çocuklarını korumak için oldukça önem arz ettiğini vurgulamışlardır. Tüm bu çalışmalara bakıldığında çocukların medya kullanımlarında ailelerin etkisi olduğunu ve medya araçlarının kullanımına bağlı olarak hem olumlu hem de olumsuz etiler olabileceği görülmektedir.

Gün geçtikçe gelişen teknolojik koşullar ve artan medya maruziyeti ve içeriğinin çocukların gelişimi ve eğitimi üzerindeki etkileri artan tartışmalarla sürmektedir. Bu nedenle yetişkinler, özellikle anne-babalar için öncelikle medyanın erken yaştaki çocuklara verdiği olumsuz etkileri en aza indirmek ve hatta ortadan kaldırmak diğer yandan da medyanın erken yaştaki çocuklara sağladığı olumlu etkilerden en üst düzeyde yararlanmak temel hedef olması gerektiği düşünülmektedir. Bu temel hedefe ulaşmadaki başrol kuşkusuz çocuğun gelişim ve eğitiminden birinci derecede sorumlu olan anne-babaya aittir. Alan yazın incelendiğinde çocukların televizyon ile etkileşimlerinin daha çok iletişim alanında çalışıldığı görülmektedir. İletişim araştırmacıları (Desmond, Hirsch, Singer ve Singer, 1987; Nathanson, 1999) çalışmalarında “parent’s mediation” kavramı ile anne babaların çocuklarının medya etkileşimlerindeki rolünü açıklamışlardır. İletişim araştırmalarında sıklıkla yer alan “parent’s mediation” kavramı Türk dilinde “anne baba arabuluculuğu” ya da “anne baba aracılığı” kavramı genel olarak araya girme, aracı olma anlamları ile birlikte bazen açıklama bazen kural koyma bazen de birlikte izleme olarak

bazı çalışmalarda ise son üç anlamı ile birlikte ele alınabilmektedir (Desmond, Singer, Singer, Calam ve Colimore, 1985; Nathanson, 2001b; Valkenburg, 1999). Alan yazında anne-baba aracılığı küçük çocukların internet kullanımında (Lee ve Chae, 2007; Livingstone ve Helsper, 2008; Nikken ve Haan, 2015), televizyon izlemesinde (Austin, 1993; Bağlı, 2002; Desmond vd., 1985; Dorr, Kovaric ve Doubleday, 1989; Fortman, Clarke ve Austin, 1998; Pagani vd., 2010, Sission, vd., 2010; Warren, Gerke ve Kelly, 2002) video oynamasında (Nikken ve Jansz, 2006) ve medya kullanımlarında (Gentile, Nathanson, Remimer ve Walsh, 2012) karşımıza çıkmaktadır. Anne baba aracılığı kavramının yanı sıra televizyonun (Nathanson 1999, 2010; Valkenburg, Krcmar, Peeters ve Marseille, 1999) ekranların (Nathanson, 2001a) ve bakıcıların (Nathanson, Eveland, Park ve Paul, 2002) çocukların medya kullanımı üzerinde aracı olduğu çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalara bakıldığında en çok çocukların televizyon izlemesindeki anne baba aracılığı üzerinde çalışıldığı görülmektedir (Austin, 1993; Bağlı, 2002; Bilgin Ülken, 2009; Desmond, vd., 1985; Dorr, vd., 1989; Warren, vd., 2002).

Günümüzde teknolojinin yaygınlaşmasıyla çocukların medyaya erişimi televizyon, bilgisayar, akıllı telefon, tablet ve oyun konsolu ile çeşitlenerek gerçekleşmeye devam etmektedir. Bu nedenle bu çalışmada medya aracılığı kavramı erişime açık olan televizyon, bilgisayar, akıllı telefon, tablet kapsamında ele alınacaktır. Alan yazında çocukların kullanımında olan medya araçlarına yönelik “anne-baba aracılığı” kavramı oldukça yoğun biçimde çalışılmaktadır (Austin, 1993; Bağlı, 2002; Böcking ve Böcking, 2009; Desmond, vd., 1985; Gentile, vd., 2012; Jinqui ve Xiaoming, 2004; Merdin, 2017; Nathanson, 2001b; Singer, Singer, Desmond, Hirsch ve Nicol, 1988; Tidhar ve Levinsohn, 1997; Warren, 2001, 2003). Austin (1993), yaptığı çalışmasında ergenlerin aileleriyle çalışmış ve medya araçlarından televizyonu araç olarak seçtiği görülmektedir. Çalışmada aracılık kavramı ile ailenin iletişim normları arasındaki ilişki üzerine durulmuş, aktif aracılığın eski zamanlara göre ailelerin çocukları ile iletişimlerini güçlendirmek için kullandıkları yeni bir model olabileceğinden bahsetmektedir. Bağlı (2002), yaptığı tez çalışmasında nitel bir yol izlemiş, okul öncesi dönem çocuğu olan dört aileyi gözlemlemiş ve çocuklarının televizyon izlemesindeki ailelerin aracılık davranışlarını belirlemeye çalışmıştır. Çalışma sonuçlarına baktığımızda seçilen dört ailenin üst sosyo-ekonomik düzeyden olmasına rağmen farklı aracılık davranışları gösterdiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca annelerin eğitim amaçlı programlara çocuklarını yönlendirdikleri ve birlikte izledikleri fakat babaların daha çok eğlence içerikli

programları seçtikleri ve bu programlar dışında pek fazla çocuklarıyla birlikte izleme yapmadıklarını ortaya koymaktadır. Gentile ve diğerlerinin (2012) yaptığı araştırma ise diğer araştırmalardan farklı olarak hem ilkokula giden çocukların hem ailelerinin hem de öğretmenlerinin görüşlerine yer vermiş ve tek bir medya aracına üzerine çalışmamıştır. Yukarıda yer alan çalışmalara bakıldığında çeşitli medya araçları üzerinden farklı bakış açılarıyla yapılan araştırmalar olduğu görülmektedir. Bu araştırmalarda medyanın, medya araçlarının olumlu, olumsuz özellikleri, etkileri üzerinde durulmaktadır. Günümüz dolayısıyla giderek artan ve çeşitlenen medya araçlarıyla çocuklar karşı karşıya kalmaktadır ya da bırakılmaktadır, yapılan çalışmalar da göstermektedir ki medyanın karşısında kalan çocuklar ailelerinin rehberliğiyle, yönlendirmeleriyle yani aracılık davranışlarıyla medya maruziyetini azaltmaya ve bu durumu olumluya çevirme şansına sahiptirler. Bu nedenle çocukların medya kullanımında anne baba aracılığı üzerinde durmak gerekmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının medya kullanımına ilişkin anne baba aracılığı/ebeveyn aracılığı konusunda Türkiye’de az sayıda çalışma bulunmaktadır (Bağlı, 2002; Bilgin Ülken, 2009; Gözüm ve Kandır, 2021; Merdin, 2017; Özsoy ve Atılgan, 2018; Şen, Demir, Teke ve Yılmaz, 2020; Şen, Teke ve Yılmaz, 2018). Bu çalışmalara bakıldığında aile içi iletişim ve televizyon (Bağlı, 2002), ebeveynlerin aracılık davranışları ile çocukların saldırganlık davranışları arasında ilişki (Bilgin Ülken, 2009), çocukların medya kullanımı ve ebeveynlerin medya ile ilgili düzenlemeleri (Merdin, 2017), internet kullanımı ve ebeveyn arabuluculuğu (Özsoy ve Atılgan, 2018), erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçeği geliştirme çalışması (Şen vd., 2020), dijital oyunlar ve ebeveyn aracılığı (Gözüm ve Kandır, 2021) konuları üzerinde durulduğu görülmektedir. Bu tez çalışmasında ise sürecin çeşitli medya araçları ele alınarak anne, babaların çocuklarının medya kullanımına ilişkin düşünce ve davranışlarının çeşitli değişkenlerle ortaya konması ve düşünce ve davranışları arasındaki ilişki belirlemesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın problemi anne babaların çocukların medya kullanımlarındaki aracılıklarına ilişkin düşünce ve davranışlarına yönelik Türkiye’de yapılan çalışmaların azlığı ve genel çalışmalara bakıldığında da düşünce ve davranışların ilişkisinin incelenmemiş olmasıdır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, 36-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının medya kullanımında ebeveynlerin düşünceleri ve aracılık davranışlarının ebeveynin; yaşı cinsiyeti, eğitim durumu, çocuğun; yaşı, cinsiyeti değişkenleri açısından incelenmek ve anne babanın düşünceleri ve davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıda yer alan alt amaçlar yanıt aranacaktır.

Alt amaçlar

- 1) Okul öncesi dönem çocuğu olan anne-babaların çocuklarının medya kullanımına yönelik düşünceleri,
 - a) anne babaların yaşına,
 - b) anne babaların cinsiyetine,
 - c) anne babaların eğitim durumuna,
 - d) çocuğun yaşına,
 - e) çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
- 2) Okul öncesi dönem çocuğu olan anne-babaların çocuklarının medya kullanımına yönelik aracılık davranışları,
 - a) anne babaların yaşına,
 - b) anne babaların cinsiyetine,
 - c) anne babaların eğitim durumuna,
 - d) çocuğun yaşına,
 - e) çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
- 3) Okul öncesi dönem çocuğu olan anne-babaların çocuklarının medya kullanımına yönelik düşünceleri ve aracılık davranışları arasında ilişki var mıdır?

Önem

Çocukluğun inşasını oluşturan sorumlulara bakıldığında ilk başta aile olmak üzere eğitim, medya ve devlet sistemlerini görmekteyiz (Şirin, 2015). Bu dört sistem birbirlerinden ayrı isimlerle çağrılrsa da hepsi birbirinin içerisinde birbirinin etkileyicisi konumundadırlar. Bu sistemlere bakıldığında çocuğun karşılaştığı ilk sistemin aile olduğu görülmektedir. Bu çalışmada çocukluğun en önemli ve ilk etkeni, geleceğin temelini oluşturan aile ile çalışmanın yürütülmesi düşünülmüştür. Günümüz toplumunun bir parçası olan medya da ailenin tüm bireylerini üzerinde kaçınılmaz bir etkisi olduğu

bilinmektedir. Etrafımıza baktığımızda bir çocuk doğduğunda ilk gördüğü şey ailesi ve ailesiyle birlikte önünde hareket eden ekranlar olduğunu görmekteyiz. Bu ekranlar bazen ailesi tarafından çocuğa sunulur bazen de çocuk bu ekranları tercih etmek durumunda kalmaktadır. Burada en önemli nokta ailenin çocuğa sunduğu ya da çocuğun ilgilendiği ekranların takibinin önemidir. Ailenin çocuklarının kullandığı medya araçlarını nasıl yönlendirildiği, rehber olduğu yani aracılık davranışları daha önce bahsedilen araştırmalar ışığında çeşitli şekillerle çocukları olumlu ya da olumsuz etkilediği ortaya konmuştur (İşçibaşı, 2003; Mendoza, 2009; Mistry, vd., 2007; Pagani, vd., 2010; Gentile, vd., 2014, American Academy of Pediatrics, 2016; Gentile, vd., 2012; Nathanson, 2001a; Fujioka ve Austin, 2002). Özellikle çocuklar bu etkilerin farkında olmadan medyaya maruz kalmaktadırlar. Medya araçları çocukların maruz kaldıkları süre içerisinde kendini tiran olarak ilan edip, aile müdahil olana kadar egemenliğine devam eder. Aile ortadan kalktığında ise çocuk kendini onu eğlendiren, güldüren sadece kalıplara dayalı bir sistemin içerisinde bulur (Postman, 2010). Burada çocuğun medya kalıplarını alması ve medya mesajlarından olumlu ya da olumsuz etkilenmesi tamamen ailenin sunacağı aracılıkla ilgili olacaktır. Anne baba Aracılığı ile ilgili çalışmalar incelendiğinde genelde tek bir medya aracı üzerinden incelemeler yapıldığı görülmektedir (Abelman ve Pettay, 1989; Atkin, Greenberg ve Baldwin, 1991; Austin, 1993; Bağlı, 2002; Bilgin Ülken, 2011; Böcking ve Böcking, 2009; Kılınç, 2017; Livingstone ve Helsper, 2010; Nathanson, 2001a; Warren, 2003). Ayrıca bakıldığında Türkiye’de anne baba aracılığı kavramı özellikle okul öncesi dönemde az çalışıldığı görülmektedir (Bağlı 2002, Bilgin Ülken, 2009; Gözüm ve Kandır, 2021; Merdin, 2017; Özsoy ve Atılğan, 2018; Şen, Demir, Teke ve Yılmaz, 2020; Şen, Teke ve Yılmaz, 2018). Bu çalışmalarda anne baba aracılığı farklı yöntemler ve bağlamlarla karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak anne babaların düşünceleri ile aracılık davranışları arasındaki ilişkiye ve anne babanın yaşına göre aracılık düşünce ve davranışlarındaki farklılaşma incelenmiştir. Anne babaların çocuklarının medya kullanımında düşüncelerinin ve bu düşüncelerle davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesi hem gelecek çalışmalara hem de bu konu hakkında daha iyi bilgi edinilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konu kapsamının ve araştırma sorularının ışığında araştırmanın önemi Huxley’in “*Belki de bu dünya başka bir gezegenin cehennemidir*” (Wallace, M, 1958) sözünde olduğu gibi başka bir gezegenin çocukların kullandığı medya olmaması için atılan bir adım olarak görülebilir.

Sayıtlar

- Anne ya da babaların formları objektif bir şekilde doldurduğu varsayılmıştır.
- Verilen formları anne ve babanın birlikte doldurmadığı veya anne babanın en fazla birinin doldurduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma,

- 2018-2019 eğitim-öğretim yılı,
- Kars il merkezinde yer alan devlete bağlı toplam 12 olmak üzere ilkokul bünyesinde bulunan anasınıfları ve anaokulları,
- 36-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının toplam 411 anne ya da babası ile sınırlı olmuştur.
- 2018 yılında oluşturulan ve bu çalışmada kullanılan formların 2019 yılı itibariyle ölçek halini aldığından bu çalışma ölçeğin ilk hali olan formlarla sınırlıdır.
- Çocuk cinsiyetine ilişkin bulgular ve yorumlar 354 çocuk ile sınırlıdır.

Tanımlar

Anne Baba Aracılığı: Çeşitli davranış türlerini kapsayan aktif arabuluculuk (çocuklarla televizyon hakkında konuşmak), kısıtlayıcı arabuluculuk (çocukların televizyon izleme kurallarını belirleme) ve birlikte izleme olmak üzere üç boyutlu bir yapı olarak tanımlanmaktadır. (Nathanson, 2001b). Bu tez çalışmasında ise aktif aracılık ve kısıtlayıcı aracılık olarak iki boyut çerçevesinde inceleme yapılmıştır.

Aktif Aracılık: Anne babaların, çocuklar medya araçlarını kullanırken ilgilenilen içerik hakkında konuşma, sorular sorma, bilgi verme ve açıklamayı içeren davranışları ifade etmektedir (Nathanson, 2001b).

Kısıtlayıcı Aracılık: Anne babaların, çocuklar medya araçlarını kullanırken süre belirleme ve belirli kullanım zamanları ayarlamayı içeren sınırlama davranışlarını ifade etmektedir (Valkenburg vd., 1999).

Medya Düşünce: Anne babaların, çocuklarının kullandıkları medyaya (medya aracı ve içeriği) yönelik seçme kriteri, medyanın etkisi ve medyanın işlevi boyutları açısından düşüncelerini ifade etmektedir. (Şen vd., 2018)

Medya Seçimi: Anne babaların, çocuklarına medya aracı ve içeriği seçerken içeriğin uygunluğuna, kültüre uygunluğuna, diğer aktivitelere yönlendirme dikkat etmesidir (Şen vd., 2018).

Medya Etkisi: Anne babaların, çocuklarına medya aracı ve içeriği seçerken çocukların ürün tercihlerine etkisine, olumsuz davranışlar içermemesine dikkat etmesidir (Şen vd., 2018).

Medya İşlevi: Anne babaların, çocuklarına medya aracı ve içeriği seçerken öğrenmesine yardımcı, kültürü destekleyen ve çocuğa faydalı olma durumuna dikkat etmesidir (Şen vd., 2018).

BÖLÜM 2

KONU İLE İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde medya kavramı, medyanın çocukların gelişimine olan etkileri, çocukların ve anne babaların medya kullanımları ve kullanım alışkanlıkları, aracılık türleri ve konu ile ilgili literatürde bulunun araştırmalar sunulmuştur.

Medya

Postman'ın (2010) “Televizyon Öldüren Eğlence” adlı kitabında medya ile ilgili iki gelecek ve iki öngörüyle önsözüne başlamıştır. Bu önsöz medyanın gelecek planlarını karşılaştırmalı olarak gözler önüne sermektedir. Postaman'ın başlığı her ne kadar televizyon çerçevesine girse de aslında bakıldığında medya için genellenebilirliği görülebilmektedir. Bu tartışma genel olarak incelendiğinde medyanın her alanda olacak olan etkileri üzerine olmakla birlikte kehanetlerin gerçeklik algılarını tartışmaktadır. Bu iki gelecek ya da kehanet olarak adlandırılan Huxley'in “Cesur Yeni Dünya”sı ve Orwell'in 1984'üdür, fakat Bradbury'nin “Fahrenheit 451”i de medya düşüncelerinin ve bu iki öngörüyle birlikte anılması gerektiği düşüncesiyle bu tez içinde bahsedilmeye karar verilmiştir. Bu tez kapsamında bu iki kehanetin de konuşulması çalışmanın bütünlüğü açısından önem taşıyacağı düşünülmektedir. Bu kehanetler geleceği etkileyen belki de yönlendiren birer unsur ya da gerçeklik bakış açısı kazandırabilir. Bu nedenle eğer geleceğimiz bizimle, bizim çocuklarımızla ve medyanın çocuklarıyla var olacaksa mutlaka en genel hatlarıyla da olsa bu öngörülere bakılması gerektiği düşünülmektedir. Orwell'in gözüyle baktığımızda bir gücün bizlere baskı ve zorbalıkla hükmetmesi söz konusu olduğu görülmektedir. Bradbury de politik bir bakış açısı ile ele almış olsa da zorbalık ve yasak kitabın ortasından bizlere el sallamaktadır. Her ikisi de onlar için yasak olan bir nesnenin peşinde endişe ile çırpınırken Huxley kendi kitabında bu endişeye gülerек bakmaktadır. Burada yasaklanan nesneye ayrı olarak bakmamız gerekmektedir. Yasak konulan, kaldırılan, yakmaya zorlanan şey bilginin kaynağı, gelişimin kaynağı olan kitaptır. Orwell ve Bradbury bilgilerin onlardan saklanması, gizlenmesi ve yok edilmesi yani gerçekliğin kaybolması ile karşı karşıya kalırken Huxley'in görüşünde bu

olaylar olurken herkesin mutlu bir şekilde hayatına devam ediyor olmasıdır. Burada fark edilmelidir ki benzer olaylar Huxley'in kitabında da olmaktadır, bilgi çoktan kimsenin ulaşamayacağı raflardadır fakat kimsenin bu durumdan haberi yoktur, merak da etmemektedirler. Huxley'in kitabında farklı olan şey Postman'ın da dediği gibi eğlence açlığına kapılan insanların bu tür şeyleri düşünmelerine gerek kalmadığıdır. Otomatik işleyen bir hayat karşısında haz duygusu dışındaki tüm duyguların varlığının yapaylıkla kaldırılmasıyla her şey bu kadar iyi giderken insanlar neden gerçeklik ve tatmadıkları diğer şeylerin peşine düşsünler. Ayrıca bir tarafta bilgiyi yoksun bırakan otoriteden nefretle bahsedilirken diğer tarafta baskı hoşgörü ile karşılanıp, dini bir seremoni haline geldiğini görmekteyiz. Huxley bu noktada yüceltilen varlığın ilahiliğine methiyeler düzerken, bizim, hangi ara teknolojinin bu noktada olacağı, olmayacağı ya da olabirliğini düşünmemiz gerektiğidir. Postman, Orwell'in düşüncesinin değil, Huxley'in düşüncesinin haklılığını savunduğunu dile getirmiştir. Bu tez çalışmasında da Postman gibi Huxley'in haklı olduğu düşünülmektedir. Günümüz dünyasında da teknolojinin bu kadar hayatımızın içinde olması, çoğumuzun vazgeçemediği teknolojik araçların olması ve giderek de artış göstermesi Huxley'in kehanetinin ne kadar süre sonra olacağı belli olmamakla birlikte gerçekleştirilebilirliği olacağını göstermektedir. Bu teorilere bakarak aslında kendimizin, çocuğumuzun teknolojinin içinde nerede, nasıl, ne kadar olduğumuzun farkına varmamız gerektiğidir. Şakiroğlu ve Poyraz Akyol (2018), anne babalar için medya araçlarının anne baba ne kadar ilgileniyorsa çocuk da o kadar ilgilenir temelinde ele aldığı kitabında anne, babalara medyayı kullanmak, çocuklarına örnek olmak ve aslında iyi bir aracı olmak için birçok öneride bulunmaktadır. Goodwin (2018) de aynı şekilde anne babalar için medya araçlarının olumsuz etkilerinin aza indirmek için, çocuklarını bu medya çağında büyütmek üzerine yönlendirmelerde bulunmaktadır. Çizmeci (2016), aile içindeki serbest zamanlarda bile medya araçlarının kullanım sıklığı, seçim nedenleri üzerine yaptığı çalışma sonucunda ailelere daha iyi çözümler için önerilerde bulunmuştur. Şirin (2015), televizyon üzerinden aile içinde yaşanan sıkıntılar, çözüm yolları, televizyon nedeniyle kaybedilen iletişimden bahsetmektedir. Yıldırım (2018) ise yine medyanın içinde kaybolmamızın eşiğinde bu çağın anne, babaları ve çocukları için medyanın tüm aile bireylerine etkileri, sonuçları ve üzerimize düşen sorumluluklardan bahsetmektedir. Tüm bu çalışmalara baktığımızda Huxley'in savunduğu görüşün aslında medya kullanımında anne babaların ne kadar etkili olduğunu ve müdahalelerinin ise ne kadar anlamlı ve önemli olduğunu söylenebilir.

Öncelikle Huxley'in görüşünden sonra bazı kavramlara ve özelliklerine bakmamız gerekmektedir. Medya, toplumun parçası olan bireylerin alıcı konumunda olduğu ve iletişimi gerçekleştiren araçlarının tümü (Bülbül, 2001), iletişim kurmamıza imkan sağlayan farklı yöntemler (Gifford, 2000) olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca medya kelime anlamı olarak “ortada olan, ortanca, aracı, araç, ortam” anlamlarına gelmektedir. Bu anlamlara bakıldığında medyanın bazı noktalar arasında bağ kuran, iletim ve yer sağlayan bir varlık olduğunu söylenebilir. Öyle ki medya her yaştan her çeşit bireye hitap eden, hayatımızın her alanında yer alan, ihtiyaçlarımızı karşılama yöntemimiz haline gelmiştir. Bazı medya araçları evimizin baş köşesinde yer almasıyla birlikte bir de evimizin vazgeçilmez unsurlarından biri olmuştur. Çay demlendiğinde televizyonun açıldığı gibi hatta açık olan televizyona çay yetiştirmeye çalışmak gibi. Burada bulunan her iki olay da gerçekleşmiş ve döngüsel bir form haline geldiğini içinde bulunduğumuz toplumdan gözlemlenebilir.

Medya belli başlı bazı amaçlara hizmet ederek hayatımızın için yer alabilmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda medyanın işlevleri tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu işlevler haber verme ve bilgilendirme, toplumsallaştırma, toplumda bütünlüğü sağlama, eğlendirme, eğitim, kültürün tanıtımı, yayılması ve gelişmesini sağlama, güdüleme, tartışma olmak üzere sekiz başlık halinde belirtilmiştir (UNESCO, 1980:14). Toplumda ilk medya aracından itibaren medyanın en temel işlevi haber ve bilgi vermedir (UNESCO, 1980). İçinde bulunduğumuz dünyadan birçok olay, durum ve bilgi bizlere kitle iletişim araçları aracılığıyla ulaşır. Örneğin doğal afetlerden anında haberdar olmak birçok önlemin alınması ve etkilerinin azaltılması açısından faydalı olmaktadır (Soydan ve Alparslan, 2014) ya da sağlık ile ilgili yayınlanmış olan bir bilgi sayesinde bireyler daha bilinçli hala gelebilmektedirler (Özbaş ve Özkan, 2010). Medyanın bir diğer önemli işlevi ise toplumsallaştırma ve toplum bütünlüğü sağlamadır. Medya, toplumda ulaşmasını istediği ya da zaten oluşmuş olan değerleri yaygınlaştırarak toplumsallaştırmayı gerçekleştirmektedir (Arslan, 2004). Medya sağladığı tüm olanaklar ile birlikte toplumda birlikte hareket etmeyi kolaylaştırmaktadır hatta bu düşünce ile kitleleri harekete geçirmektedir (Gezgin, 2012; Karagöz, 2013). Medyanın özellikle çocuklar tarafından da tercih edilmesini sağlayan eğlendirme işlevi genel anlamda yayınlanan müzik programları, dergiler ve gazetelerde yayınlanan karikatür, bilmece, bulmacalar, yarışma programları, oyunlar, uygulamalar sayesinde toplumun neredeyse çoğuna hitap eden bir içerik ve yayının sunulduğunu görülmektedir. Çoğu insan

medyanın eğlendirici yanını tercih etmesi stres atmak, günlük enerjisini atmak, kafa dağıtmak amaçlı kullanılmaktadır.

Medya aynı zamanda hem çocuklar hem de yetişkinler için bir eğitim ortamı oluşturmaktadır (Gözüm ve Kandır, 2021). Bu eğitim ortamında son zamanların gözdesi olan video kanalları yayınları, mobil araçlardan ulaşılan uygulamalar, gerçeklik gözlükleri sayesinde gerçekçi öğrenme ortamları dikkat çekmektedir. Rahatlıkla erişilebilen bu içerikler her türden bireyin ilgisine ve ihtiyacına göre kullanım imkanı sağlar. Gittikçe gelişim gösteren bu içeriklerin bazıları kültürü tanıtmak, yaymak ve geliştirmek gibi amaçlar da taşımaktadır (Kaba, 2014). Medyanın bu işlevi kültürlerarası bir değişimle birlikte aynı zamanda kuşaklararası kültürleşmenin kopmaması, kültürel değerlerin kaybolmaması için üretim sağlamaktadır. Bu üretimin içinde kültürel öğeleri ile dikkat çeken Pepe çizgi filmini incelen çalışmalar bulunmaktadır (Erdoğan ve Türk, 2018; Yağlı, 2013) Bu işlev kültürel belleğin canlı kalmasına ve kültürel devamlılık için önem taşımaktadır. Kültürel değerlerle birlikte sağlanan bilgiler sayesinde toplumu güdüleme işlevi de ortaya çıkmaktadır. Güdüleme işlevi bireylerin ortak hareket etmesini kolaylaştırma, birleştirme, motivasyon sağlama gibi durumları içermektedir. Ayrıca ebeveynler çocuklarına bir davranışı kazandırmada güdülemeyi sağlamak için medyayı araç olarak kullanmaktadırlar (Karakuş, 2015). Ayrıca medya araçları sayesinde bilgi akışı sağlanmakta fakat bize sunulan bilgilerin doğruluğunu anlamak oldukça zor hale gelmiştir. Medyanın tartışma ve sorgulama işlevi sayesinde medya tarafından bizlere sunulan bilgilerin tartışılması, sorgulanması ve açıklanması sağlanmaktadır. Katz, Gurevitch ve Haas (1973), medya ile ilgili ihtiyaçları bilişsel, duygusal, bütünleştiriciler ve kaçma-gerilimi azaltma olarak sınıflandırmaktadır. Bilişsel ihtiyaçlar bilgi edinme ve anlayışın güçlendirilmesi, duygusal ihtiyaçlar estetik, haz, duygusal deneyimlerin güçlendirilmesi, bütünleştirici ihtiyaçların ilki güvenilirliğin, istikrarın ve statünün güçlendirilmesi, diğer bir bütünleştirici ihtiyaç ise aile, arkadaşlık, dünyayla olan bağın güçlendirilmesi, kaçma ihtiyacı ise başkasının ve kedisinin sosyal rollerinin bağlılığının zayıflığı şeklinde açıklanmaktadır. Bireyler farklı türdeki ihtiyaçlarını gidermek amacıyla medya araçlarına başvurmaktadırlar. Çocuklar da farklı türdeki ihtiyaçları ile medya araçlarına başvuranlar arasında büyük bir kitle oluşturmaktadır.

Medya Araçlarının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Alanlarına Etkileri

Çocuğun yaşamının ilk yılları onun gelişimi için oldukça önem taşımaktadır. Bu yıllarda çocuklar öğrenmeye açık ve gelişimlerinin en hızlı olduğu dönem içerisindeyler. Çocukların hayatlarına ilişkin en temel bilgileri edindikleri ve hayatlarının altyapısını oluşturdıkları bu dönemde karşılaştıkları ya da maruz kaldıkları her türlü uyaran gelişimlerini olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir. Son yıllarda medyanın hayatımıza daha fazla girmesiyle çocukların da yaşamlarının ilk yıllarında medya araçlarına daha yakın olduğunu görülebilmektedir. Bu nedenle çocuklara sunulan her türlü materyalin çocuğu ne kadar, nasıl etkilediği özellikle aileler tarafından sorulması gereken sorulardandır. Medyanın içeriği ve anne baba aracılığının türüne göre çocukların gelişimine olan etkileri olumlu ya da olumsuz yönde değişiklik gösterdiği vurgulanmaktadır (Warren, 2001). Bu nedenle bu kısımda medyanın çocukların bilişsel, fiziksel, sosyal-duygusal ve dil gelişim alanlarına etkisine ilişkin yapılan araştırmalar yer almaktadır.

Bilişsel Gelişim

Abelman ve Pettey (1989) yaptıkları çalışmada ailelerin, çocukları televizyon izlerken yaptıkları aktif aracılıkların hem üstün zekalı çocukları hem de normal çocukları bilişsel ve davranışsal bazı etkileri olduğu bulmuşlardır. Ayrıca üstün zekalı çocuğa sahip ailelerin aracılıkları genellikle aktif aracılık olurken, normal çocukları olan ailelerin ise kısıtlayıcı ve birlikte izleme aracılık türlerini daha çok kullandıkları, üstün zekalı çocukların anlama seviyelerine göre bu aracılıkları tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Chiristakis ve diğerlerinin (2013), 3-5 yaş arasındaki çocuklarla birlikte gerçekleştirmiş oldukları çalışmada ise çocukların izledikleri medyanın içeriğini değiştirerek bu durum kavramlaştırarak medya diyeti demişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında değiştirilen içerikle birlikte çocukların bilişsel gelişiminde, özellikle davranış düzeltme ve geliştirmede başarı sağlandığı fakat çocuklara olumlu etkiler yaratmak için izletilen içerik nedeniyle izleme sürelerinde artış gözlemledikleri ortaya çıkmıştır. Christakis ve diğerleri (2004), erken yaşta televizyona maruz kalmanın ileriki yaşlarda dikkat problemleri doğurduğunu tespit etmişlerdir. Chiong ve Shuler (2016) benzer olarak eğitimsel bir içerik olan Susam Sokağının mobil uygulamasının ailelere ve medya

aracının kullanımına yönelik önerilere vererek çocukların bilişsel gelişim olumlu etki edebileceğinden bahsetmiştir.

Çocukların medyanın içeriğine ve kullanım süresine bağlı olarak medyadan olumlu ya da olumsuz etkilenebileceği ortadadır (Mendoza, 2009). Çalışmalara bakıldığında, medyanın bilişsel gelişime olumlu ya da olumsuz olarak problem çözme, dikkat ve algı, anlama becerilerini etkilediği görülmektedir (Akbulut, 2013; Christakis vd., 2004; Smith vd., 2002; Vandewater, 2007).

Fiziksel Gelişim

Vandebosch ve Cleemput (2007), televizyon izleme ile obezite arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada çocukların %37,8'i televizyon karşısında bir şeyler atıştırdıkları, %22,1'inin yemek yerken televizyon izledikleri sonucuna ulaşmışlardır. Obezite problemi yaşayan çocukların çoğunluğunun odalarında televizyon bulunduğu ve televizyon izlerken atıştırmalık yedikleri ortaya çıkmıştır. Televizyon ve yemek yeme alışkanlıklarında çocukların cinsiyetleri arasında herhangi bir fark olmadığı saptanmıştır. Akbulut (2013), çocukların bilgisayar ve internet kaynaklı yaşadıkları fiziksel sorunları önlemek için kullanılan araç çocuğun gelişim ve yaşına uygun olarak seçilmesine, çocuğa ergonomik olarak uygunluğuna, aracın konumlandırma biçimine, medya aracının karşısındaki oturma pozisyonuna, kullanım süresi ve sıklığına ve çocuğun bir yetişkin tarafından kontrolünün üzerinde durmuştur. ASAGEM tarafından 2008'de yapılan internet kullanımı ve aile çalışmasında ise aile bireylerinin internet/bilgisayar kullanımına bağlı olarak karşılaştıkları fizyolojik problemlerinin en çok göz yorgunluğu, kızarıklığı olduğu fakat sırtta ve boyunda ağrı, baş ağrısı, eklemlerde ve kaslarda ağrı bunlarla birlikte izleyen yorgunluk, uykusuzlukla da karşılaştıklarını dile getirmişlerdir. Aile bireyleri tarafından en az belirtilen fizyolojik problem ise yemek yeme düzenlerinde bozulmaların yaşanması olarak belirtilmiştir

Çalışmalara bakıldığında, medyanın fiziksel gelişime genellikle olumsuz etkilerinden bahsedilmektedir (AAP, 2016; Demir, 2009; Gentile vd., 2014). Bu olumsuz özelliklerle bakıldığında uyku problemleri, hareketsizlikten kaynaklı kas ve iskelet sorunları, maruz kalma süresi ile ilgili olarak beslenme şekli ve düzenin değişmesi nedeniyle ortaya çıkan kilo sorunlarıyla en çok karşılaşıldığı görülmektedir (Gürcan vd., 2008; Nathanson ve Fries, 2014; Sission, 2010; Vandewater, 2007). Olumlu etki olarak

ise çocukların konsollar aracılığıyla farklı spor aktiviteleri yapma fırsatları olması ve hareket etmeye yönlendirmesi açısından incelenmektedir (İşçibaşı, 2011).

Sosyal-Duygusal Gelişim

ASAGEM tarafından 2008’de yapılan internet kullanımı ve aile çalışmasında çocukların internet kullanım süreleri arttıkça, internet üzerinden görüntülü ve sesli olarak iletişim kurdukları ve bu sayede, rahatlıkla kendilerini ifade edebilme, düşüncelerini söyleme ortamı bulduklarını söylemektedir. Bilgisayar/internet başında geçen sürelerin artmasıyla birlikte fizyolojik sorunlarla birlikte psikososyal sorunların da arttığı tespit edilmiştir. İnternet ve bilgisayarın psikososyal etkilerine bakıldığında aile bireyleri arasında en çok çocukların etkilendiği görülmüştür. Atkin ve Greenberg (1977), çocukların televizyondan sosyal davranış öğrenimleri ile anne baba aracılığı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, ebeveyn ve çocuğun birlikte televizyon izlemesi sonucunda ebeveyn yorumlarının fiziksel ve sözel saldırganlığın olumsuz etkilerini azalttığı, özgecilik ve şefkatin etkilerini artırarak çocuğun televizyon mesajlarına verdiği yanıtı şekillendirebileceğini göstermiştir.

Çalışmalara bakıldığında, medyanın sosyal duygusal gelişime olumsuz etki olarak en çok iletişim sorunları, kişilik gelişimde problemler, davranış problemleri, empati kurmada güçlük sorunları ile karşılaştığı görülmektedir (Gentile vd., 2014; İşçibaşı, 2001; İşçibaşı, 2011, Kılınç, 2017; Smith vd., 2002; Tüzün, 2002). Olumlu etki olarak ise medyanın çocuklara başarıya duygusu, kendine güven geliştirme konularında destek sağladığı görülmüştür (Akbulut, 2013; Gürcan vd., 2008)

Dil Gelişimi

Alade ve Nathanson (2016), eğitimsel içeriğe sahip olan televizyon programının hangi şartlarda çocuğa nasıl ulaştığı ile ilgili 78 okul öncesi çocuğu ile çalışarak eğitimsel içeriğin o yaş dönemi çocuğun gelişimine, sözel dil becerisi ile birlikte yeni kavramlar, sözcükler öğrenmesine, önceden program hakkında bilgi sahibi olmasına, bilişsel gelişim düzeyine bağlı olarak programı anlamasının kolaylaşması ve karakterlerin seçimi ile ilgili olduğunu vurgulamıştır. Bittman, Rutherford, Brown ve Unsworth (2011) 0-8 yaş aralığındaki çocuklarla gerçekleştirmiş oldukları çalışmada televizyon gibi medya araçlarının çocukların okul performansını, sözel dil becerilerini, okuma isteklerinde

olumlu etkilerin olduğunu tespit etmişlerdir. Vandewater ve diğerleri (2005) evde her zaman televizyonun açık kalmasının 6 ay -6 yaş aralığında çocuklar üzerinde etkileri konusunda yaptıkları çalışmada, okuma becerilerinin gelişiminde olumsuz etkiler olduğu ve yaş değişmeksizin davranışları taklit etmede fazla etkilenmediklerini tespit etmişlerdir. Bu sonuçtan farklı olarak Blankson, O'Brien, Leerkes, Calkins ve Marcovitch ise (2015) okul öncesi çocuklarıyla yapmış oldukları çalışmada çocukların 3 yaşından 5 yaşına kadar olan süreçte televizyon izleme sürelerine göre dil becerilerindeki gelişimleri incelemiş fakat herhangi bir gelişme tespit etmemişlerdir.

Çalışmalara bakıldığında, medyanın dil gelişime hem olumlu hem de olumsuz etkilerinden bahsedilmektedir. Olumlu etki olarak özellikle eğitimsel içerikle birlikte çocuğun sözcük dağarcığını geliştirme, kendini anlatma becerisine katkısı üzerinde durulmaktadır (Akbulut, 2013; Alade ve Nathanson, 2016; Bittman vd., 2011), olumsuz olarak ise kendini ifade etmede güçlük, iletişim problemi sonucunda ortaya çıkan dil gelişiminde gerilik etkileri ile karşılaşmaktadır (Nathanson ve Rasmussen, 2011; Vandewater vd., 2005).

Anne, Baba ve Çocuğun Medya Kullanımı

Bu başlık altında anne, baba ve çocukların kullandıkları medya araçları ve kullanım süreleri, medya kullanımına ilişkin oluşturulan kurallara ilişkin bazı araştırmalar sunulmuştur.

Anne, Baba, Çocukların Kullandıkları Medya Araçları ve Kullanım Süreleri

Blood (1961), çocukların televizyon kullanım alışkanlıklarını sosyo ekonomik düzeye göre incelemiş ve orta derece sosyo ekonomik duruma sahip çocukların diğer derecelere göre daha az televizyon izlediğini, fakat üst derece sosyo ekonomik duruma sahip çocukların ise saat sınırlamasının olduğunu belirlemiştir. Düşük sosyo ekonomik düzeydeki çocukların günde 12 saat, orta sosyo ekonomik düzeydeki çocukların ise günde dokuz saat televizyon izledikleri görülmüştür. Orta sosyo ekonomik düzeye sahip ailelerde genellikle annelerin çocukları için izleme kurallarını belirledikleri bulunmuştur. Certain ve Kahn (2002), bebekler ve çocukların televizyon izleme düzeylerine ilişkin yapmış oldukları çalışmanın sonuçlarına bakıldığında; bebeklerin önerilenden daha fazla televizyon izlediği ve özellikle daha az eğitilmiş annelerin bebeklerinde daha fazla izleme

görüldüğü ortaya çıkmıştır. Fazla izleme görülen çocukların annelerinin daha az eğitilmiş, tek ebeveyn olması, hane gelirinin az olması ve çocuğun daha küçük olması nedeniyle farklar olduğu belirtilmiştir. Gentile ve Walsh (2002), ise yapmış olduğu çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Anne ve babası ile birlikte yaşayan çocukların haftalık televizyon izleme süreleri, anne ve babası ayrı olan çocuklara göre daha az olduğu, Afrika ve Latin kökenli ailelerin çocukları diğer çocuklara göre daha fazla televizyon izlediği, eğitim durumu düşük olan ailelerin çocuklarının, eğitim durumu yüksek ailelere göre daha fazla televizyon izlediği, düşük gelirli ailelerin çocuklarının yüksek gelirli ailelerin çocuklarına göre daha fazla televizyon izlediği bulunmuştur. 2-7 yaş arası çocukların %46'sının odasında televizyon olduğu, 2-7 yaş arası çocukların günde 43 dakika video oyunu oynadıkları, çocukların neredeyse tamamının evinde internet erişimi olduğu fakat ortalama 36 dakika interneti kullandıkları ortaya çıkmıştır. Ailelerin %66'sı yemek yeme zamanında televizyonu açık tuttuklarını, bazı ailelerin ise programa göre açık tuttukları tespit edilmiştir.

Anand ve Krosnick (2005), çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, ırk, ailenin geliri, ailenin eğitimi, ailenin mesleği, medeni durum, görüşmenin dili değişkenleri açısından yeni doğan dan okul öncesi döneminin sonuna kadar olan çocukların medya kullanımları incelediği çalışmada; çocuğun yaşı ilerledikçe televizyon, video izleme ve video oyunu oynama olarak çeşitlenerek ve giderek medya kullanımının da arttığı, diğer çalışmaların aksine ailenin gelirinin çocuğun medya kullanımında bir etkisi olmadığı, erkek çocukların kız çocuklarına göre daha çok video oyunu oynadığı fakat televizyon izleme, video izleme, bilgisayar kullanımında çocukların cinsiyetine göre bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Irksal olarak bakıldığında siyahi çocukların beyaz çocuklardan daha fazla okuma yaptığı ve daha fazla televizyon izlediği, anne babanın eğitim durumunun çocukların televizyon izleme sürelerine etkisi olduğunu, orta seviye eğitime sahip anne, babaların çocuklarının video ve DVD izleme oranlarının video oyunu oynama ve bilgisayar kullanımına göre daha fazla olduğu görülmüştür. Anne babası ile birlikte yaşayan çocukların televizyon izlemeye daha çok zaman ayırırken video ve DVD izlemeye, video oyunları oynamaya daha az zaman ayırdıkları tespit edilmiştir. İngilizce görüşme yapılan katılımcılar, İspanyolca görüşme yapılanlara göre TV ve video oyunlarının daha fazla kullanıldığını bildirmişlerdir. Zimmerman, Christakis ve Meltzoff, (2007), 0-24 ay arasındaki bebeklerin televizyon, video izleme süreleri ve ailelerin bu sürelerde birlikte izlemeyi ne kadar gerçekleştirdiklerine ilişkin

alışmalarında, bebeklerin yaşı ilerledikçe daha fazla medyaya maruz kaldıkları ve maruz kaldıkları bu surelerde ailelerin yarı zamanlı olarak birlikte izleme gerçekleştirdiklerini ve ailelerin iki yaşından kk çocuklar için medya kullanma sebeplerini eğitim, eğlence ve bebek bakımı olarak nitelendirmişlerdir.

ASAGEM tarafından 2008’de yapılan internet kullanımı ve aile çalışmasında ailelerin interneti başlıca kullanım amacının bilgi edinme olduğu, ardından sırayla haber takip etme, eğitim, ders ve araştırmaya yönelik, haberleşme amaçlı kullandıkları ortaya çıkmıştır. Aile bireylerinin interneti günde en az bir defa ve ailelerin yarısından fazlası evde bulunan bireylerin interneti tek seferde en az 30 dakika ile en fazla 3 saat arasında kullandıklarını bildirmişlerdir. Ailelerin en çok 15:00 ile 18:00 saatleri arasında interneti kullandıkları belirlenmiştir. Ebeveynler, eğitim düzeylerinin artmasıyla çocukların evde internet kullanımlarında karşılaşabilecekleri her türlü kötü içerik için çeşitli önlemler aldıklarını söylemişlerdir. Akçay ve Özcebe (2012), yapmış oldukları çalışmanın sonuçlarında, okul öncesi dönem çocuklarının bilgisayar oyunu oynama alışkanlıkları ile anne ve balarının bilgisayar oynama alışkanlıkları arasında bir bağ olduğunu ortaya koymuştur. Bilgisayar oynamayan çocukların anne babaları da herhangi bir bilgisayar oyunu oynamadığı, bilgisayar oyunu oynayan çocukların ise mutlaka anne ya da babası ya da her ikisinin birden bilgisayar oyunu oynadığını bulmuşlardır. Gentile ve Walsh (2002), ailelerin çocukların izledikleri, oynadıkları medya araçlarını kontrol etme durumlarına bakıldığında %62’si filmleri her zaman, %25’i video oyunlarını her zaman, %15’i televizyonu her zaman olarak bildirmiştir. Amerikalı ailelerin %55’i ise çocukları ile birlikte izleme gerçekleştirdiklerini söylemiştir.

Radio Televizyon st Kurulu’nun (RTÜK) 2013’de yapmış olduğu çalışmaya bakıldığında en çok evde bulunan ve kullanılan medya aracının televizyon, bilgisayar, tablet ve internet olduğu belirtilmektedir. Evde medya aracı bulunma derecesi ailenin ekonomik durumuna göre ve eğitim düzeyine göre artış göstermiştir. Çocukların kendi odalarında bulunan medya araçlarına bakıldığında, bilgisayar, tablet, internet, televizyon olduğu tespit edilmiştir. Bilgisayar ve tablet kullanımı cep telefonu kullanımından daha yüksek çıkmıştır. Katılımcıların kullandıkları medya araçlarından bilgi edinme anlamında olumlu etkilendiklerini fakat az da olsa olumsuz etkilendiklerini dile getirmişlerdir. Bleakley, Vaala, Jordan, ve Romer (2014), ev içerisinde yer alan medya araçlarına ilişkin yapılan araştırmada sırasıyla en çok televizyon, DVD oynatıcı, oyun konsolu, bilgisayar, kablolu ve uydu yayınları bulunduğu ortaya çıkmıştır. 5 yaşıdan küçük çocukların

odasında yer alan araçlara bakıldığında televizyon, kablolu yayın, uydu yayını, DVD oynatıcı, oyun konsolu, bilgisayar ve internet erişimi olduğu bulunmuştur. Çocukların yaşı büyüdükçe kendi odasında bulunan medya araçlarında artış olduğu gözlemlenmiştir. Ebeveyn odalarına bakıldığında televizyon, kablolu yayın ve uydu yayını, DVD oynatıcı, oyun konsolu, bilgisayar, internet bulunduğu tespit edilmiştir. 5 yaş altı çocuğu olan ebeveynlerin ortalama televizyon izleme süresi 4 saat, bilgisayar kullanma süresi 2,5 saat, video oyunu oynama süresi bir saat, çocukların ise ortalama 2,5 saat televizyon izleme, yarım saat bilgisayar kullanımı ve 43 dakika video oyunu oynadıkları bulunmuştur. Çocukların yaşları büyüdükçe medya araçları ile geçirdikleri süre artış göstermiştir. 5 yaş ve daha küçük çocuklara sahip ailelere kimse televizyon izlemiyorken televizyonun ne kadar açık kaldığı ile ilgili sorulduklarında %23'ü neredeyse her zaman, %25'i çoğu yemek zamanında, %16'sı yatmadan önce televizyonun açık kaldığını belirtmiştir. Çocukları medya kullanıyorken ailelerin en çok içerik, karşılaşacakları tehlikeler ve bağımlılık ile ilgili endişeleri olduğunu belirtmişlerdir.

Connell, Lauricella ve Wartella (2015), çocukların sahip oldukları medya araçlarını inceledikleri çalışmada televizyon, bilgisayar, oyun konsolu, tablet ve akıllı cep telefonu en çok sahip olunan araçlar olarak bildirilmiştir. Aileler medya araçlarından en çok sırasıyla televizyon, bilgisayar, kitap, akıllı cep telefonu, tablet ve video oyunu ile vakit geçirdiklerini söylemişlerdir. Çocuklarla birlikte medya karşısında vakit geçirmeye bakıldığında ise annelerin babalardan daha çok çocuklarıyla birlikte oldukları ortaya çıkmıştır. Medya aracını birlikte kullanım oranlarına bakıldığında kitap okurken, televizyon izlerken ve bilgisayar, tablet, akıllı cep telefonu ile ilgilenirken ve video oyununu oynarken birlikte izleme gerçekleştirebileceğini söylemişlerdir. Marsh, Hannon, Lewis ve Ritchie'nin (2015) yaptıkları çalışmada ailelerin kendi kullandıkları ve çocuklarını maruz bıraktıkları medya araçlarının çocuklarının teknolojik araçları tanımaları ve teknoloji okuryazarlığı becerilerini geliştirdiğini ortaya koymuşlardır. Ayrıca çalışmanın farklı çıktılarından biri ise bir annenin çocuğunun çok televizyon izlemesinden endişe duymasına rağmen onun için faydalı olduğu düşüncesini belirtmesi olmuştur. Araştırmacılar bu durumu çocuğun gelecek yaşantılarını göz önüne alarak olumlu olabileceğini vurgulamışlardır. Rideout, Vandewater ve Wartella (2003) tarafından yapılmış oldukları çalışmada, 0-6 yaş aralığında çocukların medya kullanımları hakkında bilgi toplamayı amaçlamışlardır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında ebeveynlerin önemli bir kısmı, eğitici televizyonu (% 58), eğitici videoları (% 49) ve

eğitici bilgisayar oyunları (% 43) dahil olmak üzere çeşitli eğitim medyasının çocukların entellektüel gelişimi için "çok önemli" olduğuna inandığı ve bununla birlikte, basılı kitapların elektronik kitaplardan çok daha fazla ebeveyn tarafından (% 96) "çok önemli" olarak seçildiği görülmüştür. Ebeveynlerin çocuklarının televizyondan olumlu (%78) (ör. Paylaşma, yardım etme) veya saldırgan (%36) (ör. Vurma, tekme atma) davranışları taklit ettiğini gördüklerini fakat çocukların 8 yaşından sonra genellikle olumlu davranışlar sergilediklerini (%47) söylemişlerdir. Bu yaş grubundaki erkek çocuklar arasında saldırgan davranışları taklit etme (%59) kızlardan (%35) daha yaygın olarak görülmüştür. Ebeveynler, video oyunlarının eğitim değeri konusunda diğer medya araçlarına göre daha olumsuz düşünce sahibi oldukları ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin %40'ı video oyunlarının çoğunlukla çocukların öğrenmesine zarar verdiğini düşündüğünü dile getirmiştir.

Çizmeci (2016), yapmış olduğu araştırmaya göre anne, babaların büyük bir kısmının medya teknolojilerinin çocukları için başka bir anlam ifade ettiği ve kendilerine göre değerlendirdiklerinde çocukların farklı bir anlam yüklediğini söylemişlerdir. Ailenin içinde serbest zaman etkinliklerinde katılımcıların %52'si medya araçlarını kullandıklarını ve eski zamanlara göre serbest zaman etkinliklerin değiştiğini belirtmişlerdir. Katılımcılara vazgeçemeyecekleri medya teknolojileri sorulduğunda çocukların %67'si internet, %11'i hepsi, anne babaların ise %35'i internet, %35'i televizyon, %25'i cep telefonu olarak belirtmişlerdir. Sosyal medya kullanımlara bakıldığında çocukların %89'unun, anne babaların ise %60'ının sosyal medya hesabı oldukları bulunmuştur. Ailede medya bağımlılığı olup olmadığı sorulduğunda aile üyelerinden en az bir kişinin medya bağımlısı olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Çocukların %78'i, anne babaların ise %30'u medyasız bir hayat düşünmedikleri dile getirmişlerdir. Medyanın aile üzerine etkisi var mı? diye sorulduğunda çocukların %56'sı, anne babaların %85'i evet cevabını vermişlerdir. Araştırmanın nitel bulgularında aslında çoğu aile hem kendilerinin hem çocuklarının medya kullanımları konusunda sıkıntı yaşadıklarını, çocuklarının medya kullanımına fazla müdahale etmediklerini, medya kullanımının kaçınılmaz olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Brito ve Dias (2020), yapmış oldukları çalışmada ise sadece çocuklara ait olan medya araçlarının en çok tablet ve konsol olduğunu belirtmişlerdir. Nelissen ve Bulck (2017), diğer medya aracılık çalışmalarından farklı olarak, medya kullanım alışkanlıklarının sadece ailenin çocuğu etkilemesiyle değil aynı zamanda çocukların da aileyi etkilemesiyle gerçekleşebileceği

üzerinde durmuştur. Bu çalışma ile aile rehberliği aynı zamanda çocuk rehberliği şeklinde incelenmiştir.

Yukarıdaki çalışmalara bakıldığında, anne babaların eğitim düzeyi, sosyo ekonomik durum, çocuğun yaşı, ailenin kökeni değişkenlerinin çocukların ve anne babaların medya kullanımlarına olan etkilerinin incelendiği görülmüştür. Anne babaların eğitim düzeyleri arttıkça medya kullanma ve medya aracına yönlendirmenin daha az olduğu, sosyo ekonomik düzey ne kadar düşüğe medya araçlarının kullanımının ailenin genelinde artış gösterdiği, çocukların yaşı ilerledikçe medya kullanım sürelerinin arttığı ve daha çok medya aracı kullandıkları, Afrika ve Latin kökenli ailelerde daha fazla televizyon izlendiği ortaya konmuştur. En çok kullanılan medya araçları ise televizyon, bilgisayar/tablet, cep telefonu ve oyun konsolu olarak bildirilmiştir.

Çocukların Medya Kullanımına İlişkin Oluşturulan Kurallar

Gentile ve Walsh (2002), çoğu aile çocukların medya kullanıma ilişkin kurallar koyduklarını belirtmişlerdir. Bu kurallara bakıldığında ailelerin %55'i her zaman veya sıklıkla çocukların bilgisayar ve video oyunu oynama için süre sınırı belirlediklerini, %58'i ne kadar televizyon izlediklerine dair kuralları olduğunu, %74'ü ise ne zaman televizyon izleyebileceklerine dair kural belirlediklerini söylemişlerdir. Ayrıca anne ve babalarıyla birlikte yaşayan çocukların medya kullanımında belirlenecek kuralları birlikte belirledikleri fakat anne ve babaları ayrı yaşayan çocukların fikir birliklerinin az olduğu ortaya çıkmıştır. Ailelerin %78'i çocukların televizyonda gördükleri ürünleri bazen satın aldıklarını, ailelerin yarısından fazlası ise çocukların televizyonda, filmlerde, video oyunlarında gördükleri şiddet içeriklerinden etkilendiklerini, bazen de korktuklarını dile getirmişler fakat medyanın olumsuz etkileri ile birlikte olumlu etkilerinin de olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca ailelerin %43'ü yayınlanan akıllı işaretlerinin tümünün anlamlarını bildikleri söylemişlerdir. Hart Research Associates (2011) tarafından yayınlanan araştırma raporuna göre ailelerin %93'ü çocuklarının medya kullanımında kurallar veya sınırlar belirlediklerini bildirmişlerdir. Medya kullanımına yönelik medya aracının evin ortak bir alanında kullanması, çocuğun medya aracı kullanımı için gün içinde, belirli bir günde veya haftada geçirebileceği zaman miktarına ilişkin kurallar veya sınırlar belirleme, çocuğa ebeveynlerinin beklentilerini ve kurallarını ana hatlarıyla

belirtme, çevrimiçi ortamda kendisini nasıl davranacağını açıklama gibi kurallar belirlendiği görülmüştür.

Duek ve Moguillansky (2020), yapmış oldukları araştırmada, annelerinin dijital ekranların evde kullanımıyla ilgili kuralları pekiştirdiğini, günlük olarak zaman ve sınırlamalar konusunda kararlar aldığını bildirmişlerdir. Çevrimiçi aktivitelerin sorulduğu ilk kişi ve hoş olmayan bir şey olursa ilk temasa geçilen kişilerinde anneler olduğu ancak, çok ciddi bir durum varsa babaya gidildiği görülmüştür. Ayrıca babalar dijital ekranların edinilmesinden sorumlu kişiler olarak gösterilmiştir. Johnson (2020), çocukların medya kullanımında kurallar ve düzenlemeleri belirlemek için ailenin, medyanın eğitime olan desteği, faydaları ve riskleri, aşırı kullanım düzeyi, ebeveyn sitilleri ve kendi pratiklerinden faydalandıkları oraya çıkmıştır. Ayrıca bu düzenlemeler ve kuralların ailenin aracılık davranışlarını yönlendirdiği bulunmuştur. Rideout ve diğerlerinin (2003) yapmış olduğu çalışmada ise ebeveynler televizyon, bilgisayar ve video oyunları için kurallar koyduklarını ve bu kuralların içerik ve zaman ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. ‘Kuralları kesinlikle uygulayım’ diyen ebeveynlerin çocukları televizyon izlemeye daha az, okumaya daha fazla zaman ayırdıkları ortaya çıkmıştır. Ebeveynler, çocuklarının izledikleri veya oynadıkları şeylerin ayrıntılarıyla, bunu yapmak için harcadıkları zamanla daha çok ilgilendikleri görülmüştür. Ebeveynlerinin televizyon izlemeye ne kadar zaman ayırabilecekleri konusunda kuralları olan çocuklar, diğer çocuklara göre günde ortalama yarım saat daha az medya araçlarıyla ilgilenmişlerdir.

Bu çalışmalara göre ebeveynlerin farklı kurallar belirledikleri ve bu kuralları bazen sıkı takip ettikleri, bazen annenin yoğunluklu olarak takip ettiği görülmektedir. Kurallar belirlenirken ailenin eğitim durumunu, medya pratikleri, ebeveyn sitilleri, medyanın olumlu ve olumsuz özellikleri göz önünde bulundurulmaktadır. Medya araçlarının kullanıma ilişkin en fazla içerik ve zamanla ilgili kurallar belirlendiğini ve buna göre medyadan olumsuz etkilenmeyi azalttığı belirtilmektedir.

Aracılık Kavramı ve Anne Baba Aracılığı

Alan yazında “mediation” olarak geçen aracılık kavramı arada yer alma, arabulucu, aracı olma gibi birbirine benzer anlamlar taşımaktadır. “Parental Mediation” olarak geçen kavram ise anne baba aracılığı/arabuluculuğu olarak alanyazında yer

almıştır. Arabuluculuk kavramına bakıldığında uzlaştırıcı, iki tarafın arasını bulma, anlaşmazlıkları giderme gibi anlamlar karşımıza çıkmakta ve yaygın bir şekilde kullanımı görülmemektedir. Bu nedenle bu tez çalışmasında arabuluculuk kavramı yerine aracılık kavramı tercih edilmiştir. Alan yazına bakıldığında çocukların televizyon, tablet, bilgisayar, akıllı telefon gibi medya araçlarının ayrı ayrı kullanımında ya da medya araçlarının bütün ele alındığı anne baba aracılığı; anne baba/ebeveyn rehberliği (Bybee, Robinson ve Torow, 1982; Voort, Nikken ve Lil, 1992), aile kontrolü (Blood, 1961), anne baba etkileşimi (Messaris ve Sarett, 1981), anne baba politikaları, sadece aracılık olarak (Corder Bolz, 1980), ebeveyn disiplin uygulamaları (Abelman, 1985) şeklinde kullanıldığı ve çalışıldığı görülmektedir. Geçmişten günümüze farklı şekillerde karşımıza çıkan medya (televizyon, bilgisayar, akıllı cep telefonu, tablet vb.) kullanımında anne baba aracılığı günümüze kadar gelen süreçte farklı türlerde karşımıza çıkmaktadır. En çok karşılaşılan aracılık türleri olan kısıtlayıcı aracılık, aktif aracılık ve birlikte izleme ile ilgili bilgiler ilerleyen başlıklarda yer verilmiştir.

Kısıtlayıcı Aracılık

Blood (1961), potansiyel kontrol (potential control) kavramından bahsetmektedir. Potansiyel kontrol çocuklarının izlemesini istemeyecekleri bazı programlar olduğunu düşünme ve ebeveynlerin çocuklarının izlemeyi engelleyebilmek için aktif olarak müdahale etmeyi gerekli bulma bu nedenle de çocuklar için belirli programları yasaklama yoluna gitmeyi içermektedir. Bybee ve diğerlerinin de (1982) yapmış oldukları çalışmaya bakıldığında kısıtlayıcı rehberlik (restrictive guidance) kavramı karşımıza çıkmaktadır. Kısıtlayıcı rehberlik, “ne sıklıkla” sorusu ile birlikte belirli programları yasaklamayı, izlemeyi kısıtlamayı, süre belirlemeyi, belirli programlar ayarlamayı, uygunsuz kanal karşısında kanal değiştirmeyi ifade etmektedir (Bybee vd., 1982). Bir başka çalışmada, kısıtlama davranışı olarak ebeveyn kurallarının geçerliliği ve ebeveynlerin istekleri dışında gerçekleştirilen davranışlar ceza ile sonuçlanmaktadır (Abelman, 1985). Desmond ve diğerleri (1985), kural koyma ve disiplin müdahalesi olarak adlandırılan kısıtlama davranışları, ailelerin çocukların televizyon izlemesinde uyku saatini etkileme, olumsuz davranışları rol alması gibi televizyonun olumsuz etkilerini azaltmak için koydukları kurallardan oluşmaktadır. Voort ve diğerleri (1992), kısıtlayıcı rehberlik (restrictive guidance) ile bazı programları yasaklama, izlemeyi kısıtlama, izleme saatleri belirleme, izlenebilecek programları belirleme, uygun olmayan programda kanal

değiştirmeyi içerdiğini ifade etmektedir. Fortman ve diğerleri (1998), olumsuz aracılık (negative mediation) televizyondakiler doğru değil, gerçek değil gibi televizyon ve içeriğine olumsuz bakış, değersiz aracılık (non-valenced mediation) olumlu ya da olumsuz olmayan aracılık türü olarak tanımlanmıştır. Olumsuz aracılık ve değersiz aracılığın bu başlık altında yer almasının nedeni kısıtlayıcı aracılık davranışının genelde olumsuz düşüncelerden kaynaklı ortaya çıkmasına dayanmaktadır. Valkenburg ve diğerlerinin (1999) yapmış olduğu çalışmada ise kısıtlayıcı aracı ebeveynler televizyonun izlenmesinde veya izlenen içeriğe ilişkin kurallar oluşturmaktadırlar. İzlemenin içerisinde belirli programların yasaklanması, izleme süreleri belirleme gibi kurallar da yer almaktadır. Warren ve diğerleri (2002), kısıtlayıcı aracılık (restrictive mediation) davranışlarının uygun olmayan içerikte kapatma, izleme saatleri belirleme, belirli programları yasaklama, izleme süresi belirleme, izlenmesi uygun programları seçmeyi içerdiğini söylemektedir. Barkin ve diğerleri (2006) kısıtlayıcı davranışları kısıtlayıcı içerik veya izleme süresi olarak incelemektedir.

Livingstone ve Helsper (2008) ise yapmış oldukları çalışmada, kısıtlayıcı aracılığın içeriğin anlamını veya etkilerini tartışmadan, harcanan zaman, kullanım yeri veya içeriğe ilişkin kısıtlamaları (şiddet içeriğini veya cinsel içeriğe maruz kalmanın kısıtlanması), ortamın kullanımını kısıtlayan kuralları içerdiği ifade etmektedir. Bilgin Ülken (2009), kısıtlayıcı aracılığı hangi tür programın ne zaman ve ne kadar izlenebileceği hakkında kurallar oluşturma olarak ele almıştır. Kirwill (2009), ebeveyn medya stratejisi olarak; teknik kısıtlama (technical restriction); zararlı web siteleri için koruyucu ya da filtreleme yapma gibi teknik davranışlar, web sitesi kısıtlaması (website restriction) kavramlarını ele almıştır. Gentile ve diğerlerinin (2012), televizyon ve video oyunu kapsamında yapmış olduğu araştırmaya bakıldığında kullanım miktarı üzerinde sınırlama (ne kadar ve ne zaman) ve içerik üzerine sınırlama (izlenilecek program hakkında karar verme, izlemek için izin alma) olmak üzere iki konu üzerinden kısıtlama davranışı tanımlanmaktadır. Zaman, Nouwen, Vanattenhoven, Ferrerre ve Looy (2016) yapmış oldukları çalışmada ise kısıtlayıcı aracılığı zaman kısıtlaması, araç kısıtlaması, içerik kısıtlaması, alan (aracın bulunduğu konum) kısıtlaması, satın alma kısıtlaması olarak incelemiştir. Brito, Francisco, Dias ve Chaudron (2017) authoritative aracılığı; ebeveynlerin sorumlu davranışı gidermek ve öz düzenlemeyi teşvik etmek için kurallar belirlemesi ve bu kuralları açıklaması; en yaygın kural olarak dijital medyayı kullanmak için belirli bir süre belirleme olarak açıklamaktadır. Authoritarian aracılığı ise;

ebeveynlerin açıklama yapmadan kurallar koyması ve itaat beklemesi, diyaloga açık olmaması ve dijital medyaya yönelik kendi algılarını ve görüşlerini empoze etme olarak ifade etmektedir. Bu iki aracılık türü çeşitli kısıtlama davranışı ve aktif aracılık kadar iletişim olmadığı için bu başlık altında yer almaktadır. Martins, Matthews ve Ratan (2017) kısıtlayıcı aracılığı (restrictive mediation); kural koyma ve uygulama olarak tanımlamıştır. Yaman (2019), geliştirmiş olduğu ölçek çalışmasında kısıtlamalı arabulucuk olarak isimlendirdiği alt boyutta engellemek, kurallar koymak ve kısıtlama getirmek kapsamında ele almaktadır. Şen ve diğerlerinin (2020) yapmış olduğu ölçek çalışmasına bakıldığında ise kısıtlayıcı aracılık, içerik, erişim miktarı ve zaman kısıtlama davranışlarını içerdiği belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan çalışmalara bakıldığında kısıtlayıcı aracılığın kurallar üzerine odaklandığı ve çocukların medya kullanımını sınırlandırmak ve kontrol etmek için ebeveynler tarafından gösterilen davranışlar olarak tanımlanabilir. Bu aracılık türünde aileler çocukları için zaman ve programın türü ile ilgili kısıtlamalar getirmektedirler (Bybee vd. 1982; Desmond vd., 1985; Desmond vd., 1987). Bu aracılık davranışında “Ne kadar?”, “Ne zaman?”, “Ne izliyor ve içerik ne?” sorularının cevabı aranmaktadır (Gentile vd., 2012; Nikken ve Jansz, 2014; Warren, 2001). Bu tez çalışmasında ise kısıtlayıcı aracılık boyutu anne babaların çocukların medya kullanımında süre belirleme, ilgilenme saatlerini düzenleme, sınır koyma davranışlarını içermektedir (Şen vd., 2020).

Aktif Aracılık

Blood (1961) anne baba kontrolü olarak gerçek kontrol (actual control) kavramından bahsetmiştir. Gerçek kontrol; televizyonu kapat veya kanalı değiştir gibi doğrudan müdahale, sözel komut, tartışma, sözlü itiraz, dikkati başka yöne çekme, ayrıcalıklardan yoksun bırakmayı içermektedir. Gerçek kontrol içeriği nedeniyle kısıtlayıcı aracılığın kapsamına da girmektedir. Friedrich ve Stein (1975) çalışmasında ise çocukların öğrenmelerini izletilen programla ilgili yapılan konuşmalar ve etkinliklerle değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmalara geniş bir açıdan bakıldığında aracılık ya da rehberlik kavramlarından hiç bahsedilmemesine rağmen aracılık denilebilecek uygulamalarıyla öğrenme ve farkındalık oluşturdıkları aşikardır. Atkin ve Greenberg (1977), yorumlayıcı aracılığı (interpretive mediation) televizyon programının içeriğini tartışmak olarak tanımlamaktadır. Bybee ve diğerleri (1982), değerlendirici

rehberliği (evaluative guidance), televizyon reklamlarının anlamlarını açıklamayı, televizyonda çıkan karakterler üzerine tartışmayı, oyuncuların sergilediği iyi ve kötü şeylere dikkat çekmeyi, televizyon programlarının gerçek yaşam ile ilişkisini sorgulamayı içerdiğini belirtmektedir. Abelman (1985), aracılık davranışlarını disiplin türü olarak ele almış, başlatma disiplini (induction), nedeniyle birlikte açıklamayı, çocuğun başarısını görmeyi ve desteklemeyi içermektedir. Bu disiplini takip eden ebeveynler, genel olarak çocuğa, bir hareket tarzının çocuğun kendi iyiliği için veya başkaları üzerindeki etkileri nedeniyle iyi olabileceğini göstermektedir. Desmond ve diğerleri (1985), aracılık kavramı iletişimin içinde eleştiri, yorumlama ve kural koyma-disiplin müdahalesi olarak üç ayrı boyutta ele almaktadır. Eleştiri, televizyon programlarını değerlendirme, çocuklarla birlikte olumlu olumsuz yanlarını konuşma ve “gerçekten harika değil mi?”, “hep aynı şeyler, off çok sıkıcı” gibi programlara tepki vermeyi içermektedir. Yorumlama, anne, baba, abla ya da abi gibi ailede yaşça büyük bireylerin çocuklara programlar hakkında bilgi verme, programların gerçek hayat ile bağlantılı olan ya da olmayan yönlerini karşılaştırma, gerçeklikleri üzerinde konuşmaları, çocuklara uygun olan programların özelliklerini, program eşitleri hakkında bilgi vermeyi ve programlarda yer alan karakterlerin davranışlarının uygunluğu üzerinde konuşmayı içermektedir. Yorumlamada eleştiriye göre daha çok açıklama ve anlatım söz konusudur.

Desmond ve diğerleri (1987) genel aracılık için ahlaki açıdan değerlendirme, açıklama, disiplin veya kontrol içeren yorumlar, önceden ve sonrasında açıklama yapma, çocuğun karar verme sürecine katılmasına izin verme vb. tartışmayı ve yönergeleri içeren davranışlar, televizyon odaklı aracılık için ise; çocukların program seçimi yapmasına yardımcı olmak için bir televizyon rehberi kullanma ve program içeriğini çocuklarıyla tartışma sıklığı, görüntülemeyi kısıtlama ve ocuk medya aracıyla ilgilenirken onu gözlemek ya da onunla izleme davranışlarını ifade etmiştir. Voort ve diğerleri (1992), değerlendirici rehberliği (evaluative guidance) açıklarken kötü davranışlara işaret etme, iyi davranışlara işaret etme, televizyon karakterlerini tartışma, televizyon programlarının ve karakterlerin gerçekliği tartışma, izleme boyunca program hakkında konuşma, televizyon reklamlarının anlamlarını açıklama, odaklanmamış rehberliği açıklarken (unfocused Guidance) ise yeni başlamış ya da başlayacak programı tartışma, çocukla birlikte izleme, belirli programları izlemeye çocuğu teşvik etmeye işaret etmektedir. Fortman ve diğerleri (1998), olumlu aracılığı (positive mediation); iyi bir öğrenme aracı, eğlenme aracı gibi televizyon ve içeriğine olumlu bakış olarak ifade etmektedir. Olumlu

aracılığın bu başlık altında yer almasının nedeni aktif aracılık davranışının genelde olumlu düşüncelerden kaynaklı ortaya çıkmasına dayanmaktadır.

Valkenburg ve diğerleri (1999), öğretici aracılık ve odaklanmamış aracılık olarak iki boyuttan bahsetmektedir. Öğretici aracılık türü, izleme sırasında veya sonrasında programların çocuklarla belirli yönlerini tartışma sürecini ifade etmektedir. Bu aracılıkta ebeveynlerin televizyonda yer alan belirli programların gerçekçi olmadığı, iyi ya da kötü şeylerin karakterler tarafından yapıldığının ve kurgudan ibaret olduğunun açıklamasını kapsamaktadır. Odaklanmamış aracılık ise izleme, izlenecek olan program hakkında konuşma/tartışma, izleme sırasında konuşma/tartışma, belirli programları izleme için teşvik etme sıklıklarına ilişkin soruları içermektedir. Warren ve diğerleri (2002), öğretici aracılık (instructive mediation) davranışlarının çocuğun televizyonda gördüklerini anlamasına yardımcı olma, karakterlerin iyi ve kötü yanlarını vurgulama, televizyondaki davranışların nedenlerini açıklama, televizyondakilerin gerçek anlamlarını açıklamayı içerdiğini belirtmektedir. Gentile ve diğerleri (2012), televizyon ve video oyunu kapsamında yapmış olduğu araştırmaya bakıldığında aktif aracılığı oyun oynarken ya da televizyon izlerken konuşma olarak ifade etmiştir.

Barkin ve diğerleri (2006) de yapmış oldukları çalışmada öğretici aracılıktan bahsetmektedir. Öğretici aracılığı, birlikte izlerken çocuğa medyayı açıklama olarak belirtmişlerdir. Livingstone ve Helsper (2008), aktif aracılığı, çocuk ortamla etkileşim halindeyken (izlerken, okurken, dinlerken) medya içeriği hakkında konuşma olarak belirtmekte, ayrıca aktif aracılığın bu özelliğinden dolayı hem olumlu/öğretici hem de olumsuz/eleştirel aracılık biçimlerini içerdiğini bildirmektedirler. Bilgin Ülken (2009), aktif aracılığı televizyon içeriği hakkında çocuklarla konuşmak, televizyonun ve içeriğinin gerçeklik durumlarını tartışmak, televizyondaki karakterlerin davranışları üzerine eleştirel bakış açısıyla yorumlar yapmak ve televizyon ve içeriği hakkında bilgi sağlamak anlamında kullanmaktadır. Nevski ve Siibak (2016), teknik aracılığı (technical mediaiton); çocuğun etkinliğini düzenlemek veya engellemek, filtrelemek veya izlemek için ebeveyn denetimi yazılımını kullanmak olarak tanımlanmaktadır. Aslında bu aracılık türleri içerdiği aracılık davranışları kapsamı nedeniyle hem aktif hem de kısıtlayıcı aracılık kapsamına girebilmektedir. Martins ve diğerleri (2017) çalışmasına bakıldığında aktif aracılık (active mediation) üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlardan ilki tarafsız iletişim (neutral communication); ebeveynlere, çocuklarını medya içeriği hakkında düşünmeye ne sıklıkla teşvik ettiklerini soran dört sorudan oluşmaktadır. İkinci boyut

video oyunları ile ilgili olumlu veya onaylayıcı ebeveyn iletişimini değerlendirmekte ve üçüncüsü ise medya içeriğini olumsuz veya eleştiren ebeveyn iletişimin boyutudur. Yaman (2019), yapmış olduğu çalışmada ise çocuğun yanında bulunmak, konuşmak ve destekleme davranışlarını aktif arabuluculuk olarak belirtmektedir. Şen ve diğerleri (2020), yapmış oldukları ölçek çalışmasında, anne babaların medya içeriğine yönelik açıklamalarda bulunma, içeriği tartışma ve sorgulama gibi eylemleri aktif aracılık olarak nitelendirmişlerdir.

Bu çalışmalara baktığımızda bu aracılık türünde aileler çocukların karşılaştıkları programları çocukla birlikte eleştiren, iyi ve kötü yanları üzerinde duran, programların ve reklamların gerçeklik anlayışını tartışan bir tutum sergilemektedirler (Bybee vd., 1982; Desmond vd., 1985; Desmond vd., 1987). İkinci olarak, aktif aracılık, eleştirel yorumlar yapmak ve açıklamak, tartışmak veya paylaşmak için, çocuk için öğretici, değerlendirici konuşmaları ifade etmektedir (Gentile vd., 2012; Warren, 2001). Ayrıca aktif aracılık kavramı alanyazında değerlendirmeci aracılık, değerlendirici aracılık ve bazen de öğretici aracılık olarak karşımıza çıkmaktadır (Austin, 1993; Bybee vd., 1982; Desmond vd., 1985; Desmond vd., 1987). Bu tez çalışmasında ise aktif aracılık boyutu anne babaların çocukların medya kullanımında konuşma, soru sorma, ek bilgi verme ve açıklama davranışları açısından ele alınmıştır (Şen vd., 2020).

Birlikte İzleme

Cotes ve Hartup (1969) izletilen program ile ilgili herhangi bir anlatımın olmadığı “pasif gözlem” kavramından bahsetmektedir. Pasif gözlem çocukla birlikte ya da gözlemci konumda olma olarak bahsedilmektedir. Atkin ve Greenberg (1977), yapmış oldukları çalışmada anne baba aracılığı olarak alınan birlikte izleme (covieving) çocukla birlikte televizyon izleme olarak ifade etmiştir. Bybee ve diğerleri (1982) odaklanmamış rehberlik (unfocused guidance) ile çocukla birlikte televizyon izlemeyi, belirli programlara yönlendirmeyi, televizyon izlerken program hakkında konuşmayı, izlenmiş ya da izlenecek olan programı tartışmayı işaret etmektedir. Fortman ve diğerleri (1998) birlikte izlemeyi (covieving) basitçe birlikte televizyon izleme olduğunu ifade etmektedir. Valkenburg ve diğerleri (1999) birlikte izlemeyi yetişkinlerin ve çocukların birlikte televizyon izledikleri, izleme deneyimini paylaştıkları, ancak programla ilgili herhangi bir tartışmaya girmedikleri durumları ifade etmek olarak tanımlamışlardır.

Warren ve diğerkleri (2002) birlikte izleme (covieving) davranışlarının birlikte vakit geçirme, eğlenme, izlemeyi içerdüğini söylemektedir. Kirwill (2009), sosyal birlikte izlemenin (social co-use) çocuk internette vakit geçirirken yanında oturma, zaman kısıtlama (time restriction), kısıtlayıcı olmayan kural oluşturmaya (non-restrictive rule making) ve çocuğun rahatsız olduğı bir şeyi söylemesi gibi davranışları içerdüğini belirtmiştir.

Livingstone ve Helsper (2008), birlikte izlemeyi, çocuk medya aracıyla meşgulken ebeveynin orada kaldığını, böylece deneyimi paylaştığını, ancak içerik veya etkileri hakkında yorum yapmadığı durumunu ifade ettiğini belirtmektedir. Bilgin Ülken (2009) birlikte izlemeyi en basit anlamıyla ebeveynlerin birlikte televizyon izlemesi olarak tanımlamış fakat ebeveyn ile çocuk arasında herhangi bir iletişim olmayacağı anlamına gelmemekte olduğunu belirtmiştir. Nikken ve Schols (2015), kontrol/denetim (supervision) olarak belirtilen kavramın tam olarak birlikte izleme olmasa da çocuk medya aracını kullanırken çevresinde olmak anlamında olduğı için bu başlık altına alınmıştır. Nevski ve Siibak (2016) gözlemeyi (monitoring) çocuk cihazı kullandıktan sonra tarayıcı geçmişini kontrol etmeyi içerdüğini bildirmiştir. Brito ve diğerkleri (2017) ebeveyn aracılık stili olarak; izin verici aracılıkta (permissive), ebeveynler, açık sınırlar koymazlar, ara sıra izler ve çocuklarla müzakere eder, nadiren rehberlik eder veya öğretir, daha çok çocuklardan gelen taleplere tepki verirler şeklinde açıklarken, serbest bırakmayı (Laissez-faire), ebeveynler çocuklarının dijital uygulamalarını kontrol etmez veya bunlarla ilgilenmez ya da hiç karışmazlar olarak belirtmektedir. İzin verici aracılık ve serbest bırakma ara sıra izlemeyi daha çok içerdığı anlamıyla birlikte izleme kapsamında yer almaktadır. Martins ve diğerkleri (2017) birlikte oynamayı (coplaying) ne kadar sıklıkla birlikte oyun oynama, birlikte oynama için çocuğun isteğı ya da ebeveynin isteğini içerdüğini belirtmişlerdir.

Birlikte izleme alanyazında odaklanmamış aracılık olarak da karşımıza çıkmaktadır (Bybee vd., 1982; Desmond vd., 1985; Desmond vd., 1987). Bu aracılık türünde aileler çocuk ile birlikte medyanın karşısında yer almaktadırlar. Aktif aracılıktan farklı olarak eleştirmek, tartışmak ve açıklamak yerine sadece program hakkında konuşmayı içermektedir. Çoğunlukla ortak bir ilgi ile birlikte paylaşılan medya etkinliklerini içerse de (Livingstone ve Helsper, 2008; Nikken ve Jansz, 2006; Valkenburg vd., 1999), bazen içerik tartışmalarını da içerebilmektedir (Gentile vd., 2012).

İlgili Araştırmalar

Bu kısımda bu çalışmanın kapsamıyla ilgili yapılmış araştırmalar kronolojik sırasıyla özetlenerek sunulmuştur.

Blood (1961), tarafından Amerika’da yürütülen araştırmada, 2 ile 18 yaş aralığındaki çocukların televizyon izlemelerine yönelik aile kontrollerinin nasıl sağlandığını bulmak amacıyla 102 aileyle görüşmeler yapılmıştır. Çocukların izleme süresi, çocukların diğer aktivitelerden geri kaldığı düşüncesi, televizyon izlemenin çocuğun uyku düzenine etkisi, televizyonun konumu, program çeşitliliği, aile üyelerinin program seçimindeki çatışmaları ve programların içerikleri hakkında sorular sorulmuş, sosyo ekonomik düzeye göre değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda sosyo ekonomik düzeye göre çocukların televizyon izlemesi ile aile kontrolleri arasında tutarlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. En düşük sosyo ekonomik düzeye sahip ailelerde diğer düzeylere göre gerçek kontrolün çok düşük olduğu, potansiyel kontrolün en fazla düşük ve yüksek sosyo ekonomik düzeydeki ailelerde gerçekleşeceği görüldüğü, müdahale etmemenin ise en fazla düşük sosyo ekonomik düzeyde ortaya çıkmıştır.

Desmond ve diğerleri (1987) tarafından Amerika’nın kuzeydoğusunda yürütülen araştırmada, 5 ile 6 yaşındaki çocukların, televizyon izlemenin bir sonucu olarak davranışlarında ve çocukların ilgilendikleri televizyon, video oyunları vb. medya araçlarına yönelik ebeveynlerin aracılık davranışlarında cinsiyet farklılıkları olup olmadığını belirlemek amacıyla toplam 66 çocuk ve bu çocukların ebeveynleriyle formlar ve testler aracılığıyla veriler sağlanmıştır. Sonuçlara bakıldığında, erkek çocukların daha fazla televizyon izlediği, izlediklerinde aksiyon ve maceranın daha çok yer aldığı ve kızlara göre daha saldırgan davranışlar gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Her iki cinsiyet için genel aracılık sonucunda izleme süresi, saldırganlık ve huzursuzluk arasında negatif yönde korelasyon görülmüş fakat televizyon izleme kapsamı ile pozitif yönde korelasyon saptanmıştır. Ebeveynlerin raporlarına göre televizyon aracılığı televizyon izleme kapsamı arasında ise pozitif yönde korelasyon gözlenmiştir. Ayrıca televizyona özgü aracılığın erkek çocukların televizyonu anlamasını kolaylaştırdığını, televizyon kullanımına ilişkin belirli kuralların ise kızlar için televizyon içeriğini anlamının anlamlı yordayıcıları olduğunu ortaya koymuştur. Genel aracılığın ise reklamların her iki cinsiyetten çocuklar için anlaşılmasında etkili olduğu belirlenmiştir.

Voort ve diğerleri (1992), tarafından Hollanda’da yürütülen çalışmada 3-18 yaş aralığındaki çocukların televizyon izlemelerinde kullanılan ebeveyn aracılığının daha önce yapılan çalışmalara göre değişip değişmediği ve anne baba yaş ve cinsiyet, eğitim düzeyi, çocuk yaş ve cinsiyet, ailenin büyüklüğü, evdeki televizyon setlerinin sayısı değişkenlerine göre ebeveynlerin aracılık davranışları ile ilişkisinin incelemek amacıyla %58, 5’u kadın olan 771 ebeveyne ulaşılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde, kısıtlayıcı rehberlik kullanımı ile çocuğun cinsiyeti, ailedeki çocuk sayısı ve evdeki televizyon sayısı arasında bir ilişki bulunamamıştır. Ebeveyn yaşı ile kısıtlayıcı aracılık arasında da ilişki görülmüştür. Ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe değerlendirmeci rehberlik davranışlarında artış, çocuğun yaşı büyüdükçe kısıtlayıcı rehberlik davranışlarının azaldığı görülmüştür. Odaklanmamış rehberlik çoğunlukla küçük çocuklar için ve çekirdek yapıdaki ailelerde kullanılmıştır. Televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine daha fazla inanan ebeveynler, kısıtlayıcı rehberlik davranışlarını daha sık kullanmışlar, televizyonun hem olumlu ya da olumsuz etkilerinin olduğunu düşünen ebeveynler ise çoğunlukla değerlendirici rehberlik yöntemlerini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Fortman ve diğerleri (1998), tarafından Amerika’da yürütülen çalışmada 2 ile 17 yaş aralığındaki çocukların televizyon izlemesinde ebeveynlerin kullandıkları aracılık türlerinin çocukların cinsiyetine ve ebeveynin cinsiyetine göre farklılaşma durumuna, aynı cinsiyetten çocuk ve ebeveynin birlikte izlemeyi etkileme durumuna, çocukların yaşının aracılık türleri ile ilişkisi incelemek amacıyla evde en az bir çocuğu olan toplam 251 ebeveyn ile rastgele telefon görüşmeleri yapılmıştır. Sonuçlara bakıldığında, ebeveyn cinsiyeti ile olumsuz aracılık ile arasında bir farklılaşma görülmüştür. Kadın ebeveynlerin erkek ebeveynlere göre olumsuz aracılığı daha çok kullandıkları ortaya çıkmıştır. Çocukların yaşı arttıkça birlikte izlemenin azaldığı, en büyük ve en küçük çocuklarda ise olumsuz aracılığın daha çok kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

Barkin ve diğerleri (2006) tarafından Amerika’nın 27 eyaletinde, Kanada’da ve Porto Riko’da yürütülen çalışma, 2 ile 11 yaş aralığındaki çocukların medya kullanımında anne babanın eğitim düzeyi, etnik köken, çocuğun yaşı, evdeki ebeveyn sayısı göre ebeveyn aracılıklarını belirlemek amacıyla 1831 aileyle gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların neredeyse yarısı çocukların medya kullanımda (televizyon izleme, video oyunları oynama, video/DVD izleme) birinci karar verici olduğunu ve dörtte üçü çocukların medya kullanımından endişe ettiğini dile getirmişlerdir. Evde yaşayan tek

ebeveynlerin ve Afrikan Amerikan, Latin kökenli ailelerin daha az aktif aracılık davranışları gösterdikleri ve neden olarak bu ailelerde daha fazla televizyon izlendiği ifade edilmiştir. Annenin eğitim düzeyi ise eğitici aracılık ve sınırsız görüntülemeye izin verme ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Eğitim derecesi azaldıkça annelerin sınırsız görüntülemeye izin vermesinin arttığı ve eğitici aracılığın azaldığı ortaya çıkmıştır.

Bilgin Ülken (2009) tarafından Türkiye’de yürütülen bu çalışmada, 6 yaşındaki çocukların televizyon izlemelerindeki anne baba aracılığının çocukların saldırganlık davranışlarına ilişkisini belirlemek amacıyla 9 aile ile yarı yapılandırılmış görüşmeler ve bu ailenin çocukları sınıf ortamında gözlem yapılmıştır. Sonuçlara bakıldığında yapılan görüşmeler ve gözlemler arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Aileler çocuklarının söylediklerinden daha fazla televizyon izledikleri ve televizyondan daha fazla etkilendikleri bulunmuştur. Ayrıca ailelerin eğitim seviyeleri yükseldikçe kısıtlayıcı aracılık davranışlarının arttığını, görüşmeler ve gözlemler sonunda ailelerin düşünceleri ve ifade ettikleriyle gözlemlenenler arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Çocukların televizyondan kaynaklı oluşan saldırganlık davranışlarının azaltılması için ailelerin kısıtlayıcı ve aktif aracılık davranışlarını göstermelerinin faydalı olduğu bulunmuştur.

Böcking ve Böcking (2009) tarafından İsviçre’de yapılan araştırma, 3-14 yaş aralığındaki çocukların televizyon izlemesindeki ebeveyn aracılık davranışlarının Avrupa’da yaşayan ve Almanca konuşan aileler için de uygulanabilirliğini ve bu aracılık davranışlarının ailenin eğitim düzeyi, ailenin rol model olması, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, evdeki kardeş sayısı, tek ebeveyn, evdeki televizyonsa sayısı, çocuğun odasında yer alan televizyon sayısı, çocuğun izleme süresi, aile etkileşimi, televizyona karşı negatif ve pozitif tutum değişkenleriyle olan ilişkisini belirlemek amacıyla 252 aile ile yüz yüze görüşmeler yoluyla yapılmıştır. Çocuğun odasında bulunan televizyon nedeniyle izleme süresinin arttığı bununla birlikte aile etkileşiminin azaldığı, televizyona karşı olumsuz tutumun oluşması nedeniyle kısıtlayıcı aracılık davranışlarının arttığı ve özellikle eğitim seviyesi düşük ailelerde kısıtlayıcı aracılık davranışlarının daha fazla görüldüğü belirlenmiştir.

Kirwill (2009) tarafından Avrupa’daki 18 ülkede yapılan araştırma, 6 ile 17 yaş aralığındaki çocukların internet kullanımında ebeveyn aracılığı stratejilerindeki kültürler arası benzerlik ve farklılıkları belirlemek ve açıklamak amacıyla 1949 ebeveyn ile

anketler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Sonuçlara bakıldığında çocuk yetiştirme değerlerine bireysel yönelime sahip ülkelerdeki ebeveynlerin, daha fazla sosyal birlikte kullanım ve kısıtlayıcı olmayan kurallar, teknik ve web sitesi kısıtlamalarını kullanırken, kolektivist ülkelerdeki ebeveynlerin daha çok zaman kısıtlaması yaptıkları görülmüştür.

Nikken ve Schols (2015) tarafından Hollanda’da yapılan çalışma 0 ile 7 yaş aralığındaki çocukların medya kullanımında ebeveyn medya aracılığı ve medya ile ilgili düşüncelerinin medya kullanımı, cinsiyeti, eğitim seviyesi, aile geliri, ailenin genişliği değişkenleriyle ilişkisini belirlemek amacıyla 896 ebeveyn ile gerçekleştirilmiştir. Sonuçlara bakıldığında, çocukların medya kullanımında olumlu düşünceye sahip ebeveynlerin denetimli, birlikte kullanma, aktif aracılık ve teknik kısıtlama davranışı gösterdiği, olumsuz düşünceye sahip ebeveynlerin denetimli, kısıtlayıcı aracılık ve teknik kısıtlama davranışı gösterdiği, sakın düşünceye sahip ebeveynlerin kısıtlayıcı aracılık gösterdiği, medyanın çok karmaşık olduğunu düşünen ebeveynlerin denetimli, birlikte izleme, kısıtlayıcı aracılık ve teknik kısıtlamalar gösterdiği ortaya konmuştur.

Nevski ve Siibak (2016) tarafından Estonya’da yürütülen çalışma 0 ile 3 yaş aralığındaki çocukların akıllı medya araçlarının kullanımlarındaki ebeveyn aracılıkları ve düşüncelerini belirlemek amacıyla 198 ebeveyn ile yapılmıştır. Sonuçlara bakıldığında ebeveynin medya aracını kullanım sıklığı ile çocukların kullanım sıklığı arasında pozitif ilişki saptanmıştır. Bu yaş grubu çocuklarında en çok tablet ve akıllı telefon kullanımı görülmüştür ve en çok ev ile arabada kullanıma rastlanmıştır. Dokunmatik ekran kullanımı yaşla birlikte arttığı ve bu nedenle ebeveyn aracılığının da yaşla birlikte arttığının göstergesi olduğu bulunmuştur. Çoğu ebeveyn dokunmatik ekran kullanımının (tablet ya da telefonda çeşitli uygulamalar) çocuklarına faydalı olduğu düşüncesinde olduğu ortaya çıkmış, ebeveynler çocukları için medya aracını kullanma nedenini yeni beceriler edindiği, öğrendiği, eğlenceli olduğu, kendileri ev işleriyle/rutin işlerle uğraşırken çocukların oyalayıcısı olduğu, birlikte vakit geçirme zamanı olarak açıklamışlardır. Ebeveynler çocuklar ekranın karşısındayken yakınlarında ya da tüm izlemede/oynamada yanında olduklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin çoğunluğu dijital oyun sırasında hem zaman hem de içerik kısıtlamaları uyguladığını, daha küçük bir grup, zamanı (% 22,5) veya içeriği (% 6,6) kısıtladığını söylemiştir. Kısıtlayıcı aracılık uygulayan birçok ebeveyn kullanılan uygulamaların çocuğun yaşına uygun olup olmadığından emin olmak için oyunun/uygulama uygunluğunu kontrol edip veya içerik açıklamalarını (%45,5) okuduklarını belirtmişlerdir. Erkek çocuklara kıyasla,

ebeveynlerin kız çocuklarına hem izleme süresini hem de izin verilen içeriği daha fazla sınırlama eğiliminde olduğunu saptanmıştır.

Bayens ve Beullens'in (2017) tarafından Belçika'da yürütülen çalışma 2 ile 10 yaş aralığındaki çocukların tablet kullanımlarında ailelerin aracılık davranışlarının aile içindeki çatışma ilişkilerine etkisi incelenmek amacıyla 364 aile ile çevrimiçi anketler yoluyla gerçekleştirilmiştir. Sonuçlara bakıldığında tablet kullanımının ve evde bulunan çocuk sayısının artmasıyla birlikte ailede kısıtlayıcı aracılık davranışlarının arttığı ve çocuk aile çatışmalarının daha çok yaşandığı tespit edilmiştir.

Brito ve diğerleri (2017) tarafından 14 ülkede yürütülen çalışma, 0 ile 8 yaş aralığındaki çocukların dijital medya kullanımlarındaki ebeveyn aracılığının rolünü bulmak amacıyla 140 aile ile yapılmıştır. Sonuçlara bakıldığında ebeveynlerin teknolojilere yönelik algıları ve tutumlarının, benimsedikleri ebeveyn aracılık stilini ve dolayısıyla çocukların dijital medya ile ilişkilerini etkilediği ortaya konmuştur.

Domoff, Miller, Khalatbari, Pesch, Harrison, Rosenblum ve Lumeng'in (2017) tarafından Amerika'da yürütülen çalışma, 4 ile 8 yaş aralığındaki çocukların televizyon izlemesindeki ebeveyn aracılığının annelerin geliri ile ilgisi ve televizyona karşı inanç ve uygulamalarına ilişkin bilgi edinmek amacıyla 296 çocuk ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla yapılmıştır. Sonuçlara bakıldığında annelerin çocuklarının televizyon izlemesinde karşılaştıkları içerikleri yönetme ve kısıtlama konusunda kendilerine güvendiklerini fakat reklamların etkilerinden hiç bahsetmediklerini, çocukların televizyon izleme süreleri üzerinde çok durmadıklarını, çocuklarının televizyon içeriklerinden bir şeyler öğrendiklerini ve televizyonun çocuklarının eğlendirdiğini, çocuklarının hangi zamanlarda televizyonla ilgilenip ilgilenmeyeceğinin annenin kararına bırakıldığını belirlemişlerdir.

Merdin (2017) tarafından Türkiye'de yapılan çalışmada, 0 ile 6 yaş aralığındaki çocukların elektronik medya kullanımları ve kullanıma ilişkin ebeveyn aracılıklarıyla ilgili bilgi edinmek amacıyla 412 çocuk ve bu çocukların aileleri ile bilgiler anketler aracılığıyla edinilmiştir. Sonuçlara bakıldığında evde en çok kullanılan medya araçları sırasıyla, televizyon, akıllı cep telefonu, tablet, bilgisayar, radyo ve oyun konsolu olarak belirtilmiştir. Katılımcıların çoğu televizyonu ve bilgisayardaki, tabletteki, akıllı telefondaki oyunları az ya da çok eğitimsel olarak çok etkili bulmuştur. Katılımcıların %70.9'u elektronik medya kullanımının çocuk için olumlu davranışlar oluşturmada etkili

olduğunu, %45.1'i olumsuz davranışlar oluşturmada etkili olduğunu dile getirmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası çocuklarının televizyonda ne izleyeceği ile ilgili süre kısıtlamasından daha fazla koyduklarını belirtmişlerdir. Tablet / akıllı telefon/bilgisayar kullanımı için katılımcıların yarısından fazlası kullanım için ne kadar süre olacağını ve bu araçlarla neler yapabileceklerine ilişkin kurallar koymuşlardır.

Nikken ve Oprea (2018) tarafından Hollanda'da yürütülen bu araştırmada, 1 ile 9 yaş aralığındaki çocukların dijital medya kullanımlarının sosyo ekonomik düzey, ebeveynlerin medya yeterliliği ve yeni medya teknolojilerini benimsemesi ve medya için algılanan endişelerini ve medya yeterlilikleri etkileme durumlarını öğrenmek amacıyla 1029 ebeveyn ile anket aracılığıyla yapılmıştır. Sonuçlara bakıldığında daha az eğitilmiş, daha düşük gelirli ve tek ebeveynli olan ailelerde medya yeterliliğinin az olduğu ortaya çıkmıştır. Yeni medya teknolojileri benimseme durumların bakıldığında ise daha az eğitilmiş ebeveynlerin yeni medya teknolojilerini kabul etmeye daha az meyil gösterdiği bulunmuştur. Ailelerin endişelerine bakıldığında ise; en çok çocukların medya kullanımında çevrimiçi güvenlik, günlük medya kullanım süresi, çocuk için uygun olan siteler, oyunlar ve uygulamaları ayırt etme, çocuğun medya kullanımı iyi kontrol edebilme, çocuğun girdiği sitelerin içeriğinin uygunluğunu bilme, çocuğu medya kullanımında yardımcı olma konusunda endişe duydukları görülmüştür.

Özsoy ve Atılğan (2018) tarafından Türkiye'de yürütülen bu araştırma, 0 ile 6 yaş aralığındaki çocuklarının internet kullanımlarındaki ebeveyn aracılığı ve ebeveynlerin internet kullanımına ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla 20 aile ile yürütülmüştür. Sonuçlara bakıldığında, ailelerin verdiği cevaplara göre en çok süre kısıtlaması yaptıkları ve kısıtlayıcı aracılık kullandıkları ortaya çıkmıştır. Ailelerin endişelerine bakıldığında ise; internetin çocuklar için zararlı olduğunu, çocuklarının davranışlarını olumsuz etkilediğine, çocuklarının sosyalleşme problemleri yaşayacağına, internetin çocuklarında bağımlılık oluşturacağını düşündükleri belirlenmiştir. Medyanın yararı olarak da sadece ödevlerini yapabilmeye olanak sağlaması üzerinde durmuşlardır. Ebeveynlerin çocuklarının yaşı büyüdükçe daha çok denetleme yaptıkları ve medya aracı türüne göre denetim farklılıkları olduğunu belirtmişlerdir.

Şen ve diğerleri (2018) tarafından Türkiye'de yürütülen çalışma, 3 ile 6 yaş aralığındaki çocukların medya kullanımlarındaki anne baba aracılığını ve anne babaların medya kullanımına yönelik düşüncelerini incelemek amacıyla 830 anne babayla yapılmıştır. Sonuçlara bakıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğu çocukların

teknolojik araç kullanımına ilişkin kuralları olduğunu, medyanın öğrenme aracı olarak ve yararlı olduğunu düşündükleri ortaya konmuştur. Babalar medyayı daha yararlı bulduklarını dile getirmişler ve eğitim düzeyi düşük anne babaların medyaya daha fazla öğrenme işlevi yüklediği görülmüştür. Annelerin medya seçiminde çocuğa uygunluk açısından daha dikkatli davrandıkları ortaya konmuştur. Anneler medyanın çocuklarında olumsuz davranışlara neden olacağını daha fazla düşündükleri ortaya çıkmıştır. Diğer yandan, daha genç ebeveynlerin daha fazla kısıtlayıcı aracılık davranışları gösterdikleri, annelerin babalara göre daha fazla aktif aracılık davranışı gösterdikleri belirlenmiştir. Eğitim seviyesi açısından, eğitim seviyesi yüksek olan anne babaların daha fazla aktif aracılık davranışı gösterdikleri ortaya çıkmıştır.

Nathanson ve Eveland (2019) tarafından Amerika’da yürütülen çalışma, 6 ile 17 yaş aralığındaki çocukların televizyon izlemesindeki (seçim kampanyaları vb. programlar, reklamlar) ebeveyn aracılığını araştırmak amacıyla 680 ebeveynle çevrimiçi görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın oluşma nedeni özellikle politik olaylar baş gösterdiğinde televizyon programlarının ailenin politikaya ilgisiyle birlikte daha çok açık kalması ve daha fazla izleme yapılması dolayısıyla çocuklarında televizyon maruziyetinin bu dönemler artma düşüncesinden doğmuştur. Sonuçlarına bakıldığında çocukların yaşı ile birlikte izleme ve aktif aracılık ile pozitif ilişkili, ancak kısıtlayıcı aracılık negatif ilişkili çıkmıştır. Araştırmacıların, ailenin siyasetle ilişkisi ne kadar fazlaysa o kadar birlikte izlemenin artacağı, çocuğun yaşı arttıkça aktif aracılığın da arttığı, Medyanın çocuklarını olumsuz etkileyebileceğinden endişe eden ebeveynlerin, endişe verici etkiyi ortadan kaldırmak için kısıtlayıcı aracılık yapma olasılığı hipotezleri doğrulanmıştır.

Nimrod, Elias ve Lemish (2019) tarafından yürütülen çalışma, küçük çocukların medya kullanımında büyükanne ve büyükbabaların aracılıklarını belirlemek amacıyla 356 katılımcıya ulaşılmıştır. Sonuçlara bakıldığında televizyon ve youtube izlemenin çocuk gelişimine katkıda bulunduğunu düşünen katılımcılar, daha az kısıtlayıcı aracılık davranışı göstermişlerdir.

Papadakis, Zaranis ve Kalogiannakis (2019) tarafından Girit Adası’nda yürütülen bu çalışma, 4 ile 6 yaş aralığındaki çocukların mobil cihazların kullanımına ebeveyn katılımı ve tutumlarını incelemek amacıyla 293 aile ile anketler aracılığıyla yapılmıştır. Sonuçlara bakıldığında, katılımcıların çoğu evde ve anaokulunda mobil cihazların ve eşlik eden eğitim uygulamalarının kullanımına karşı olumlu tutuma sahip olduğu

görülmüştür, bu olumlu tutumun ailenin ekonomik durumu ile bir ilişkisi görülmemiştir. Yüksek eğitim düzeyine sahip ailelerin çocuklarının medya kullanımına daha çok dahil olduğunu belirtmişlerdir. 41 yaş ve üstü ebeveynlerin medya ile ilgili çocuklarının daha fazla bilgi sahibi olduklarını dile getirmişlerdir. Genç ebeveynler çocuklarının kullandıkları medya ile daha çok ilgili oldukları, ücretli uygulamaları tercih ettiklerini ek olarak yüksek eğitim düzeyine sahip ebeveynler de aynı şekilde düşündüklerini belirtmişlerdir.

Petegem, Ferrerre, Soenens, Rooij ve Looy (2019) tarafından yürütülen bu çalışma, 3 ile 9 yaş aralığındaki çocukların dijital oyun oynamalarında ebeveynlerin kısıtlayıcı aracılık derecesi ile ebeveyn tutumlarının (özerk-destekleyici veya kontrol edici) ilişkilerini incelemek amacıyla 762 ebeveynle gerçekleştirilmiştir. Sonuçlara bakıldığında 3-5 yaşındaki çocukların ebeveynlerinin, 6-9 yaşındaki çocukların ebeveynlerine kıyasla daha yüksek düzeyde kısıtlayıcı aracılık gösterdiği, ancak daha düşük düzeyde algılanan sorunlu kullanım bildirdiklerini göstermiştir.

Vural Şenel (2020) tarafından Türkiye’de yürütülen bu çalışma, 60-72 ay aralığındaki çocukların medya kullanımında, ebeveynlerinin medya ve teknolojiye yönelik tutumları ile aracılık davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 596 ebeveynle gerçekleştirilmiştir. Sonuçlara bakıldığında ebeveyn yaş ile kısıtlayıcı destekleyici aracılık arasında anlamlı fark görülmüş, yaşın artmasıyla kısıtlayıcı destekleyici aracılık artış göstermiştir. Eğitimli anne babaların aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici, daha az eğitimli anne babaların ise kısıtlayıcı engelleyici aracılık davranışı gösterdikleri saptanmıştır. Ayrıca ebeveynlerin oğlan çocuklara aktif sınırlayıcı alt boyuta ilişkin davranışları daha çok gösterme eğiliminde oldukları belirlenmiştir.

Çocukların medya kullanımında anne baba aracılığıyla ilgili araştırmalara bakıldığında; medya araçlarından televizyon, video oyunu, internetin incelemeye alındığı, değişken olarak anne baba yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, ailenin geliri-sosyo ekonomik durum, köken, çocuk cinsiyeti, çocuk yaşı, evdeki çocuk sayısının incelendiği, ebeveyn aracılığı olarak en fazla kısıtlayıcı aracılık, aktif aracılık ve birlikte izlemenin ya da benzer anlamlar taşıyan türevlerinin kullanıldığı ve anne baba aracılığının tüm bu değişkenlere göre incelendiği görülmüştür. Ebeveynlerin medyaya ya da çocukların medya kullanımlarına ilişkin düşünceleri ise farklı boyutlarda ve farklı biçimlerde incelenmiştir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmaya ait araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmanın veri toplama süreci, araştırmada kullanılacak veri toplama araçları ve toplanan verilerin çözümlemesi yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma görüş açısı ve izlediği felsefe olarak nicel araştırma yaklaşımına uygunluk göstermektedir. Nicel araştırma yaklaşımı, postpozitivist bakış açısıyla nedensel bir yaklaşımdan oluşmaktadır (Creswell, 2017). Nicel araştırma yaklaşımı, ilgilenilen konuyu daha iyi açıklamak ya da nedensel ilişkileri ortaya çıkarmak ve ortaya çıkan ilişkilerin uygun bir biçimde ifade edilmesini sağlamayı amaçlamaktadır (Creswell, 2017). Bu yaklaşım yapılan çalışmaya bağlı olarak farklı modellere ayrılmaktadır. Yapılan bu araştırmada nicel araştırma türlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinin temel amacı seçilen örneklemden elde edilen görüş ve eğilimlerin nicel yollarla betimlenebilmesi ve normalde ulaşılması zor olan evren hakkında bir yargıya varabilmeyi sağlamasıdır (Babbie, 2014). Fraenkel ve Wallen (2009) tarama modelinin, grubun özelliklerini tanımlamak, grup bilgilerine erişmek için sorular sormak ve verilere ulaşmak, grupta yer alan her üyeden veri toplanmaktansa belirlenen üyelerden veri toplanması olarak üç özellikten oluştuğunu belirtmektedir. Bu sayede, tarama modeli kullanılarak yapılan araştırmalar örneklem ile var olan bilgilerin ortaya çıkması ve herhangi bir müdahale olmadan bilgilerin aktarılmasını sağladığı için diğer çalışmalara katkı sağlayabilecektir. Bu araştırmada da tarama araştırmasını seçilme nedeni anne, babaların çocuklarının medya kullanımı hakkındaki düşünce ve davranışlarının derinlemesine inceleyerek açık şekilde ortaya konulmasını sağlamaktır. Ayrıca bu araştırmada tarama modeli içerisinde yer alan kesitsel yöntemle verileri toplanmıştır. Kesitsel yöntemde araştırmacılar verilerini birkaç gün ya da hafta gibi kısa bir zamanda

toplamayı hedeflemektedir (Fraenkel ve Wallen, 2009). Böylece araştırmanın kısa sürede verilerine erişip, zaman kaybının önüne geçilmesini sağlamaktadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Kars İl merkezinde devlete bağlı bağımsız anaokullarına ve ilkokullara bağlı anasınıflarına devam eden, 36-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının anne ya da babaları olarak belirlenmiştir. Belirlenen evrenden örnekleme yöntemi ve büyüklüğü seçebilmek amacıyla evren hakkında ayrıntılı bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı ile görüşülmüş, 2018-2019 eğitim öğretim yılı Kars İl merkezinde devlete bağlı bağımsız anaokulları ve ilkokullara bağlı toplam 122 sınıf olduğu ve 36-72 ay yaş grubunda okula devam eden 1215 erkek, 1122 kız olmak üzere toplamda 2337 öğrencinin kayıtlı olduğu bilgisi edinilmiştir.

Örneklem büyüklüğünün tespit edilebilmesi için sapma miktarlarına göre uygun örneklem büyüklüğü tablosu incelenmiştir. (Fowler, 2014). Tablo incelendiğinde evren miktarına (N=2337) göre farklı sapma miktarlarının ulaştığı farklı örneklem tahminleri olduğu görülmüştür. Araştırmanın güvenilirlik düzeyinin yüksek tutulmak istenmesi ve ulaşılabilirlik açısından .04 sapma miktarına göre örneklem tahmini dikkate alınmıştır. Evren miktarının (N=2000) .04 sapma miktarına göre tahmini örneklem büyüklüğü 462 olduğu görülmüş ve bu tahmin araştırmanın örneklem büyüklüğü olarak baz alınmıştır. Örneklem büyüklüğünün tahmini olarak belirlenmesinin ardından araştırmanın amacı doğrultusunda rastgele küme örnekleme yöntemi ile veriler toplanmaya başlanmıştır. Küme örnekleme evrende yer alan tüm bireylerin listesine ulaşılammama durumunda, zaman kayıplarının ve araştırmanın fiziki olarak dağılmasını önlenbilmesi ayrıca maliyetin azaltılabilmesi için oluşturulmuş bir örnekleme türüdür (Babbie 2014; Faraenkel ve Wallen, 2009; Fowler, 2014). Küme örneklemede öncelikli olarak nereden veri toplanacağı belirlenir ve kümeler oluşturulur. Bu çalışmada okullarda yer alan tüm anne ve babaların listelerine ulaşılması zor olduğu için küme örnekleme yöntemi seçilmiştir. Kars İl merkezinde yer alan tüm devlete bağlı bağımsız anaokulları ve ilkokullara bağlı anasınıflarının listesi çıkarılmıştır ve bu okullar birer küme olarak kabul edilmiştir. Belirlenen kümelerin ardından rasgele seçim yapılarak rasgele küme örnekleme geçilmiştir. Bu örneklemede kümelerin isimleri belirlenmesinin ardından

rasgele seçilen kümelerle gidilerek veriler toplanmaktadır (Fraenkel ve Wallen, 2009). Belirlenen örneklem büyüklüğüne yani 462'ye yaklaşıncı ekonomiklik açısından dağıtma ve toplama işlemi durdurulmuştur. Ebeveynlerden yeteri kadar veri toplanamayacağı düşünüldüğü için form bu süre içinde toplamda 1253 tane dağıtılmış fakat 459 form geri dönmüştür. Ardından elde edilen verilerin numaralandırılması yapılmış ve eksik, tek tip, özensiz doldurma nedenlerinden dolayı 459 veriden 26 veri çıkarılmıştır. Kalan 433 verinin analizi sürecinde 22 uç değere sahip form analiz dışında bırakılarak normallik sağlanmıştır. Son olarak toplamda araştırmaya katılım gösteren 411 anne babanın formları ile çalışma tamamlanmıştır. Veriler toplanırken 411 anne babanın bilgilerinden yararlanılmış olmasına karşın 157 anne baba çocukların cinsiyetlerini belirtmediğinden bulgular ve yorumlar bölümünde çocuğun cinsiyeti ile ilgili analizler kız (170) ve erkek (184) olarak belirtilen toplam 354 çocuk üzerinden yapılmıştır.

Tablo 1

<i>Araştırma Kapsamındaki Anne Babaların Sosyo-Demografik Özelliklere İlişkin Bilgiler</i>			
Değişken		f	%
Anne baba yaş	21-30	138	33.6
	31-40	219	53.3
	41+	44	10.7
	Belirtmemiş	10	2.4
Anne Baba cinsiyet	Kadın	304	74.0
	Erkek	101	24.6
	Belirtmemiş	6	1.4
Eğitim durumu	İlkokul	69	16.8
	Ortaokul	65	15.8
	Lise	115	28.0
	Ön lisans	38	9.2
	Lisans	95	23.1
	Okur Yazar	7	1.7
	Belirtmemiş	22	5.4
Çocuk yaş (ay)	44-66	141	34.3
	67-88	237	57.7
	Belirtmemiş	33	8.0
Çocuk cinsiyet	Kız	170	41.4
	Erkek	184	20.4
	Belirtmemiş	57	38.2
Toplam		411	100

Tablo 1'e bakıldığında ebeveynlerin %33.6'sı (n=138) 22-30 yaş aralığında, %53.3'ü (n=219) 31-40 yaş aralığında, %10.7'si (n=44) 40 yaş ve üstü yaş aralığında

olduğunu ve %2.4'ü (n=10) herhangi bir yaş aralığı belirtmediği görülmektedir. Ebeveynlerin cinsiyet dağılımına bakıldığında %74.0'ı (n=304) kadın, %24.6'sı (n=101) erkek olduğu ve %1.5'i (n=6) herhangi bir cinsiyet belirtmediği görülmektedir. Ebeveynlerin %16.8'i (n=69) ilkokul mezunu, %15.8'i (n=65) ortaokul mezunu, %28.0'ı (n=115) lise mezunu, %9.2'si (n=38) ön lisans mezunu, %23.1'i (n=95) lisans mezunu, %1.7'si (n=7) okur yazar olduğunu belirtmiş ve %4.6'sı (n=19) eğitim durumları hakkında herhangi bir bilgi belirtmemişlerdir. Çocukların %1.5'i (n=6) 36-48 ay yaş aralığında, %32.8'i (n=135) 49-66 ay yaş aralığında, %32.8'i (n=135) 67-72 ay yaş aralığında, %22.4'ü (n=92) 72-88 ay yaş aralığında oldukları ve %10.5'inin (n=43) yaşları belirtilmediği görülmektedir. Çocukların cinsiyet dağılımları incelendiğinde %42.4'ünün (n=170) kız, %44.8'nin (n=84) oğlan olduğu ve %13.9'u (n=57) için bir cinsiyet belirtilmediği görülmektedir.

Tablo 2

Evde Bulunan Medya Araçlarına İlişkin Bilgiler

Araçlar		f	%
Televizyon	Var	395	96.1
	Yok	16	3.9
Dizüstü Bilgisayar	Var	155	37.7
	Yok	256	62.3
Masaüstü Bilgisayar	Var	46	11.2
	Yok	365	88.8
Tablet Bilgisayar	Var	175	42.6
	Yok	236	57.4
Cep Telefonu	Var	179	43.6
	Yok	232	56.4
Akıllı Cep Telefonu	Var	367	89.3
	Yok	44	10.7
Toplam		411	100

Tablo 2'ye bakıldığında Anne/babaların %96.1'nin (n=395) evinde televizyon bulunduğunu, %3.9'unun (n=16) evinde televizyon bulunmadığı, %37.7'sinin (n=155) evinde dizüstü bilgisayar bulunduğunu, %62.3'ünün (n=256) evinde dizüstü bilgisayar bulunmadığı, %11.2'sinin (n=46) evinde masaüstü bilgisayar bulunduğunu, %88.8'inin (n=365) evinde dizüstü bilgisayar bulunmadığı, %42.6'sının (n=175) evinde tablet bilgisayar bulunduğunu, %57.4'ünün (n=236) evinde tablet bilgisayar bulunmadığı, %43.6'sının (n=179) evinde cep telefonu bulunduğunu, %56.4'ünün (n=232) evinde cep

telefonu bulunmadığı, %89.3'ünün (n=367) evinde akıllı cep telefonu bulunduğu, %10.7'sinin (n=44) evinde akıllı cep telefonu bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 3

Çocuklarının Medya Araçlarını Kullanıp Kullanmadığına İlişkin Bilgiler

		f	%
Çocuk Medya Kullanımı	Kullanıyor	356	86.6
	Kullanmıyor	49	11.9
	Belirtmemiş	6	1.5
Toplam		411	100

Tablo 3'e bakıldığında Anne/babaların %86.6'sının (n=356) çocuklarının medya aracı kullandığını, %11.9'unun (n=49) medya araçları kullanmadığı görülmektedir. %1.5'i ise (n=6) çocuğunun medya aracı kullanımına ait bilgiyi belirtmemiştir.

Tablo 4

Çocukların Kullandıkları Medya Araçlarına İlişkin Bilgiler

Araçlar		f	%
Televizyon	Kullanıyor	395	96.1
	Kullanmıyor	16	3.9
Dizüstü bilgisayar	Kullanıyor	155	37.7
	Kullanmıyor	256	62.3
Masaüstü bilgisayar	Kullanıyor	46	11.2
	Kullanmıyor	365	88.8
Tablet bilgisayar	Kullanıyor	175	42.6
	Kullanmıyor	236	57.4
Cep telefonu	Kullanıyor	179	43.6
	Kullanmıyor	232	56.4
Akıllı cep telefonu	Kullanıyor	367	89.3
	Kullanmıyor	44	10.7
Toplam		411	100

Tablo 4'e bakıldığında Anne/babaların %96.1'inin (n=395) çocuklarının televizyonu kullandıkları, %3.9'unun (n=16) ise kullanmadığı ortaya çıkmıştır. Anne/babaların %37.7'sinin (n=155) çocuklarının dizüstü bilgisayar kullandıkları, %62.3'ünün (n=256) kullanmadığı görülmektedir. Anne/babaların %11.2'sinin (n=46) çocuklarının masaüstü bilgisayar kullandığı, %88.8'inin (n=365) kullanmadığı ortaya çıkmıştır. Anne/babaların %42.6'sının (n=175) çocuklarının tablet bilgisayar kullandığı,

%57.4'ünün (n=236) kullanmadığı görülmektedir Anne/babaların %43.6'sının (n=179) çocuklarının cep telefonu kullandığı fakat Anne/babaların %56.4'ünün (n=232) çocuklarının kullanmadığı görülmektedir. Son olarak Anne/babaların %89.3'ünün (n=367) çocuklarının akıllı cep telefonu kullandığı ve %10.7'sinin (n=44) kullanmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 5

Çocuklara ait Medya Araçlarına İlişkin Bilgiler

Kullanılan Araçlar	f	%
Tablet	101	24.6
Tablet ve Televizyon	6	4.7
Dizüstü bilgisayar	5	1.2
Televizyon	4	1.0
Telefon ve Televizyon	2	0.5
Akıllı Telefon	2	0.5
Tablet + Telefon	2	0.5
Tablet ve Masaüstü Bilgisayar	2	0.5
Tablet+ Akıllı Telefon	1	0.2
Akıllı Kol Saati	1	0.2

Tablo 5'e bakıldığında Anne/babaların %24.6'sının (n=101) çocuklarının kendi tablet bilgisayarının, %4.7'sinin (n=6) kendi tablet ve televizyonun, %1.2'sinin (n=5) kendi dizüstü bilgisayarının, %1.0'ının (n=4) kendi televizyonun, %0.5'inin (n=2) kendi telefon ve televizyonunun, %0.5'inin (n=2) kendi akıllı telefonu olduğunun, %0.5'inin (n=2) kendi tablet bilgisayarının ve telefonunun, %0.5'inin (n=2) kendi tablet bilgisayarının ve masaüstü bilgisayarının, %0.2'sinin (n=1) kendi tablet bilgisayarının ve akıllı telefonunun, %0.2'sinin (n=1) kendi akıllı kol saatinin olduğu görülmektedir.

Tablo 6

Medya Kullanım Sürelerine İlişkin Bilgiler

	Araçlar	f	%	Min	Max	$\bar{X}$	S
Anne Babalar	Televizyon	357	86.7	10	1440	217.1	236.9
	Dizüstü Bilgisayar	46	11.2	10	720	104.8	120.7
	Masaüstü Bilgisayar	21	5.1	30	600	223.8	219.9
	Tablet Bilgisayar	65	15.8	10	720	95.9	104.9
	Cep Telefonu	1	19.7	5	1440	210.0	342.7
	Akıllı Cep Telefonu	290	70.5	2	1440	227.7	339.8

(devam ediyor)

Tablo 6 (devamı)

Medya Kullanım Sürelerine İlişkin Bilgiler

	Araçlar	f	%	Min	Max	$\bar{X}$	S
Çocuklar	Televizyon	327	79.5	6	1440	127.3	182.1
	Dizüstü Bilgisayar	13	3.1	15	240	89.6	60.6
	Masaüstü Bilgisayar	13	3.1	15	60	43.9	17.2
	Tablet Bilgisayar	113	27.4	4	240	69.8	51.8
	Cep Telefonu	23	5.5	8	120	43.4	31.2
	Akıllı Cep Telefonu	216	52.5	2	600	63.8	65.9

Tablo 6'ya bakıldığında Anne babaların %86,8'inin (n=357) günlük olarak televizyon izlediği ve televizyon izleme sürelerinin günde ortalama en az 10 dakika, en fazla 1440 dakika yani tüm gün televizyon izledikleri görülmektedir. Anne/babaların %11.2'sinin (n=46) günlük olarak dizüstü bilgisayar kullandıkları ve dizüstü bilgisayar kullanma süresi günde ortalama en az 10 dakika, en fazla 720 dakika olduğu görülmektedir. Anne/babaların %5.1'inin (n=21) masaüstü bilgisayar kullandıkları ve masaüstü bilgisayar kullanım süresi günde ortalama en az 30 dakika, en fazla 600 dakika olduğu görülmektedir. Anne/babaların %15.8'inin (n=65) günlük olarak tablet bilgisayar kullandıkları ve tablet bilgisayar kullanma süresi günde ortalama en az 10 dakika en fazla 720 dakika olduğu görülmektedir. Anne/babaların %19.7'sinin (n=81) günlük olarak cep telefonu kullandıkları ve cep telefonu kullanma süresi günde ortalama en az 5 dakika en fazla 1440 yani tüm gün olduğu görülmektedir. Anne/babaların %70.5'inin (n=290) günlük olarak akıllı cep telefonu kullandıkları ve akıllı cep telefonu kullanım süresi en az 2 dakika en fazla 1440 yani tüm gün olduğu görülmektedir.

Çocukların %86,8'inin (n=327) günlük olarak televizyon izlediği ve televizyon izleme sürelerinin günde ortalama en az 6 dakika, en fazla 1440 dakika yani tüm gün televizyon izledikleri görülmektedir. Çocukların %11.2'sinin (n=13) günlük olarak dizüstü bilgisayar kullandıkları ve dizüstü bilgisayar kullanma süresi günde ortalama en az 15 dakika, en fazla 240 dakika olduğu görülmektedir. Çocukların %5.1'inin (n=13) masaüstü bilgisayar kullandıkları ve masaüstü bilgisayar kullanım süresi günde ortalama en az 15 dakika, en fazla 60 dakika olduğu görülmektedir. Çocukların %15.8'inin (n=113) günlük olarak tablet bilgisayar kullandıkları ve tablet bilgisayar kullanma süresi günde ortalama en az 4 dakika en fazla 40 dakika olduğu görülmektedir. Çocukların %19.7'sinin (n=23) günlük olarak cep telefonu kullandıkları ve cep telefonu kullanma süresi günde ortalama en az 8 dakika en fazla 120 dakika olduğu görülmektedir. Çocukların %70.5'inin

(n=216) günlük olarak akıllı cep telefonu kullandıkları ve akıllı cep telefonu kullanım süresi en az 2 dakika en fazla 600 dakika olduğu görülmektedir.

Tablo 7

Evde Çocuklar için Medya Kullanımına Yönelik Kurallar Olup Olmadığına İlişkin Bilgiler

				<i>f</i>	%
Çocuk Medya Aracı Kullanımı			Evet	309	75.2
			Hayır	88	21.4
			Belirtmemiş	12	2.9
Toplam				411	100

Tablo 7'ye bakıldığında Anne/babaların %75.2'sinin (n=309) çocuklarının medya araçlarının kullanımında kuralları olduğunu, %21.4'ünün (n=88) herhangi bir kural olmadığı görülmektedir. Anne/babaların %2.9'u (n=12) çocuklarının medya araçları için kuralları olup olmadığını belirtmemiştir.

Tablo 8

Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Kurallarına İlişkin Bilgiler

Kurallar	f	%
Zaman Belirleme	203	46.8
Kural Belirtmeyenler	95	21.9
Süre Takibi	53	12.2
Kullanma Zamanı	52	12.0
Program Takibi/Kontrolü	47	10.8
Program Belirleme	35	8.0
Koşula Bağlı Kullanma	31	7.1
Ebeveyn Kontrolü/Takibi	31	7.1
Ebeveyn İzni	30	6.9
Medya Aracını belirleme	22	5.0
Sağlıksal Kontrol	17	3.9
Araca Göre Zaman Belirleme	16	3.6
Ödül Olarak Medya Aracı Kullanımı	10	2.3
Kurallara uymuyor/kurallar uygulanamıyor	10	2.3
Kurallara Uyulmadığında Ceza	6	1.3
Program Sayısı	5	1.1
Ebeveyn Düşünce Birliği	4	0.9
Güvenlik Önlemleri Alma	3	0.6
Araç Konumu Takibi	1	0.2
Kural Yok	1	0.2

Tablo 8'e bakıldığında Anne babaların %46.8'inin (n=203) çocuğunun medya kullanımında zaman sınırlamasını veya belirli süre vermeyi içeren zaman belirlediği, %21.9'unun (n=95) çocuklarının medya kullanımı için herhangi bir kural belirtmediği, %12.2'sinin (n=53) çocukları medya kullanırken belirli bir süre verip bu süreyi takip ettiği ya da bir süre belirtmeden aşırı kullanım olarak gördüğü bir süreyi takip ettiği, %12.0'inin (n=52) çocukları medya kullanımını sadece hafta sonları, yemekten sonra, dinlenme zamanında gibi belirli zaman dilimlerini belirttiği bir kullanım zamanı belirlediği, %10.8'inin (n=47) çocuğun kullandığı medya aracında yer alan programları takip ya da kontrol ettiği, %8.0'mın (n=35) çocuğun kullanacağı medya aracında yer alan içerik ya da program türünü belirlediği, %7.1'inin (n=31) çocuklarının medya kullanımını kardeşiyle birlikte izlerse, yemeğini yerse, sözümü dinlerse gibi bir koşula yönelik belirlediği, %7.1'inin (n=31) çocukları medya aracını kullanırken çocuğun ilgilendiği oyun, program, videoyu takip ya da kontrol ettiği, %6.9'unun (n=30) çocuklarının medya kullanımını biz izin verirse, ben ne zaman istersem, aile izni olmadan alınmaz gibi söylemleri içeren ebeveyn iznini gözettiği, %5.0'mın (n=22) çocuğun kullanacağı medya aracını belirlediğini ya da sadece o medya aracına izin verdiği, %3.9'unun (n=17) çocuğu medya aracını kullanırken medya aracına olan mesafesi, uyku düzenine etkisi, temel ihtiyaçlarını engellememesi gibi sağlıksal kontrollere önem verdiği, %3.6'sının (n=16) çocuğun kullandığı araca göre zaman belirlemelerinin değiştiği, %2.3'ünün (n=10) çocuğun medya kullanımını ancak bir işi başardığında ya da tamamladığında ödül olarak verdiği, %2.3'ünün (n=10) çocuğun medya kullanımı için evde belirli kuralların olduğu fakat bu kuralların uygulanmadığı ya da uygulamada zorluklar yaşandığı için uygulanmadığı, %1.3'ünün (n=6) çocukların belirlenen kurallara uymadığında bir ceza verildiği, %1.1'inin (n=5) çocukların kullandığı medya araçları için bir video, iki çizgi film, üç oyun gibi program sayısı ile sınırlama getirdiği, %0.9'unun (n=4) çocuklar için belirlenen kurallarda ebeveynlerin ortak hareket ettiğini ya da hareket etmesi gerektiği, %0.6'sının (n=3) çocuğun kullandığı medya araçlarında siteleri engelleme, kanalları ayarlama, programları önceden indirme gibi güvenlik önlemleri aldıkları, %0.2'sinin (n=2) çocuğun kullandığı medya aracını nerede kullandığı ya da nerede konumlandığına dikkat ettikleri, %0.2'si (n=1) çocuklarının medya kullanımında herhangi bir kural koymadıkları görülmektedir.

Verilerin Toplanması

Bu bölümde veri toplama süreci ve araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırma için kullanılacak, Şen ve diğerleri (2018) tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Medya Düşünce Formu” ve “Okul Öncesi Medya Aracılığı Davranış Formu” için izinler alınmış (EK-1) ve araştırma veri toplama araçları sağlanmıştır. Veri toplama araçları devam eden başlıklarda ayrıntılı olarak tanıtılmıştır.

Araştırmanın evreni belirlendikten sonra okullar listesi oluşturulmuş ve gerekli izinler için başvuru süreci başlatılmıştır. Öncelikli olarak MEB Valilik oluru (EK-4) alınmış, veri toplama süreci resmileştirilerek Etik Kurul (EK-3) izni de sağlanmıştır. Formların orijinal kağıt düzenlemeleri toplam beş sayfa olması, veri toplama sürecini zorlaştıracığı düşünüldüğünden anlaşılabilirliği ve akıcılığı etkilemeyecek şekilde sayfa sayısı düzenlemesi yapılmıştır (EK-2). Formlar düzenlendikten sonra anlaşılabilirliği, akıcılığı ve düzeni sağlamak amacıyla iki uzamana danışılmış ve öneriler doğrultusunda düzenlemeleri sağlanmıştır. Tüm kontroller sağlandıktan sonra formlar dağıtılmaya başlanmıştır. Form dağıtım sürecinde ilk önce müdürler ile görüşülmüş, izinler gösterilmiş ve çalışmadan bahsedilmiştir. Ardından öğretmenlere çalışmanın amacı ve önemi ile ilgili açıklamada bulunulmuştur. Ailelere de konudan, çalışmanın öneminden bahsedilmesi istenmiş ve eksiksiz, dikkatli ve içten doldurmaları konusunda vurgu yapılması üzerinde durulmuştur. Öğretmenlerden, ailelere ulaştırmak üzere sayı istenmiş ve sayıya göre form bırakılmıştır. Ayrıca ailelerin en yakın getirme zamanları için öğretmenlerden tahminler alınmış ve bu tahminler doğrultusunda okullara tekrar gidilmiştir. Verilen tarihlerde veya araştırmacının gecikme ihtimaline karşı öğretmenlere ve okul müdürüne irtibat numarası bırakılmıştır. İşleyişin aksamaması için öğretmenlerin verdiği tarihler dışında, formların bırakılma tarihlerine göre en fazla bir hafta olmak üzere bir son tarih verilmiştir. Formların dağıtım başlangıç tarihinden itibaren 3. Haftanın sonunda belirlenen örneklem büyüklüğüne yani 462’ye yaklaşınca ekonomiklik açısından dağıtım ve toplama işlemi durdurulmuştur. Ebeveynlerden yeteri kadar veri toplanamayacağı düşünüldüğü için form bu süre içinde toplamda 1253 tane

dağıtılmış fakat 459 form geri dönmüştür. Ardından elde edilen verilerin numaralandırılması yapılmış ve eksik, tek tip, özensiz doldurma nedenlerinden dolayı 459 veriden 26 veri çıkarılmıştır. Kalan 433 verinin analizi sürecinde 22 uç değere sahip form analiz dışında bırakılarak normallik sağlanmıştır. Son olarak toplamda araştırmaya katılım gösteren 411 anne, babanın formları ile çalışma tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu kısımda bu çalışmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Bilgi Formu. Şen ve diğerleri (2018) tarafından hazırlanan ve ailelerin demografik bilgilerinin yanı sıra medya kullanımına ilişkin açık uçlu soruların yer aldığı bilgi formudur. Bu formda ailelerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medya kullanım alışkanlıkları ile çocuklarının yaş, cinsiyet ve medya kullanım alışkanlıklarına ilişkin açık uçlu sorular bulunmaktadır.

Okul Öncesi Medya Düşünce Formu. Medya Düşünce Formu, Şen ve diğerleri (2018) tarafından 36-72 ay aralığında çocuğu olan anne-babaların çocuklarının medya kullanımlarına yönelik düşüncelerinin incelenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Form medyanın seçimi, medyanın işlevi ve medyanın etkisi olmak üzere 3 alt boyuttan meydana gelmektedir. Bu üç alt boyut toplam 15 maddeden meydana gelmektedir. Açımlayıcı Faktör Analizi yapıldığında ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .76 olarak bulunmuştur. Medyanın seçimi boyutu ortak varyansın 21,74'ünü, medyanın işlevi boyutu ortak varyansın 17,50'sini ve medyanın etkisi boyutu ise ortak varyansın %10.67'sini açıkladığı ortaya çıkmıştır. 3 boyuta bakıldığında toplamda varyansın 49,90'unu açıkladığı görülmektedir. Doğrulamalı Faktör Analizi yapıldığında ise ölçeğin uyum değerleri (RMSEA= 0.084, GFI= .91, AGFI=.88, RMR= .064, standardize edilmiş RMR=.064, NFI=.86, NNFI=.86, IFI=.88, RFI= .84 ve CFI=.88) genellikle kabul edilebilir uyuma denk geldiği saptanmıştır. Formun medyanın işlevi boyutunda (14, 13, 15, 1,12. madde) 5 madde, medya seçimi boyutunda (6, 7, 5, 3, 10, 11. Madde) 6 madde ve medyanın etkisi boyutunda (8, 4, 9, 2. Madde) 4 madde bulunmaktadır ve bu üç alt boyuta ait Cronbach alfa iç tutarlık değerleri ise .76, .77 ve .65 olarak bulunmuştur.

Okul Öncesi Medya Aracılığı Davranış Formu. Medya Aracılığı Davranış Formu, Şen, ve diğerleri (2018) tarafından 36-72 ay aralığında çocuğu olan anne-babaların çocuklarının medya kullanımlarına yönelik davranışlarının incelenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçek aktif aracılık ve kısıtlayıcı aracılık olmak üzere iki alt boyuttan meydana gelmektedir. Bu iki boyut ise toplamda 21 maddeden oluşmaktadır. Açıklayıcı Faktör Analizi yapıldığında ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .95 olarak bulunmuştur. Aktif aracılık boyutu ortak varyansın 40,90'ını, kısıtlayıcı aracılık boyutu ortak varyansın 13,28'ini, iki boyut toplamda varyansın 54,17'sini açıkladığı ortaya çıkmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi yapıldığında ise formun uyum değerlerinin (RMSEA= 0.074, GFI= .89, AGFI=.87 RMR= .047, standardize edilmiş RMR=.052, NFI=.96, NNFI=.97, IFI=.97, RFI= .96 ve CFI=.97) genellikle mükemmel uyuma denk geldiği saptanmıştır. Formun aktif aracılık boyutunda (14, 15, 12,13, 16, 11, 6, 8, 5, 2, 19, 20. Madde) 12 madde ve kısıtlayıcı aracılık boyutunda (17, 1, 7, 4, 21, 10,18, 9, 3. Madde) 9 madde bulunmaktadır ve bu iki alt boyuta ait Cronbach alfa iç tutarlık değerleri .92 ve .89 olarak bulunmuştur.

Şen ve diğerleri (2018) tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Medya Düşünce Formu ve “Okul Öncesi Medya Aracılığı Davranış Formu” pilot çalışmalarının ardından, Şen ve diğerleri (2019) tarafından gerekli düzenlemelerle “Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği” olarak son halini almış ve 2020 yılında yayınlanmıştır. Bu çalışma başladığında henüz pilot çalışmalarda kullanılan formlar var olduğundan veriler formlar aracılığıyla elde edilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin analizi için SPSS 24 paket programı kullanılmıştır. Veriler kontrol edilip numaralandırılmasının ardından veri seti oluşturulmuştur. Medya düşünce ölçeğinin alt boyutları olan medya seçimi, medya işlevi ve medya etkisi alt boyutların anne-babanın yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyet değişkenlerine göre ve medya aracılığı ölçeğinin alt boyutları olan kısıtlayıcı aracılık ve aktif aracılık alt boyutlarının anne-babanın yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına inceleyebilmek için Hitogram, Q-Q Plot, Detrended Q-Q Plots grafiksel yöntemleri ve çarpıklık basıklık kat sayı değerleri, ortalama değerleri, standart sapma değerleri, Shapiro-Wilk testi ve Kolmogorov-

Smirnov testi betimsel yöntemler kullanılarak normallik değerlerine bakılmıştır. Analiz sonucunda medyanın seçimi boyutunda normallik değerlerinin uygun olmaması nedeniyle analiz sonucunda çıkan veri numaraları kontrol edilerek 22 uç verinin çıkarılmasıyla uygunluk sağlanmıştır. Belirtilen verilerin çıkarılmasıyla medyanın seçimi boyutu için yeniden yapılan analiz sonuçları normallik değerlerini sağlamıştır. Ayrıca normallik dağılımlarına bakılarak aktif aracılık, kısıtlayıcı aracılık, medya seçimi, medya işlevi ve medya etkisi alt boyutlarının anne-babanın yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, çocuğun yaşı ve çocuğun cinsiyeti değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılacak testleri belirlemek için parametrik veya non-parametrik durumlarına bakılmıştır.

Tablo 9

Alt Boyutların Değişkenlere Göre Parametrik veya Non-Parametriklik Durumları ve Yapılan Testler

	Değişkenler				
	Anne-babanın yaşı	Anne-babanın cinsiyeti	Anne-babanın eğitim durumu	Çocuğun yaşı	Çocuğun cinsiyeti
Alt Boyutlar	Medya seçimi	Np-Kruskal Wallis-H	Np-Mann Whitney-U	Np-Kruskal Wallis-H	Np-Mann Whitney-U
	Medya işlevi	Np-Kruskal Wallis-H	Np-Mann Whitney-U	Np-Kruskal Wallis-H	Np-Mann Whitney-U
	Medya etkisi	Np-Kruskal Wallis-H	Np-Mann Whitney-U	Np-Kruskal Wallis-H	Np-Mann Whitney-U
	Aktif aracılık	Np-Kruskal Wallis-H	P-t testi	Np-Kruskal Wallis-H	P-Tek Yönlü Varyans
	Kısıtlayıcı aracılık	Np-Kruskal Wallis-H	Np-Mann Whitney-U	Np-Kruskal Wallis-H	Np-Mann Whitney-U

*Np:Non Parametrik, P:Parametrik

Tablo 9'a bakıldığında tüm alt boyutların anne babanın yaşına göre non-parametrik olduğu ve Kruskal Wallis -H testi yapılacağını, medyanın seçimi, medyanın

işlevi, medyanın etkisi ve kısıtlayıcı aracılık boyutlarının anne-babanın cinsiyetine göre non-parametrik olduğu ve Mann Whitney- U testi yapılacağını, aktif aracılık boyutunun ise parametrik olduğu ve t-Testi uygulanacağı, tüm alt boyutların anne babanın eğitim durumuna göre non-parametrik olduğu ve Kruskal Wallis -H testi yapılacağını, medyanın seçimi, medyanın işlevi, medyanın etkisi ve kısıtlayıcı aracılık boyutlarının çocuğun yaşına göre non-parametrik olduğu ve Kruskal Wallis -H testi yapılacağını, aktif aracılık boyutunun ise parametrik olduğu ve One-Way Anova (Tek Yönlü Varyans) testi uygulanacağı, medyanın seçimi, medyanın işlevi, medyanın etkisi ve kısıtlayıcı aracılık boyutlarının çocuğun cinsiyetine göre non-parametrik olduğu ve Mann Whitney- U testi yapılacağını, aktif aracılık boyutunun ise parametrik olduğu ve t-testi uygulanacağı görülmektedir.

Genel olarak bakıldığında ise “Okul öncesi dönem çocuğu olan anne, babaların çocuklarının medya kullanımına yönelik düşünceleri ve davranışları değişkenlere (anne-babanın yaşı, anne-babanın cinsiyeti, anne-babanın eğitim durumu, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti) göre farklılaşmakta mıdır?” soruları Mann Whitney-U, Kruskal Wallis- H, One Way Anova (Tek Yönlü Varyans), t-testi analizleri ile “Okul öncesi dönem çocuğu olan anne-babaların çocuklarının medya kullanımına yönelik değişkenlere göre düşünceleri ve aracılık davranışları arasında ilişki var mıdır ?” sorusu ise Spearman analizi ile saptanmıştır.

Çalışmanın iç geçerliliği için; veri toplama sürecinde örneklem büyüklüğüne yaklaşıncı form dağıtımları durdurulmuştur. Çalışmanın dış geçerliği için; örneklem büyüklüğü sapma miktarına göre seçilmesi ve düzenlenen formların uygunluğunu kontrol etmek amacıyla iki uzmana danışılmıştır. Çalışmanın güvenilirliği için; araştırmacı tarafından toplanan veriler SPSS programında girilmeden önceki kontroller ve uygun olmayan verilerin çıkarılma sürecinde uzman görüşü alınmış ve kontrolleri yapılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları izlenerek yapılan analizler, analizler sonucu elde edilen bulgular ve bu bulguların yorumları yer almaktadır. Anne babaların çocuklarının medya kullanımına yönelik davranışları (aktif aracılık ve kısıtlayıcı aracılık) ve düşüncelerine (medya seçimi, medya işlevi ve medya etkisi) ait alt boyutlarda kullanılan testlerin farklılığından dolayı bazı başlıkların altında iki tablo halinde ve yorumlar iki tablonun ardından birlikte verilmiştir.

Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Düşünceleri ve Davranışlarının Anne Babaların Yaşına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Anne babaların medya düşüncesinin ve medya aracılık davranışının anne babaların yaşına göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis-H testi sonuçları tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10

Anne Babaların Medya Düşüncesinin ve Medya Aracılık Davranışının Anne Babaların Yaşına Göre Farklılaşmasına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyutlar	Anne Baba Yaşı	N	Sıra Ort	Sd	X ²	p
Medya seçimi	21-30	138	180.71	2	6.6	.03*
	31-40	219	210.5			
	41+	44	216.9			
Medya işlevi	21-30	138	193.5	2	1.0	.59
	31-40	219	206.1			
	41+	44	198.7			
Medya etkisi	21-30	138	203.1	2	.0	.95
	31-40	219	200.3			
	41+	44	197.7			

(devam ediyor)

Tablo 10 (devamı)

Anne Babaların Medya Düşüncesinin ve Medya Aracılık Davranışının Anne Babaların Yaşına Göre Farklılaşmasına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyutlar	Anne Baba Yaşı	N	Sıra Ort	Sd	X ²	p
Aktif aracılık	21-30	137	178.4	2	8.6	.01*
	31-40	219	215.2			
	41+	44	195.6			
Kısıtlayıcı aracılık	21-30	137	192.4	2	8.6	.01*
	31-40	219	213.5			
	41+	44	160.7			

*p < .05

Tablo 10'a göre medya seçimi alt boyutunun tüm yaş gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir, X² (sd=2, n=401) =6.6, p<.05. Medya işlevi alt boyutunun tüm yaş gruplarına göre farklılaşmadığı görülmektedir, X² (sd=2, n=401) =1.0, p>.05. Medya etkisi alt boyutunun tüm yaş gruplarına göre farklılaşmadığı görülmektedir, X² (sd=2, n=401) =.0, p>.05. Aktif aracılık alt boyutunun tüm yaş gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir, X² (sd=2, n=401) =8.6, p<.05. Kısıtlayıcı aracılık alt boyutunun tüm yaş gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir, X² (sd=2, n=401) =8.6, p<.05.

Bulgular incelendiğinde çocukların medya kullanımına yönelik düşünce formu alt boyutlarından medyanın seçimi alt boyutunun tüm yaş gruplarına göre farklılaştığı fakat medya işlevi ve medya etkisi alt boyutlarının farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Medyanın seçimi alt boyutunun sıra ortalamalarına bakıldığında farklılığın 41 ve üstü yaş grubunun lehine olduğu bulunmuştur. Medya seçimi alt boyutu, içeriğin çocuk için uygunluğuna dikkat etme, kültüre uygunluğuna dikkat etme, çocukların medya dışında diğer aktivitelerle ilgilenmesini istemeyi içermektedir. Ebeveynlerin yaş özelliklerine göre çocuk yetiştirme tutumlarında farklılıklar oluşabilmektedir (Şanlı ve Öztürk, 2012; Tezel Şahin ve Özyürek, 2008). Ebeveynlerin bu tutumları medya araçlarına ve çocukların medya kullanımına yönelik düşüncelerini de şekillendirebilmektedir. Ek olarak araştırmanın yürütüldüğü bölge ve şehirde bu tutumların oluşmasında, gelişmesinde etkili olabilmektedir. Özellikle medya seçimine yönelik kültüre uygunluğa dikkat etme yönünde 41 yaş ve üstü anne babaların yerel kültürü de göz önüne alınarak daha seçici olmalarına anlam verebilir. Ayrıca anne babaların eğitim durumları ve geleneksel medya araçlarıyla daha fazla ilgilenmeleri, yeni medya araçlarına hakim olamamaları da düşünülerek, 41 yaş ve üstü anne babaların medyanın zararlı olduğu düşüncesi ile

medyanın seçimi içerisinde yer alan çocuklarını diğer aktivitelerle ilgilenmesini istemeye yönelten seçimler yapmalarında etkili olabilir.

Çocukların medya kullanımına yönelik anne baba aracılık davranışlarındaki her alt boyutunda da tüm yaş gruplarına göre farklılaştığı görülmüştür. Aktif aracılık ve kısıtlayıcı aracılık alt boyutlarının sıra ortalamalarına bakıldığında farklılığın 31-40 yaş grubunun lehine olduğu bulunmuştur. Özellikle 31-40 yaş aralığındaki anne babalarda hem kısıtlayıcı hem de aktif aracılık davranışlarında farklılaşmanın görülmesinin nedeni bilinç düzeyleri ve medyanın getirdiği yarar ve zararların farkında olma düşünceleri olabilir. Bybee ve diğerlerinin (1982) çocuklarla birlikte yürütmüş olduğu çalışmada bu araştırmanın sonucundan farklı olarak ebeveyn yaşı ile herhangi bir aracılık davranışı arasında farklılaşma bulunmamıştır. Aslında bu çalışmaya başlamadan önce de yaşa göre bir farklılaşma görülmesi ihtimalinin yüksek olacağı düşünülmüştür. Bu nedenle Bybee ve diğerlerinin (1982) sonucu şaşırtıcı bulunmuştur. Bu çalışmadan farklı bir sonuç çıkmasının nedeni ise bulunduğu yıla göre tek bir medya aracı olan televizyon üzerinden ve teknolojinin günümüz kadar ulaşılabilir olmamasından, bilgiye ulaşmak daha zor olabileceğinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Aynı şekilde Nimrod ve diğerlerinin (2019) büyükanne ve büyükbabalarla birlikte yürütmüş olduğu çalışmada da büyük ebeveynlerin yaşı ile aracılık türleri arasında ilişki bulunmamıştır. Bu çalışma Nimrod ve diğerlerinin (2019) çalışmasına daha yakın bir tarihte yapılmış olsa da yaşça büyük bireylerle çalışıldığı için fark çıkma ihtimalinin düşük olduğu normal karşılanabilir. Voort ve diğerlerinin (1992) yapmış olduğu çalışmada çocukların televizyon izlemesinde, kısıtlayıcı aracılık ile ebeveyn yaşı arasında ilişki saptanmıştır. Kısıtlayıcı aracılık kapsamında yasaklama, kısıtlama eylemlerinin yer aldığı düşünüldüğünde aynı şekilde ebeveynlerin medyayla ilgili düşüncelerinin, zararlarına odaklanması sebebiyle bu şekilde sonuç elde edilmiş olabileceği düşünülmektedir. Martins ve diğerlerinin (2017) yapmış oldukları çalışma da ebeveyn yaşı arttıkça kısıtlayıcı aracılık davranışlarının da arttığı benzer bir şekilde Vural Şenel (2020) çalışmasının sonuçlarında da kısıtlayıcı destekleyici davranışların arttığı fakat aksine Şen ve diğerlerinin (2018) çalışmasında da genç ebeveynlerin daha fazla kısıtlayıcı aracılık davranışı gösterdiği bulunmuştur. Bu sonuçlara bakıldığında genç ebeveynlerle yaşça büyük ebeveynlerin ortak noktası sayılabilecek unsur medya hakkında olumsuz düşüncelere sahip olma durumları olabilir. Medyaya karşı olumsuz tutum ve düşünceler kısıtlayıcı aracılığın artmasına sebep olabilir.

Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Düşüncelerinin ve Aracılık Davranışlarının Anne Babaların Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Anne babaların medya düşüncesinin ve kısıtlayıcı aracılık davranışının anne babaların cinsiyetine göre farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney-U testi sonuçları tablo 11’de ve anne babaların aktif aracılık davranışının anne babaların cinsiyetine göre farklılaşmasına ilişkin t-testi sonuçları tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 11

Anne Babaların Medya Düşüncesinin ve Kısıtlayıcı Aracılık Davranışının Anne Babaların Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Medya seçimi	Kadın	304	202.09	61435.50	15075.50	.78
	Erkek	101	205.74	20779.50		
Medya işlevi	Kadın	304	198.12	60229.50	13869.50	.14
	Erkek	101	217.68	21985.50		
Medya etkisi	Kadın	304	201.03	61112.50	14752.50	.55
	Erkek	101	208.94	21102.50		
Kısıtlayıcı aracılık	Kadın	304	207.30	62811.50	13747.50	.15
	Erkek	101	188.10	18998.50		

Tablo 11’e bakıldığında medya seçimi alt boyutu ile anne babaların cinsiyeti arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya çıkmıştır, $U=15075.50$, $p>.05$. Medya işlevi alt boyutu ile anne babaların cinsiyeti arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya çıkmıştır, $U=13869.50$, $p>.05$. Medya etkisi alt boyutu ile anne babaların cinsiyeti arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya çıkmıştır, $U=14752.50$, $p>.05$. Kısıtlayıcı aracılık alt boyutu ile anne babaların cinsiyeti arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya çıkmıştır, $U=13747.50$, $p>.05$.

Tablo 12

Anne Babaların Aktif Aracılık Davranışının Anne Babaların Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	X	S	Sd	t	p
Aktif aracılık	Kadın	303	40.65	9.39	402	.61	.53
	Erkek	101	39.8	9.53			

Tablo 12'ye bakıldığında aktif aracılık alt boyutunun anne babaların cinsiyetine göre anlamlı bir fark göstermemektedir, $t(402)=.61$, $p>.05$.

Bulgular incelendiğinde çocukların medya kullanımına yönelik anne baba düşünce formu alt boyutlarının hiçbirinde bir farklılaşma görülmemiştir. Anneler babalara göre medyayla ilgili kuralların belirlenmesinde veya uygulanmasında daha aktif rol alabilmektedirler (Domoff vd., 2017). Anne ve babaların medya kullanımında veya ev ortamındaki dinamikleri farklılık gösterebilir, ev içerisinde kuralların oluşumunda anneye ya da babaya göre farklılıklar olabilir. Bu nedenle de çalışma planlanırken annelerin ev dinamiklerinde daha aktif rol oynadığı düşüncesiyle cinsiyetine göre farklılık beklenirken sonuçların bu yönde olmadığı görülmüştür. Şen ve diğerlerinin (2018) çalışmalarına bakıldığında, medya düşünce alt boyutlarının hepsinde ebeveyn yaşında göre farklılaşma görülmüştür. Medya işlevi için babalar medyanın daha yararlı olduğunu, medyanın seçiminde ise annelerin çocukları için medya seçerken daha dikkatli davrandıkları, medyanın etkisi için, annelerin medyanın çocukların davranışlarını olumsuz etkileyeceğini düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır.

Çocukların medya kullanımına yönelik aracılık davranış formu alt boyutlarının hiçbirinde farklılaşma görülmemiştir. Aynı şekilde Nimrod ve diğerlerinin (2019) ve Martins ve diğerlerinin (2017) yapmış olduğu çalışmanın da ebeveyn cinsiyeti ve aracılık davranışı ilişkisine ait bulgularda farklılaşma olmadığı yönüyle benzer bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında farklılık olmaması çalışmaya katılan annelerin daha fazla olmasından kaynaklı olabilir. Nimrod ve diğerlerinin (2019) yapmış olduğu çalışmada ise katılımcılar büyükanne ve büyükbabalardan oluşması ve emekli olma ihtimalleri de düşünülerek çocuklarla vakit geçirme sürelerinin çocukların kendi ebeveynlerine kıyasla daha farklı olabileceği nedeniyle bir farklılık görülmemiş olabilir. Diğer çalışmalara bakıldığında ise ebeveyn cinsiyeti; olumsuz aracılık ile (Fortman, 1998), öğretici aracılık ile (Warren vd., 2002), kısıtlayıcı aracılık ile (Warren, 2003), denetimli aracılık ile (Nikken ve Schols 2015), aktif aracılık ile (Şen vd., 2018) ilişkili bulunmuştur. Fortman'ın (1998) yapmış olduğu çalışmada olumsuz aracılık medyaya karşı olumsuz düşünceler beslendiğinde ortaya çıktığı ve kadınların medyaya karşı daha fazla olumsuz düşünceye sahip olmalarından dolayı daha çok olumsuz aracılık davranışı gösterdikleri yönündedir.

**Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Düşünceleri ve
Aracılık Davranışlarının Anne Babaların Eğitim Durumuna Göre
Farklılaşmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar**

Anne babaların medya düşüncesinin ve aracılık davranışının anne babaların eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis-H testi sonuçları tablo 13’de yer almaktadır.

Tablo 13

Anne Babaların Medya Düşüncesinin ve Aracılık Davranışının Anne Babaların Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyutlar	Eğitim durumu	N	Sıra Ort	Sd	X ²	p
Medya seçimi	İlkokul	69	183.6	5	6.8	.23
	Ortaokul	65	185.6			
	Lise	115	194.4			
	Ön Lisans	38	186.3			
	Lisans	95	217.6			
	Okuryazar	7	142.7			
Medya işlevi	İlkokul	69	202.6	5	3.0	.68
	Ortaokul	65	180.5			
	Lise	115	188.9			
	Ön Lisans	38	193.6			
	Lisans	95	204.7			
	Okuryazar	7	228.5			
Medya etkisi	İlkokul	69	175.6	5	6.8	.23
	Ortaokul	65	188.6			
	Lise	115	190.6			
	Ön Lisans	38	192.7			
	Lisans	95	218.8			
	Okuryazar	7	205.4			
Aktif aracılık	İlkokul	69	177.5	5	6.0	.30
	Ortaokul	65	192.8			
	Lise	114	190.4			
	Ön Lisans	38	182.9			
	Lisans	95	216.6			
	Okuryazar	7	210.2			
Kısıtlayıcı aracılık	İlkokul	69	177.4	5	3.3	.64
	Ortaokul	65	187.6			
	Lise	114	204.7			
	Ön Lisans	38	188.8			
	Lisans	95	202.0			
	Okuryazar	7	187.1			

Tablo 13'e bakıldığında medya seçimi alt boyutunun eğitim durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir, X^2 (sd=5, n=389) =6.8, $p>.05$. Medya işlevi alt boyutunun eğitim durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir, X^2 (sd=5, n=389) =3.0, $p>.05$. Medya etkisi alt boyutunun eğitim durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir, X^2 (sd=5, n=389) =6.8, $p>.05$. Aktif aracılık alt boyutunun eğitim durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir, X^2 (sd=5, n=389) =6.0, $p>.05$. Kısıtlayıcı aracılık alt boyutunun eğitim durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir, X^2 (sd=5, n=389) =3.3, $p>.05$.

Bulgular incelendiğinde çocukların medya kullanımına yönelik anne baba düşünce formu alt boyutlarının hiçbirinde bir farklılaşma görülmemiştir. Şen ve diğerlerinin (2018) yapmış oldukları çalışmada medyanın işlevi alt boyutunun eğitim durumuna göre farklılaştığı bulunmuştur. Daha az eğitilmiş anne babalar medyaya daha fazla öğrenme amacı yükledikleri için medya işlevi boyutunda farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada da anne babaların eğitim seviyesi çoğunlukla lise ve öncesi düzeylere dayanmaktadır. Eğitim durumlarına göre aracılık davranışlarında farklılıklar olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Aracılık davranışlarını da ebeveynlerin medya ilgili düşüncelerinin şekillendireceği düşünülürse bu boyutta farklılık beklenmesi daha olasıdır.

Çocukların medya kullanımına yönelik aracılık davranış formu alt boyutlarının hiçbirinin ebeveynin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir. Warren'ın (2003) sonuçlarına bakıldığında da medya aracılık davranışı ile ebeveyn eğitim durumu arasında bir farklılık görülmemiştir. Fakat Barkin ve arkadaşları (2006) annenin eğitim düzeyi ile eğitici aracılık ve sınırsız görüntülemeye izin verme ile arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Annelerin eğitim düzeyi azaldıkça sınırsız görüntülemeye izin vermenin arttığı ve eğitici aracılığın azaldığı ortaya çıkmıştır. Warren ve diğerleri (2002) birlikte izleme ile çocukların televizyon izlemesi ve ebeveynlerin eğitimi arasında önemli bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Bilgin Ülken (2009), ailelerin eğitim seviyeleri yükseldikçe kısıtlayıcı aracılık davranışlarının arttığını ortaya koymuştur. Böcking ve Böcking (2009) de ailenin eğitim durumu ile kısıtlayıcı aracılık ilişkili olduğunu bulmuştur. Gentile (2012), ebeveynin eğitim seviyesi ile birlikte izleme arasında negatif ilişki, kısıtlama ile ilgili pozitif ilişki olduğu fakat ebeveynin eğitim seviyesinin aktif aracılık ile ilişkili olmadığını belirlemiştir. Nikken ve Schols (2015) de ebeveynin eğitim seviyesi ile aktif ve kısıtlayıcı aracılık arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Papadakis ve diğerleri

(2019) yüksek eğitim düzeyine sahip ailelerin çocuklarının medya kullanımında daha çok ebeveynle birlikte izleme yaptıklarını belirtmişlerdir. Voort ve diğerlerinin (1992) yaptığı çalışmaya bakıldığında ise eğitim düzeyi arttıkça değerlendirmeci rehberliğin arttığı görülmektedir. Şen ve diğerleri (2018) ise eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynlerin daha fazla aktif aracılık davranışı gösterdiklerini ortaya koymuştur. Vural Şenel (2020), daha fazla eğitilmiş ebeveynlerin aktif destekleyici ve kısıtlayıcı destekleyici aracılık davranışını gösterirken, daha az eğitilmiş ebeveynlerin ise kısıtlayıcı engelleyici davranış gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmalara bakıldığında eğitim düzeyi ile çeşitli aracılıklar arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu ilişkilerin genellikle kısıtlayıcı aracılık ile bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Kısıtlayıcı aracılıkla ilgili kurallara bakıldığında en çok süre sınırlamanın ebeveynler tarafından dile getirildiği görülmektedir. Genel olarak eğitim düzeyleri arttıkça ebeveynlerin çocuklarına ilişkin bilinç edinerek davranışlarının aktif aracılık yönünde arttığı düşünülebilir.

Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Düşünceleri ve Aracılık Davranışlarının Çocukların Yaşına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Anne babaların aktif aracılık davranışının çocukların yaşına göre farklılaşmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans testi sonuçları tablo 14’de ve anne babaların medya düşüncesinin ve kısıtlayıcı aracılık davranışının çocukların yaşına göre farklılaşmasına ilişkin Kruskal Wallis-H testi sonuçları tablo 15’de yer almaktadır.

Tablo 14

Anne Babaların Medya Düşüncesinin ve Kısıtlayıcı Aracılık Davranışının Çocukların Yaşına Göre Farklılaşmasına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyutlar	Çocuğun yaşı (ay)	N	Sıra Ort	sd	X ²	p
Medya seçimi	36-48	6	191.0	3	.34	.95
	49-66	135	187.0			
	67-72	135	180.3			
	73+	92	186.4			
Medya işlevi	36-48	6	142.0	3	1.05	.78
	49-66	134	186.9			
	67-72	135	184.8			
	73+	92	183.2			
Medya etkisi	36-48	6	170.9	3	6.91	.07
	49-66	134	199.2			
	67-72	135	185.7			
	73+	92	161.9			
Kısıtlayıcı aracılık	36-48	6	133.5	3	5.06	.16
	49-66	134	195.6			
	67-72	135	171.4			
	73+	92	188.7			

Tablo 14'e bakıldığında medya seçimi alt boyutunun çocukların yaşına göre anlamlı fark görülmemiştir, X² (sd=3, n=367) =.34, p>.05. Medya işlevi alt boyutunun çocukların yaşına göre farklılaşmadığı görülmektedir, X² (sd=3, n=367) =1.05, p>.05. Medya etkisi alt boyutunun çocukların yaşına göre farklılaşmadığı görülmektedir, X² (sd=3, n=367) =6.91, p>.05. Kısıtlayıcı aracılık alt boyutunun çocukların yaşına göre farklılaşmadığı görülmektedir, X² (sd=3, n=367) =5.06, p>.05.

Tablo 15

Anne Babaların Aktif Aracılık Davranışının Çocukların Yaşına Göre Farklılaşmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Testi Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p
Aktif aracılık	Gruplararası	362.76	3	120.58	1.39	.24
	Gruplarıçi	31499.56	363	86.77		
	Toplam	31861.32	366			

Tablo 15'e bakıldığında aktif aracılık alt boyutunun çocukların yaşına göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir, f(3, 4363)=1.390, p>.05.

Tablo 14 ve Tablo 15’deki bulgular incelendiğinde anne babaların medyaya ilişkin düşünceleri ve aracılık davranışlarının çocukların yaşına göre farklılaşmadığı görülmüştür. Barkin ve diğerlerin (2006) yapmış olduğu çalışma da benzer biçimde anne baba aracılık davranışının çocuğun yaşına göre farklılaşmadığı belirlenmiştir fakat ebeveynlerin küçük çocuklara öğretici aracılık yapma eğilimlerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Fortman (1998) ise çocukların yaşı arttıkça ebeveynlerle birlikte izlemenin azaldığı, en büyük ve en küçük çocuklarda ise olumsuz aracılığın daha çok kullanıldığını bulmuştur. Bu sonucun çıkmasında en küçük çocukların medyadan daha fazla etkileneceği düşüncesi bulunabilir, en büyük çocuklar için ise medya kullanımını azaltmaya yönelik kısıtlama davranışları neden olarak gösterilebilir. Warren ve diğerleri (2002), çocukların yaşı ile hem kısıtlayıcı aracılık hem de öğretici aracılık arasında önemli bir ilişki saptanmıştır. Özellikle küçük yaşlardaki çocuklarda kullanımın az olması ve medya aracı kullanırken eğitici yönünün olması hedeflenebilmektedir. Bu nedenle izlerken ya da oynarken süre kısıtlaması ve eğitsel içerik sunulması ön plana çıkabilir. Aynı şekilde Nevski ve Siibak (2016) 0-3 yaş çocuklarla birlikte izlemenin fazla olduğunu, çoğu ebeveynin dokunmatik ekran kullanımının (tablet ya da telefonda çeşitli uygulamalar) çocuklarına faydalı olduğu düşüncesiyle birlikte izlemenin fazla olduğu belirtmiştir. Benzer şekilde Böcking ve Böcking (2009) de çocuğun yaşı ile kısıtlayıcı aracılık ve birlikte izlemeyle ilişki tespit etmiştir. Nathanson ve Eveland (2019) da çocuğun yaşı ile birlikte izleme ve aktif aracılık davranışlarını ile pozitif ilişkili, kısıtlayıcı aracılık davranışlarını negatif ilişkili olarak belirtmiştir. Voort ve diğerlerinin (1992) çalışmasında da çocuğun yaşı büyüdükçe kısıtlayıcı aracılık davranışının azaldığı bulunmuştur. Bu durum küçük çocukların medyadan daha fazla etkilendiği düşüncesiyle gerçekleşebilir. Martins ve diğerleri (2017) çocuğun yaşı ile kısıtlayıcı, olumsuz ve tarafsız aracılığın ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Ek olarak Niken ve Schols (2015), çocuğun yaşı ile denetimli, aktif ve kısıtlayıcı aracılık arasında ve Warren (2003) de çocuğun yaşı ile öğretici, kısıtlayıcı, birlikte izleme arasında ilişki olduğunu bulmuştur. Bu çalışmalara göre, çocuğun yaşına göre medyadan etkilenmesi, medya kullanımının azaltılması, medya kullanımına bağlı olası olumsuzlukların azaltılması, olumlu içeriklerin pekiştirilmesi düşünceleriyle çeşitli aracılık davranışlarında farklılıkların oluşabileceği düşünülmektedir.

Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Düşüncelerinin ve Aracılık Davranışlarının Çocukların Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Anne babaların medya düşüncesinin ve kısıtlayıcı aracılık davranışının çocukların cinsiyetine göre farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney-U testi sonuçları tablo 16’da ve anne babaların aktif aracılık davranışının çocukların cinsiyetine göre farklılaşmasına ilişkin t-testi sonuçları tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 16

Anne Babaların Medya Düşüncesinin ve Kısıtlayıcı Aracılık Davranışının Çocukların Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Medya seçimi	Kız	170	168.54	28652.50	14117.50	.11
	Erkek	184	185.77	34182.50		
Medya işlevi	Kız	170	191.66	32583.00	13232.00	.01*
	Erkek	184	164.41	30252.00		
Medya etkisi	Kız	170	169.86	28876.00	14341.00	.17
	Erkek	184	184.56	33959.00		
Kısıtlayıcı aracılık	Kız	170	186.13	31642.00	14173.00	.12
	Erkek	184	169.53	31193.00		

* $p < .05$.

Tablo 16’ya bakıldığında medya seçimi alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya çıkmıştır, $U=14117.50$, $p>.05$. Medya işlevi alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır, $U=13232.00$, $p<.05$. Medya etkisi alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya çıkmıştır, $U=14341.00$, $p>.05$. Kısıtlayıcı aracılık alt boyutu ile çocukların cinsiyeti arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya çıkmıştır, $U=14173.00$, $p>.05$.

Tablo 17

Anne Babaların Aktif Aracılık Davranışının Çocukların Cinsiyetine Göre Farklılaşmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	X	S	Sd	t	p
Aktif aracılık	Kız	170	40.42	9.58	352	.37	.70
	Erkek	184	40.05	9.01			

Tablo 17'ye bakıldığında aktif aracılık alt boyutunun çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir fark göstermemektedir, $t(354)=-.705$, $p>.01$.

Bulgular incelendiğinde anne babaların medya aracılık davranışlarının (kısıtlayıcı, aktif) ve medya düşünce alt boyutlarından medya seçimi ve medya etkisinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmadığı fakat medya işlevi alt boyutunun çocuk cinsiyetine göre farklılaştığı bulunmuştur. Medyanın işlevi; anne babaların medyaya yüklediği anlam ve kullanım amacını ifade etmektedir. Nevski ve Siibak (2016) çalışmalarında ebeveynlerin kız çocuklarının medya kullanımına erkek çocuklarına göre süre kısıtlaması açısından daha fazla müdahalede bulunma eğilimi gösterdiklerini bulmuştur. Gentile ve diğerleri (2012) ise kız çocukların erkek çocuklarına göre daha fazla ebeveynleriyle birlikte izleme yaptıklarını belirlemiştir. Bu bakış açılarıyla kız çocuklarının medya karşısında kalmasının azaltılması, daha fazla etkilenebilecekleri düşüncesinden kaynaklı olabilir. Vural Şenel (2020) de çocuk cinsiyeti ile aktif sınırlayıcı aracılık arasında ilişki saptamıştır.

Anne Babaların Çocuklarının Medya Kullanımına Yönelik Düşünceleri ve Aracılık Davranışları arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Anne babaların medya düşünceleri ve aracılık davranışları arasındaki ilişkiye yönelik Spearman Korelasyon Analizi sonuçları tablo 18'de yer almaktadır.

Tablo 18

Anne Babaların Medya Düşünceleri ve Aracılık Davranışları Arasındaki İlişkiye Yönelik Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

Boyutlar		<i>Medya seçimi</i>	<i>Medya işlevi</i>	<i>Medya etkisi</i>	<i>Aktif aracılık</i>	<i>Kısıtlayıcı aracılık</i>
Medya seçimi	<i>r</i>	1.00	.02	.16**	.21**	.26**
	<i>p</i>	.	.13	.00	.00	.00
	<i>n</i>	411	411	411	410	410
Medya işlevi	<i>r</i>	.72	1.00	.05	.07	.00
	<i>p</i>	.14	.	.24	.12	.93
	<i>n</i>	411	411	411	410	410

(Devam ediyor)

Tablo 18 (devamı)

Anne Babaların Medya Düşünceleri ve Aracılık Davranışları Arasındaki İlişkiye Yönelik Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

Boyutlar		<i>Medya seçimi</i>	<i>Medya işlevi</i>	<i>Medya etkisi</i>	<i>Aktif aracılık</i>	<i>Kısıtlayıcı aracılık</i>
Medya etkisi	<i>r</i>	.16**	.05	1.0	.02	-.01
	<i>p</i>	.00	.24	.	.65	.81
	<i>n</i>	411	410	411	410	410
Aktif aracılık	<i>r</i>	.21**	.07	.02	1.0	.59**
	<i>p</i>	.00	.12	.65	.	.00
	<i>n</i>	410	410	410	410	410
Kısıtlayıcı aracılık	<i>r</i>	.26**	.00	-.01	.59**	1.0
	<i>p</i>	.00	.93	.81	.00	.
	<i>n</i>	410	410	410	410	410

** $p < .01$.

Tablo 18'e bakıldığında, anne babaların medya seçimine yönelik düşünceleri ile medya etkisine yönelik düşünceleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r=.164$, $p<.05$) olduğu görülmektedir. Anne babaların medya seçimine yönelik düşünceleri ile aktif aracılık davranışı ile pozitif yönde anlamlı ilişki ($r=.213$, $p<.05$) ve kısıtlayıcı aracılık davranışı ile de pozitif yönde anlamlı ilişki ($r=.264$, $p<.05$) olduğu görülmektedir. Anne babaların aktif aracılık davranışı ile kısıtlayıcı aracılık davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r=.599$, $p<.05$) olduğu görülmektedir.

Bulgular incelendiğinde medya seçimi alt boyutunun medya etkisi, aktif aracılık ve kısıtlayıcı aracılık ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulguya göre anne babalar medya seçimine yönelik düşüncelerinin, medya etkisine yönelik düşünceleri ve aracılık davranışları arasında bir bağ olduğu söylenebilir. Medya seçimi alt boyutuna bakıldığında içerik uygunluğu, kültürel öğelere uygunluk ve diğer sosyal aktivitelerle ilgilenmesini isteme ölçütlerinden yola çıkarak çocuk için bir seçim söz konusudur. Medyanın etkisi alt boyutuna baktığımızda ise medyanın çocukların ürün tercihlerini etkileme, olumsuz davranışları öğrenmeyi etkileme ölçütlerine göre ebeveynlerin bir tercih oluşturma durumu vardır. Bu bilgilerden yola çıkarak ebeveynlerin medya seçimine ilişkin düşünceleri ile medya etkisine ilişkin düşüncelerinin ilişkili olması beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ebeveynler medya seçiminde ne kadar dikkatli olursa medyanın çocuk üzerindeki olumsuz etkisinin de azaltılabileceği söylenebilir. Aynı şekilde medyanın etkisine yönelik düşüncenin çocuk için medya seçimi açısından anne babaların medyanın olası etkisine yönelik olumlu ya da olumsuz düşüncelerin medya seçimiyle ilişkili olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Anne babalar medya seçiminde

kültürel ögelere göre bir seçim yapıyorlarsa medyanın çocukları kültürel anlamında zedeleyebileceği ya da medyanın kültürel değerlerin öğrenilmesinde aracı olarak gördüğü şeklinde yorumlanabilir.

Medya seçimi alt boyutunun aktif aracılık ve kısıtlayıcı aracılık ile ilişkili olduğu bulgusu ise ebeveynlerin teknolojiye yönelik algı ve tutumlarının ebeveyn aracılıklarını etkilediği (Brito vd., 2017) şeklinde düşünülebilir. Bu nedenle medya seçimindeki olumlu ya da olumsuz düşünceler anne babaların aktif ya da kısıtlayıcı aracılık davranışlarını etkilediği söylenebilir. Anne babanın medyaya ilişkin düşünceleri önce seçimlerini (düşünce boyutunda) sonra aracılık davranışlarını etkileyebilir. Bu çalışmanın anne baba profiline baktığımızda da çocukların kullandıkları araçlarla, kullanım sürelerinin paralel olduğunu görmekteyiz. Buradan yola çıkarak anne babalar ne kadar fazla medyayla ilgilenirse çocuğunun ilgilenmesine de fırsat oluşturabileceğini söyleyebiliriz. Oluşturulan bu fırsatlar çocukların kullanımı için olumsuz düşünceler ya da anne babanın da kullanımını içerdiği için olumlu ya da nötr düşüncelerle sağlanabilir. Medya seçimi konusunda olumlu ve olumsuz düşüncelerin yönlendirmesiyle aktif ya da kısıtlayıcı aracılık davranışlarının tek tek ya da bazen her ikisinin de gösterildiği durumlar şeklinde de görülebilir. Warren ve diğerlerinin (2002) çalışması incelendiğinde ebeveynlerin televizyona karşı tutumlarının kısıtlayıcı ve öğretici aracılığı etkilediği görülmektedir. Böcking ve Böcking'in (2009) ise televizyona karşı olumsuz tutumun artmasıyla kısıtlayıcı aracılık ve aktif aracılığın arttığı bulgularına erişmiştir. Voort ve diğerlerinin (1992) çalışmasında ise televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine inanan ebeveynlerin daha fazla kısıtlayıcı aracılık gösterdiği fakat hem olumlu hem olumsuz etkilerinin olduğuna inanan ebeveynlerin ise değerlendirici rehberlik davranışı gösterdiği ortaya çıkmıştır. Nikken ve Schols (2015) ise çocukların medya kullanımında olumlu düşünceye sahip ebeveynlerin denetimli, birlikte kullanma, aktif aracılık ve teknik kısıtlama davranışı gösterdiği, olumsuz düşünceye sahip ebeveynlerin ise denetimli, kısıtlayıcı aracılık ve teknik kısıtlama davranışı gösterdiğini, medyanın çok karmaşık olduğunu düşünen ebeveynlerin de denetimli, birlikte izleme, kısıtlayıcı aracılık ve teknik kısıtlamalar gösterdiğini ortaya koymuştur. Warren (2003) ebeveynlerin televizyona karşı tutumu ile kısıtlayıcı aracılık ilişkili olduğunu bulmuştur. Martin ve diğerlerinin (2017) çalışmasında da video oyunlarının olumsuz etkileri olduğunu düşünen ebeveynlerin kısıtlayıcı aracılığı kullanma olasılığının daha yüksek olduğunu, benzer bir şekilde Petegem ve diğerlerinin (2019) çalışması anne babalarda dijital oyun için olumsuz tutuma

sahip olmanın ve daha fazla kısıtlayıcı aracılık davranışı gösterme olasılığının arttığını, Nathanson ve Eveland'ın (2019) çalışması da ebeveynlerin çocukları için endişelerini gidermek amacıyla kısıtlayıcı aracılığı kullandıklarını, Nimrod ve diğerleri (2019) ise medyaya ilişkin olumlu düşünceye sahip ebeveynlerin daha az kısıtlayıcı aracılık davranışı gösterdiğini ortaya koymuştur. Kirwill (2009) ise farklı bir bakış açısıyla çocuk yetiştirmeye yönelik düşüncelerin ve dolayısıyla medya seçim hakkının medya aracılıklarını etkilediği şeklinde yorumlanabilecek sonuçlar elde etmiştir. Çocuk yetiştirmede bireysel yönelime sahip ülkelerin medyayı çocuklarıyla birlikte kullanımı ve kısıtlayıcı olmayan kuralları, teknik kısıtlamaları, kolektivist ülkelerin ise zaman kısıtlamayı daha fazla yaptığı görülmüştür. Kirwill'in (2009) bu çalışması ileride yürütülecek çalışmaların çocuk yetiştirme, kültürel öğeler de göz önünde bulundurularak anne baba aracılığındaki etkilerinin daha fazla ayrıntılandırılabilir bir konu olarak incelenebileceğini düşündürmektedir. Çocukları için uygun medya içeriği seçmek isteyen anne babaların olumlu ya da olumsuz düşüncelerinin, endişelerinin azlık çokluk derecesine göre aktif ya da kısıtlayıcı aracılık bazen de her ikisinin gösterilebileceği söylenebilir. Medya seçiminde hem aktif hem de kısıtlayıcı aracılığın birlikte gösterilmesi aslında anne babaların daha çok olumsuz düşünceye sahip oldukları fakat, medyadan gelecek olan zararların önüne geçmek adına her ikisinin kullanımının faydalı olduğu düşüncesi yatıyor olabilir.

Çalışmanın bir başka bulgusu da aktif aracılıkla kısıtlayıcı aracılığın arasında pozitif yönde ilişki olduğudur. Bu bulguya göre aktif aracılığın kısıtlayıcı aracılığı, kısıtlayıcı aracılığın da aktif aracılığı etkilediği söylenebilir. Aracılıkların oluşmasındaki düşüncelerin de etkisi düşünüldüğünde hem aktif hem kısıtlayıcı aracılığın çocuğun yararına olacağı düşüncesi olabilir.

BÖLÜM 5

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda ulaşılan bulgulardan elde edilen sonuçlar ve sonuçlardan yola çıkılarak verilen öneriler yer almaktadır.

Sonuçlar

Araştırmanın amacı, 36-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının medya kullanımına ilişkin ebeveynlerin düşünceleri ve aracılık davranışlarının ebeveynin; cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, çocuğun yaşı, cinsiyeti değişkenleriyle farklılaşıp farklılaşmadığını ve anne babaların düşünceleri ve davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Ayrıca araştırmaya katılan 36-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının ve ebeveynlerin medya kullanım alışkanlıklarına yönelik bilgilere de bilgi formu aracılığıyla ulaşılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda veri analizi ardından ulaşılan bulgulardan elde edilen sonuçlar şunlardır;

Araştırmaya katılan 36-72 aylık okul öncesi dönem çocukların medya kullanımında ebeveynlerin düşüncelerine (medya seçimi, medya işlevi medya etkisi) ve ebeveynlerin davranışlarına yönelik (kısıtlayıcı aracılık, aktif aracılık);

- Medya seçimi alt boyutunun ebeveyn yaşına göre 41 yaş ve üstü grubunun lehine anlamlı bir fark gösterdiği bulunmuştur.
- Kısıtlayıcı aracılık alt boyutunun ebeveyn yaşına göre 31-40 yaş grubunun lehine anlamlı bir fark gösterdiği bulunmuştur.
- Aktif aracılık alt boyutunun ebeveyn yaşına göre 31-40 yaş grubunun lehine anlamlı bir fark gösterdiği bulunmuştur.
- Medya işlevi alt boyutunun çocuk cinsiyetine göre kız çocuklarının lehine anlamlı bir fark gösterdiği bulunmuştur.
- Medya seçimi alt boyutu ile medya etkisi alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
- Medya seçimi alt boyutu ile aktif aracılık alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

- Medya seçimi alt boyutu ile kısıtlayıcı aracılık alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Öneriler

Bu bölümde 36-72 aylık çocukların medya kullanımlarına yönelik ebeveyn düşünce ve davranışlarını belirlemeye yönelik yapılan bu çalışmanın katılımcı profili ve ilgili araştırmalar da göz önünde bulundurularak gelecek araştırmalara yönelik öneriler yer almaktadır.

Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler;

- Bu çalışma kapsamında değişken olarak ebeveyn yaş, ebeveyn cinsiyet, ebeveyn eğitim durumu, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti değişkenleri incelenmiştir. Fakat bazı araştırmalarda kardeş sayısı, medeni durum, ailenin geliri gibi farklı değişkenlerin de yer aldığı ve bu değişkenler bazında farklılıklar bulunmuştur. Bu nedenle ebeveynlerin medya aracılık davranışları ve medya düşüncelerini belirlemek için farklı değişkenlerle de araştırma yapılması daha ayrıntılı ve bütüncül çıkarımlar sağlama açısından önerilebilir.
- Bu tez çalışmanın örneklemini Kars İlinden seçilmiştir. Hem kültürel hem de şehir büyüklüğü açısından bu çalışmanın bazı boyutlarında farklılık çıkmamış olabilir. Bu nedenle farklı örneklemelerle çalışma daha geniş yönlü değerlendirilmesi açısından önerilebilir.
- Bu araştırma nicel olarak yürütülmüştür. Alanyazına bakıldığında düşünce boyutunun nicel, davranış boyutunun nitel olarak da gerçekleştirilebileceği araştırmalar desenlenebilir.
- Araştırma katılan anne babalar, çocuklarının medya kullanımına yönelik en çok zaman belirleme ile ilgili kurallar koyduklarını belirtmişlerdir. Diğer kurallara bakıldığında da çocuklar için uygun kurallar oluşturma konusunda sorunlar olduğu söylenebilir. Bu konu hakkında ailelere bilgilendirme yapılması önerilebilir.
- Televizyon izleme süreleri ile ilgili bakıldığında da tüm gün çocuğun televizyon başında olduğunu bildiren aileler olduğu görülmektedir. Aracılık davranışlarının

geliştirilerek medyanın olumsuz etkilerini aza indirmek ya da olumluya çevirmek için ailelerle birlikte uygulamalı, uzun soluklu çalışmalar yürütülmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Abelman, R. (1985). Sex differences in parental disciplinary practices: An antecedent of television's impact on children. *Women's Studies in Communication*, 8(2), 51-61. doi: 10.1080/07491409.1985.11089679
- Abelman, R. & Pettey, G. R. (1989). Child attributes as determinants of parental television-viewing mediation. *Journal of Family Issues*, 10(2), 251-266.
- Akbulut, Y. (2013). Çocuk ve Ergenlerde Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Gelişimsel Sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 53-68.
- Akçalı İçin, S. (2015). Tüketim Toplumunda Çocukluğun Yitişi. S. Akçalı İçin. (Ed.), *Çocuk ve Medya* (ss.1-12), (4. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akçay, D. ve Özcebe, H. (2012). Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların ve Ailelerinin Bilgisayar Oyunu Oynama Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. *Çocuk Dergisi*, 12(2), 66-71. doi.org/10.5222/j.child.2012.066
- Alade, F., & Nathanson, I. A. (2016). What preschoolers bring to the show: the relation between viewer characteristics and children's learning from educational television. *Media Psychology*, 19(3), 406-430. doi.org/10.1080/15213269.2015.1054945
- Arslan, D. A. (2004). Medyanın Birey, Toplum ve Kültür Üzerine Etkileri. *Journal of Human Sciences*, 1(1), 1-12. Erişim adresi: <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/162>
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM). (2008). *İnternet Kullanımı ve Aile*. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Atkin, D. J. & Greenberg, B. S. (1977). Parental mediation of children's social behavior learning from television. *60th Annual Meeting of the Association for Education in Journalism*, 1-29. Retrieved from: <https://eric.ed.gov/?id=ED151808>
- Atkin, D. J., Greenberg, B. S. & Baldwin, T. F. (1991). Home ecology of children's television viewing: parental mediation and the new video environment. *Journal of Communication*, 41(3), 40-52.
- Austin, W. E. (1993). Exploring the effects of active parental mediation of television content. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 37(2), 147-158. doi.org/10.1080/08838159309364212

- American Academy of Pediatrics. (2016). Media and young minds. *Pediatrics*, 138(5), 1-6. Retrieved from: <https://pediatrics.aappublications.org/content/138/5/e20162591>
- Anderson, R. D. & Pempek, A. T. (2005). Television and very young children. *American Behavioral Scientist*, 48(13), 505-522. doi.org/10.1177/0002764204271506
- Anand, S. & Krosnick, J., A. (2005). Demographic predictors of media use among infants, toddlers, and preschoolers. *American Behavioral Scientist*, 48(5), 539-561. doi.org/10.1177/0002764204271512
- Babbie, E. (2014). *The practice of social research* (14th ed.). Boston: Cengage Learning.
- Bağlı, T. M. (2002). *Okul Öncesi Çocukların Ailelerinin Televizyon İlintili Etkileşimleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Barkin, S., Ip, E., Richardson, I., Klinepeter, S., Finch, S. & Krcmar, M. (2006). Parental media mediation styles for children aged 2 to 11 years. *Arch Pediatr Adolesc Med*, 160, 395-401. doi:10.1001/archpedi.160.4.395
- Bayens, I. & Beullens, K. (2017). Parent–child conflict about children’s tablet use: the role of parental mediation. *New Media & Society*, 19(12), 2075–209. doi.org/10.1177/1461444816655099
- Bayraktar, F. (2017). Çevrimiçi Riskler ve Ebeveyn Aracılık Stratejileri: Türkiye’de ve Avrupa’da Yaşayan Türk Kökenli Çocuk/Ergenlerin Karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 25-37. doi.org/10.15390/EB.2017.6323
- Bittman, M., Rutherford, L., Brown, j. & Unsworth, L. (2011). Digital natives? new and old media and children's outcomes. *Australian Journal of Education*, 55, 161-175. doi.org/10.1177/000494411105500206
- Blankson, N, A., O’Brien, M., Leerkers, E, M., Calkins, S, D. & Marcovitch, S. (2015). Do hours spent viewing television at ages 3 and 4 predict vocabulary and executive functioning at age 5. *Merrill-Palmer Quarterly*, 61(2), 264-289. doi.org/10.13110/merrpalmquar1982.61.2.0264
- Bleakley, A., Vaala, S., Jordan, A. B. & Romer, D. (2014). *The annenberg media environment survey: media access and use in U.S. homes with children and adolescents*. New York, NY: Oxford University Press.
- Blood Jr, O, R. (1961). Social class and family control of television viewing. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, 7(3), 205-222. Retrieved from: <https://www.jstor.org/stable/23082728>

- Bilgin Ülken, F. (2009). *Televizyon İzlemede Anne-Baba Aracılığı ile Çocukların Saldırgan Davranışları Arasındaki İlişki* (Yayımlanmamış Doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye.
- Böcking, S. & Böcking, T. (2009). Parental mediation of television- test of a German-speaking scale and findings on the impact of parental attitudes, sociodemographic and family factors in German-speaking Switzerland. *Journal of Children and Media*, 3(3), 286-302. doi.org/10.1080/17482790902999959
- Buijzen, M., Rozendaal, E., Moorman, M. & Tanis, M. (2008). Parent versus child reports of parental advertising mediation: exploring the meaning of agreement. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), 509-525. doi.org/10.1080/08838150802437180
- Bülbül, A. R. (2001). *İletişim ve Etik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Bradbury, R. (2018). *Fahrenheit 451* (Z. Kayalıoğlu ve K. Kayalıoğlu Çev.) (13. Baskı). İstanbul: İthaki Yayınları
- Brito, D. & Dias, P. (2020). Which apps are good for my children?: How the parents of young children select apps. *International Journal of Child-Computer Interaction*, 26, 1-10. doi:10.1016/j.ijcci.2020.100188
- Brito, R., Francisco, R., Dias, P. & Chaudron, S. (2017). Family dynamics in digital homes: The role played by parental mediation in young children's digital practices around 14 European countries. *Contemp Fam Ther*, 39, 271-280. doi: 10.1007/s10591-017-9431-0
- Bybee, C. R., Robinson, D. & Turow, J. (1982) Determinants of parental guidance of children's television viewing for a special subgroup: mass media scholars. *Journal of Broadcasting*, 26 (3), 697-710. doi: 10.1080/08838158209364038
- Certain, L. K. & Kahn, R. S. (2002). Prevalence, correlates, and trajectory of television viewing among infants and toddlers. *Pediatrics*, 109(4), 634-642. doi.org/10.1542/peds.109.4.634
- Christakis, A. D., Zimmerman, J. F., DiGiuseppe, L. D. & McCarty, A. C. (2004). Early television exposure and subsequent attentional problems in children. *Pediatrics*, 113(4), 708-713. doi.org/10.1542/peds.113.4.708
- Christakis, D. A., Garrison, M. M., Herrenkohl, T., Haggerty, K., Rivara, F. P., Zhou, C. & Liekweg, K. (2013). Modifying media content for preschool children: A randomized controlled trial. *Pediatrics*, 131(3). doi:10.1542/peds.2012-1493

- Chiong C. & Shuler C. (2016). *Learning: Is there an app for that? Investigations of young children's usage of learning with mobile devices and apps*. New York: The Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop. Retrieved From: http://dmlcentral.net/wp-content/uploads/files/learningapps_fi_nal_110410.pdf. Accessed September 2.
- Creswell, W. J. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev. Ed. S. B. Demir) (3. Baskı). Ankara: Eğiten Kitap.
- Coates, B. & Hartup, W. W. (1969). Age and verbalization in observational learning. *Developmental Psychology*, 1(5), 556-562. doi.org/10.1037/h0027970
- Connell, S. L., Lauricella, A. R. & Wartella, E. (2015). Parental co-use of media technology with their young children in the USA. *Journal of Children and Media*, 9(1), 5-21. doi: 10.1080/17482798.2015.997440
- Corder Bolz, C. R. (1980). Mediation: The role of significant others. *Journal of Communication*. 106-118. Retrieved from: <https://eric.ed.gov/?id=EJ231820>
- Coates, B., & Hartup, W. W. (1969). Age and verbalization in observational learning. *Developmental Psychology*, 1, 556-562. doi.org/10.1037/h0027970
- Çizmecci, E. (2016). *Aile, Medya ve Serbest Zaman*. İstanbul: Nobel Yayınları
- Demir, E. (2009). *Televizyon Reklamlarının İçerik Analizi: Çocuk Sağlığı ve Gelişimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Türkiye.
- Desmond, J. R., Hirsch, B., Singer, D., & Singer, J. (1987). Gender differences, mediation, and disciplinary styles in children's responses to television. *Sex Roles*, 16(7/8), 275-379.
- Desmond, R. J., Singer L. J., Singer G. D., Calam R., & Colimore K. (1985). Family mediation patterns and television viewing young children's use and grasp of the medium. *Human Communication Research*, 11(4), 461-480. doi.org/10.1111/j.1468-2958.1985.tb00056.x
- Domoff, S. E., Miller, A. L., Khalatbari, N., Pesch, M. H., Harrison, K., Rosenblum, K. & Lumeng, J. C. (2017). Maternal beliefs about television and parental mediation in a low-income United States sample. *Journal of Children and Media*, 11(3), 278-294. doi: 10.1080/17482798.2017.1339102
- Dorr A., Kovaric, P. & Doubleday, C. (1989). Parent-child coviewing of television. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 33(1), 35-51. doi.org/10.1080/08838158909364060

- Duek, C. & Moguillansky, M. (2020). Children, digital screens and family: Parental mediation practices and gender. *Comunicação e Sociedade*, 37, 55-70. doi.org/10.17231/comsoc.37(2020).2407
- Erdoğan, A. E. ve Türk, M.S. (2018). Çizgi Filmlerdeki Kültürel Öğeler ve Dil Zenginlik Düzeylerinin İncelenmesi: Pepee Örneği. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 418-445. doi: 10.26899/inciss.101
- Fortman, J. K. K., Clarke, L. T. & Austin, W. E. (1998). Let's talk about what we're watching: Parental mediation of children's television viewing. *Communication Research Reports*, 15(4), 413-425. doi.org/10.1080/08824099809362141
- Fowler, F. J. (2014). *Survey research methods* (5th. Ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE
- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2009). *How to design and evaluate research in education* (7th. Ed.). New York, NY: McGraw-Hill Companies Inc.
- Friedrich, L. K. & Stein, A. H. (1975). Prosocial television and young children: the effects of verbal labeling and role playing on learning and behavior. *Child Development*. 46(1), 27-38. Retrieved From: <https://www.jstor.org/stable/1128830>
- Fujioka, Y. & Austin, W. E. (2002). The relationship of family communication patterns to parental mediation styles. *Communication Research*, 29(6), 642-665. doi.org/10.1177/009365002237830
- Gentile, D. A., Nathanson, I. A., Remimer, A. R., & Walsh, A. D. (2012). Do you see what I see? Parent and child reports of parental monitoring of media. *Family Relations*, 61, 470-487. doi.org/10.1111/j.1741-3729.2012.00709.x
- Gentile, D.A., Reimer, A. D., Nathanson, I. A., Walsh, A. D. & Eisenmann, C. J. (2014). Protective effects of parental monitoring of children's media use. *JAMA Pediatrics*, 168(5), 479-484. doi:10.1001/jamapediatrics.2014.146
- Gentile, D. A. & Walsh, A. D. (2002). A normative study of family media habits. *Applied Developmental Psychology*, 23, 157-178. doi.org/10.1016/S0193-3973(02)00102-8
- Gezgin, S. (2012). Medyanın Toplumsal İşlevi ve Kamuoyu Oluşumu. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 11-20. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/213032>
- Gifford, C. (2000). *Eyewitness: media & communications*. New York, NY: Dorling Kindersley Publishing Inc.

- Goodwin, K. (2018). *Dijital Dünyada Çocuk Büyütmek*. (T. Er, Çev.). İstanbul: Aganta Kitap.
- Gözüm, A. İ. & Kandır, A. (2021). Digital games pre-schoolers play: parental mediation and examination of educational content. *Education and Information Technologies*. doi.org/10.1007/s10639-020-10382-2
- Gündoğan A. (2014). Okul Öncesi Dönemde Bilgisayar Destekli Eğitim Projeleri. *GEFAD/GUJGEF*, 34(3), 437-449. doi: 10.17152/gefad.45761
- Gürcan A, Özhan S. ve Uslu R. (2008). *Dijital Oyunlar ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri*. Ankara: T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Harris, C. & Straker, L. (2000). Survey of physical ergonomic issues associated with school children's use of laptop computers. *International Journal of Industrial Ergonomics*, 26(3), 337-346. doi: 10.1016/S0169-8141(00)00009-3
- Hart Research Associates. (2011). Who needs parental controls? A survey of awareness, attitudes, and use of online parental controls. Retrieved From: https://enough.org/objects/Who_Needs_Parental_Controls_Survey_Findings.pdf
- Huxley, A. (2017). *Cesur Yeni Dünya* (Ü. Tosun, Çev.), (21. Baskı). İstanbul: İthaki Yayınları
- İşçibaş, Y. (2001). Televizyondaki Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Saldırganlık Etkisi- Amerikan Örneği. *Kurgu Dergisi*, 18, 79-90.
- İşçibaş, Y. (2003). Çocuğun Sosyalleşmesinde Aile-Televizyon İlişkisi. *Kurgu Dergisi*, 20, 143-147. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1497028>
- İşçibaş Y. (2011). Bilgisayar, İnternet ve Video Oyunları Arasında Çocuklar. *Selçuk İletişim*, 7(1), 124-130. Erişim adresi: <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/PYvQR.pdf>
- Jennings, N, A., Hookera S. D. & Linebarger, D. L. (2009). Educational television as mediated literacy environments for preschoolers. *Learning, Media and Technology*, 34(3), 229-242. doi.org/10.1080/17439880903141513
- Jinqiu, Z., & Xiaoming, H. (2004). Parent-child co-viewing of television and cognitive development of the Chinese child. *International Journal of Early Years Education*, 12(1), 63-77. doi.org/10.1080/0966976042000182389

- Jonson, K. J. (2020). *Parental mediation of mobile media: an exploratory study* (Unpublished master's thesis). California State University, Sacramento, U.S.
- Kaba, F. (2014). Çizgi Filmlerde Grafik İfade ve Konu Açısından Kültürel Etkiler: Türk Çizgi Film Örnekleri. *Selçuk İletişim*, 8(3), 163-181. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/josc/issue/19029/200885>
- Karagöz, K. (2013). Yeni Medya Çağında Dönüşen Toplumsal Hareketler ve Dijital Aktivizm Hareketleri. *İletişim ve Diplomasi Dergisi*, 1(1), 131-156.
- Karakuş, N. (2015). Okul Öncesi Döneme Hitap Eden Tema İçerikli Çizgi Filmlerin Değerler Eğitime Katkısı Yönünden Değerlendirilmesi (Niloya Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(30), 251-277. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29166/312334>
- Katz, E., Haas, H. & Gurevitch, M. (1973). On the use of the mass media for important things. *American Sociological Review*, 38(2), 164-181. doi.org/10.2307/2094393
- Kılınç F. (2017). *Çocukların Çevrimiçi Ortamda Karşılaştıkları Risk Türleri ile Aracılık Uygulamaları Arasındaki İlişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin, Türkiye.
- Kirwill, L. (2009). Parental mediation of children's internet use in different European countries. *Journal of Children and Media*, 3(4), 394-409. doi: 10.1080/17482790903233440
- Kol, S. (2017). *Erken Çocuklukta Teknoloji Kullanımı*. Ankara: Pegem Akademi
- Lee, S. J. & Chae, Y. G. (2007). Children's internet use in a family context: influence on family relationships and parental mediation. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(5), 640-644. doi.org/10.1089/cpb.2007.9975
- Livingstone, S. & Helsper, J. E. (2008). Parental mediation of children's internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), 581-599. doi.org/10.1080/08838150802437396
- Marsh, J., Hannon, P., Lewis, M. & Ritchie, L. (2015). Young children's initiation into family literacy practices in the digital age. *Journal of Early Childhood Research*, 1 –14. doi.org/10.1177/1476718X15582095
- Martins, N., Matthews, N, L. & Ratan, A, R. (2017). Playing by the rules: Parental mediation of video game play. *Journal of Family Issues*. 38(9) 1215–1238. doi: 10.1177/0192513X15613822

- Mendoza, K. (2009). Surveying parental mediation: connections, challenges and questions for media literacy. *Journal of Media Literacy Education*, 1, 28-41. Retrieved from: <https://digitalcommons.uri.edu/jmle/vol1/iss1/3/>
- Merdin, E. (2017). *Young Children's Electronic Media Use And Parental Mediation* (Unpublished master's thesis). Middle East Technical University, Ankara, Türkiye.
- Messaris, P. & Kerr, D. (1983). Mothers' comments about tv: Relation to family communication patterns. *Communication Research*, 10(2), 175-194. doi.org/10.1177/009365083010002002
- Messaris, P. & Sarett, C. (1981). On the consequences of television related parent child interaction. *Human Communication Research*, 7(3), 226-244. doi: 10.1111/j.1468-2958.1981.tb00571.x
- Mistry, B. K., Minkovitz, S. C., Strobino, M. D. & Borzekowski, G. L. D. (2007). Children's television exposure and behavioral and social outcomes at 5.5 years: does timing of exposure matter. *Pediatrics*, 120(4), 762-769. doi.org/10.1542/peds.2006-3573
- Nathanson, A. I. (1999). The immediate and cumulative effects of television mediation on children's aggression. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*, 59(7-A), 2236.
- Nathanson, A. I. (2001a). Parent versus peers. *Communication Research*, 28(3), 251-274.
- Nathanson, A. I. (2001b). Mediation of children's television viewing: Working toward conceptual clarity and common understanding. *Annals of the International Communication Association*, 25(1), 115-151. doi.org/10.1080/23808985.2001.11679002
- Nathanson, A. I., Eveland Jr, W. P., Park, H. S. & Paul, B. (2002). Perceived media influence and efficacy as predictors of caregivers' protective behaviors. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 46(3), 385-410. doi.org/10.1207/s15506878jobem4603_5
- Nathanson, A. I. (2010). Using television mediation to stimulate nontraditional gender roles among caucasian and african american children in the U.S. *Journal of Children and Media*, 4(2), 174-190. doi.org/10.1080/17482791003629644
- Nathanson, A. I. & Eveland Jr.W. P. (2019). Parental mediation during the U.S. 2016 presidential election campaign: How parents criticized, restricted, and co-viewed news coverage. *Communication Monographs*, 86(2), 184-204. doi: 10.1080/03637751.2018.1527035

- Nathanson, A. I. & Fries, T. P. (2014). Television exposure, sleep time, and neuropsychological function among preschoolers. *Media Psychology*, 17, 237–261. <https://doi.org/10.1080/15213269.2014.915197>
- Nathanson, A. I. & Rasmussen E. E. (2011). Tv viewing compared to book reading and toy playing reduces responsive maternal communication with toddlers and preschoolers. *Human Communication Research* 37, 465–487. doi.org/10.1111/j.1468-2958.2011.01413.x
- Nathanson, A. I., Sharp, L. M., Alade, F., Rasmussen, E. E., & Christy, K. (2013). The relation between television exposure and theory of mind among preschoolers. *Journal of Communication*, 63, 1088-1108. doi.org/10.1111/jcom.12062
- Nelissen, S. & Van Den Bulck, J. (2017). When digital natives instruct digital immigrants: active guidance of parental media use by children and conflict in the family. *Information, Communication & Society*, 21(3), 375-387, [doi: 10.1080/1369118X.2017.1281993](https://doi.org/10.1080/1369118X.2017.1281993)
- Nevski, A. & Siibak, A. (2016). The role of parents and parental mediation on 0–3-year olds’ digital play with smart devices: Estonian parents’ attitudes and practices. *Early Years*, 36(3), 227–241. [doi: 10.1080/09575146.2016.1161601](https://doi.org/10.1080/09575146.2016.1161601)
- Nikken, P. & Haan, D. J. (2015). Guiding young children’s internet use at home: Problems that parents experience in their parental mediation and the need for parenting support. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 9(1). doi.org/10.5817/CP2015-1-3
- Nikken, P. & Jansz, J. (2006). Parental mediation of children’s videogame playing: A comparison of the reports by parents and children. *Learning, Media and Technology*, 31(2), 181-202. doi.org/10.1080/17439880600756803
- Nikken, P. & Oprea, S. J. (2018). Guiding young children’s digital media use: SES-differences in mediation concerns and competence. *Journal of Child and Family Studies*. 27, 1844–1857. [doi: 10.1007/s10826-018-1018-3](https://doi.org/10.1007/s10826-018-1018-3)
- Nikken, S. & Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *J Child Fam Stud*, 24, 3423–3435. [doi: 10.1007/s10826-015-0144-4](https://doi.org/10.1007/s10826-015-0144-4)
- Nimrod, G., Elias, N. & Lemish, D. (2019). Measuring mediation of children’s media use. *International Journal of Communication*, 13, 342–358. Retrieved from: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/10237/2535>
- Özbaş, S. ve Özkan, S. (2010). Kadın Sağlığını Geliştirmede Medyanın Kullanımı ve Etkisi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 9(5), 541-546.

- Özsoy, D. ve Atılğan, S. S. (2018). Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 0-8 Yaş Grubu Çocukların İnternet Kullanımı ve Bu Kapsamda Ebeveyn Arabuluculuğu: Nitel Bir Araştırma. *Selçuk İletişim*, 11(2), 96-125. doi.org/10.18094/josc.415323
- Papadakis, S., Zaranis, N. & Kalogiannakis, M. (2019). Parental involvement and attitudes towards young Greek children's mobile usage. *International Journal of Child-Computer Interaction*. doi: 10.1016/j.ijcci.2019.100144.
- Pagani S. L., Fitzpatrick, C., Barnett, A. T. & Dubow, E. (2010). Prospective associations between early childhood television exposure and academic, psychosocial, and physical well-being by middle childhood. *Arch Pediatr Adolesc Med*, 164(5), 425-431. doi:10.1001/archpediatrics.2010.50
- Petegem, Van S., Ferrerre, de E., Soenens, B., Rooij, Van T. J., & Looy, Van J. (2019). Parents' degree and style of restrictive mediation in young children's digital gaming: Associations with parental attitudes and perceived child adjustment. *Journal of Child and Family Studies*, 28, 1379-1391. doi: 10.1007/s10826-019-01368-x
- Postman, N. (2010). *Televizyon Öldüren Eğlence: Gösteri Çağında Kamusal Söylem* (O. Akinhay, Çev.), (3. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Rideout, V. J., Vandewater, E. A. & Wartella, E. A. (2003). *Zero to six: Electronic media in the lives of infants, toddlers and preschoolers*. CA: Henry J Kaiser Family Foundation
- Radio Televizyon Üst Kurulu (RTÜK). (2013). *Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması*. İstanbul: Bizim Matbaa
- Robertson, K. J., Aitken, R., Thyne, M. & Wakins L. (2016). Correlates of parental mediation of pre-schooler's advertising exposure. *Young Consumers*, 17(4), 337-349. doi: 10.1108/YC-04-2016-00597
- Sanders, R. M., Montgomery, T. D. & Brechman-Toussaint, L. M. (2000). The mass media and the prevention of child behavior problems: the evaluation of a television series to promote positive outcomes for parents and their children. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41(7), 939-948. doi.org/10.1111/1469-7610.00681
- Sayan H. (2016). Okul Öncesi Eğitimde Teknoloji Kullanımı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 5(13).67-83.
- Sayı, M. (1991). Şiddet İçeren Tv Programları ile Çocukların Saldırgan Davranışları Arasındaki İlişkiye Genel Bakış. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 8(1-2), 129-142.

- Singer, L. J., Singer, G. D., Desmond, R., Hirsch, B. & Nicol, A. (1988). Family mediation and children's cognition, aggression, and comprehension of television: A longitudinal study. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 94, 329-347. doi.org/10.1016/0193-3973(88)90034-2
- Sission B. S., Broyles, T. S., Baker, B. L. & Katzmarzyk, T. P. (2010). Screen time, physical activity and overweight in U.S. youth: National survey of children's health 2003. *Journal of Adolescent Health*, 47, 309-311. doi.org/10.1016/j.jadohealth.2010.02.016
- Smith, L. S., Nathanson, I. A. & Wilson, J. B. (2002). Prime-time television: Assessing violence during the most popular viewing hours. *International Communication Association*, 84-111. doi.org/10.1111/j.1460-2466.2002.tb02534.x
- Soydan, E. ve Alpaslan, N. (2014). Medyanın Doğal Afetlerdeki İşlevi. *İstanbul Journal of Social Sciences*, 7, 53-64.
- Şakiroğlu, M. ve Poyraz, Akyol. C. (2018). *Çocukları Sanal Dünyadan Koruma Kılavuzu*. İstanbul: Hayykitap.
- Şanlı, D. & Öztürk, C. (2012). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 31-48.
- Şen, M., Demir, E., Teke, N. ve Yılmaz, A. (2020). Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53, 228-265. doi: 10.21764/maeuefd.646852
- Şen, M., Yılmaz, A. ve Teke, N. (2018, Kasım). *Anne-Babaların Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Medyaya Yönelik Düşüncelerinin ve Aracılık Davranışlarının İncelenmesi*. TRT Uluslararası Çocuk Medyası Konferansı: Conrad İstanbul Bosphorus, Ankara. Sunum Erişim: <https://2018.trtcocukmedyasikonferansi.com/uploads/2018/12/19/017a2d17728846cd92943227f1bb66b3.pdf>, Video erişim: https://www.youtube.com/watch?v=HTUcipp7g_Y&list=PLulp-eldRnM7A-aarxS8716R4xkYlQjaj&index=23
- Şirin, M. R. (2015). *Televizyon Çocuk ve Aile: Yeni Çocuğun Medya Sarmalı* (4. Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık
- Tezel Şahin, F. & Özyürek, A. (2008). 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414.

- Tidhar, E. C. & Levinsohn, H. (1997). Parental mediation of children's viewing in a changing television environment. *Journal of Educational Media*, 23(2/3). doi.org/10.1080/1358165970230204
- Tüzün Ü. (2002). Gelişen İletişim Araçlarının Çocuk ve Gençlerin Etkileşimi Üzerine Etkisi. *Düşünen Adam*, 15(1), 46-50. Erişim adresi: <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/l3XsD.pdf>
- UNESCO. (1980). *Many Voices One World*. New York: Kogan Page Ltd. Retrieved from: <http://unesdoc.unesco.org/images/0004/000400/040066eb.pdf/>
- Valkenburg, M. P., Krcmar, M., Peeters, L. A. & Marseille M. N. (1999). Developing a scale to assess three styles of television mediation: "Instructive mediation," "restrictive mediation," and "social coviewing. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*. 43(1), 52-66. doi.org/10.1080/08838159909364474
- Vandebosch, H. & Van Cleemput, K. (2007). Television viewing and obesity among pre-school children: The role of parent. *Communications*, 32, 417-446. doi: 10.1515/COMMUN.2007.031
- Vandewater, A. T., Rideout, J. V., Wartella, A. E., Huang, X., Lee, H. J. & Shim, M. (2007). Digital childhood: Electronic media and technology use among infants, toddlers, and preschoolers. *Pediatrics*, 119(5), 1006-1015. Retrieved from: <https://pediatrics.aappublications.org/content/119/5/e1006>
- Voort Van Der T. H., Nikken, P. & Lil Van, J. E. (1992). Determinants of parental guidance of children's television viewing: dutch replication study. *Journal of Broadcasting Electronic Media*, 36(1), 61-74. <https://doi.org/10.1080/08838159209364154>
- Vural Şenel, B. (2020). *Erken çocukluk döneminde çocuğu olan ebeveynlerin medya ve teknolojiye yönelik tutumlarının medya aracılık rolleri ile ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Wallace, M. (1958). Mike Wallece Interview with Aldoux Huxley (18.05.1958). Erişim Adresi: <https://postmodernizm.blogspot.com/2011/02/belki-de-bu-dunya-baska-bir-gezegenin.html>
- Warren, R. (2001). In words and deeds: Parental involvement and mediation of children's television viewing. *Journal of Family Communication*, 1(4), 211-231. doi.org/10.1207/S15327698JFC0104_01

- Warren, R., Gerke, P. & Kelly, A. M. (2002). Is there enough time on the clock? Parental involvement and mediation of children's television viewing. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 46(1), 87-111. doi.org/10.1207/s15506878jobem4601_6
- Warren, R. (2003). Parental mediation of preschool children's television viewing. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 47(3), 394-417. doi.org/10.1207/s15506878jobem4703_5
- Yağlı A. (2013). Çocuğun Eğitiminde ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Caillou ve Pepee Örneği. *Electronic Turkish Studies*, 8(10), 707-719. Erişim adresi: <https://arastirmax.com/tr/system/files/dergiler/79199/makaleler/8/10/arastirmax-cocugun-egitiminde-sosyal-gelisiminde-cizgi-filmlerin-rolu-caillou-pepee-ornegi.pdf>
- Yılmaz, A. ve Biricik, Z. (2017). Sağlık İletişiminde Dijital Medya Kullanımının Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri: Sosyal Medya ve Çevrimiçi Oyunlar Üzerine Bir İnceleme. *Atatürk İletişim Dergisi*, 14, 173-186. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/429944>
- Yıldırım, Y. (2018). *21. Yüzyıl Anne Babalarının Başucu Kitabı Dijital Kültürde Çocuk Yetiştirmek*. Eskişehir: Nisan Kitabevi
- Zaman, B., Nouwen, M., Vanattenhoven, J., Ferrerre, E., D. & Looy, V., J. (2016). A qualitative inquiry into the contextualized parental mediation practices of young children's digital media use at home. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 60(1), 1-22. doi: 10.1080/08838151.2015.1127240
- Zimmerman, J. F., Christakis, D. A. & Meltzoff, A. N. (2007). Television and dvd/video viewing in children younger than 2 years. *Arch Pediatr Adolesc Med*, 161(5), 473-479. doi:10.1001/archpedi.161.5.473

EKLER

EK 1. Ölçek İzin Belgesi

	T.C. ANKARA ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ TEMEL EĞİTİM BÖLÜMÜ OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI	
Sayın Nur Aksoy, Okul Öncesi Medya Düşünce Ölçeği- Anne Baba Formu ve Okul Öncesi Medya Aracılığı Ölçeği- Anne Baba Formu * isimli ölçme araçlarının, ilgili yerlerde kaynak gösterilme şartıyla kullanılması uygun bulunmuştur. Adı geçen çalışmadaki ölçme aracı sadece yüksek lisans tez çalışmasında kullanılabilir ve başkalarına verilemez. Tezin tamamlanmasından sonra birer örneğinin tarafımıza gönderilmesini rica ederiz.		
Sayın Yrd. Doç. Dr. Müge ŞEN, Okul Öncesi Medya Düşünce Ölçeği- Anne Baba Formu ve Okul Öncesi Medya Aracılığı Ölçeği- Anne Baba Formu * isimli ölçme araçlarının yüksek lisans tez çalışmam dışında başka bir araştırmada, izin alınmadan kullanılmayacak ve tarafımdan başkalarına verilmeyecektir.		
		Araştırmacı Nur AKSOY

EK 2. Bilgi Formu ve Okul Önce Medya Düşünce ve Aracılık Formu

DEĞERLİ ANNE BABA,

Bu tez çalışmasında, okul öncesi dönem (36-72 aylık) çocuğu olan anne-babaların çocuklarının medya kullanımlarına yönelik düşüncelerinin ve davranışlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla aşağıda yer alan soruların seçenekli olanlarını (X) işareti ile işaretlemenizi, açık uçlu olanlarını da yanıtlamanızı istemekteyim. Soruları içtenlikle yanıtlamanız araştırmanın güvenilirliği açısından önemlidir. Vereceğiniz bilgiler hiçbir şekilde açıklanmayacaktır.

Bu çalışmada yer aldığınız ve katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Arş. Gör. Nur Aksoy

BİLGİ FORMU

1.Yaşınız : _____ 2.Cinsiyetiniz : _____ 3.En son bitirdiğiniz okul : _____

4.Mesleğiniz : _____ 5.Okul öncesi dönemdeki çocuğunuzun doğum tarihi (Gün.Ay.Yıl) : _____

6.Okul öncesi dönemdeki çocuğunuzun cinsiyeti: _____

7.Evinizde hangi teknolojik iletişim araçları bulunmaktadır? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

☐Televizyon ☐Dizüstü Bilgisayar ☐Masaüstü Bilgisayar ☐Tablet Bilgisayar ☐Cep Telefonu ☐Akıllı Cep Telefonu

8.Kişisel olarak teknolojik iletişim araçlarını günde ortalama ne kadar süreyle kullanıyorsunuz? (Dakika)

Televizyon(.....) Dizüstü Bilgisayar(.....) Masaüstü Bilgisayar(.....)

Tablet Bilgisayar(.....) Cep Telefonu(.....) Akıllı Cep Telefonu(.....)

9.Evinizde İnternete erişim var mı? ☐Evet ☐Hayır

10.İnternette günde ortalama ne kadar süreyle kullanıyorsunuz? (Dakika) (.....)

11.Çocuğunuz teknolojik iletişim araçlarını kullanmakta mıdır? Yanıtınız “Evet” ise 12. soruyu da yanıtlayınız

☐Evet ☐Hayır

12.Çocuğunuz hangi teknolojik iletişim araçlarını kullanmaktadır? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

☐Televizyon ☐Dizüstü Bilgisayar ☐Masaüstü Bilgisayar ☐Tablet Bilgisayar ☐Cep Telefonu ☐Akıllı Cep Telefonu

13.Sadece çocuğunuza ait teknolojik iletişim aracı/araçları var mıdır? Yanıtınız “Evet” ise 14. soruyu da yanıtlayınız

☐Evet ☐Hayır

14.Çocuğunuza ait teknolojik iletişim aracını/araçlarını yazınız.

(.....)
(.....)

15.Çocuğunuz teknolojik iletişim araçlarını günde ortalama ne kadar süreyle kullanmaktadır?
(Dakika)

Televizyon(.....)
Bilgisayar(.....)

Dizüstü Bilgisayar(.....)
Cep Telefonu(.....)

Masaüstü
Akıllı Cep Telefonu(.....)

16.Evinizde çocuğunuzun teknolojik iletişim araçlarını kullanımına ilişkin kurallar var mıdır?
Yanıtınız “Evet” ise 17. soruyu da yanıtlayınız ☐Evet ☐Hayır

17.Kurallarınızı yazınız

.....
.....

18. Çocuğunuzun internete erişimi var mıdır?Yanıtınız “Evet” ise 19. soruyu da yanıtlayınız

☐Evet ☐Hayır

19.Çocuğunuz interneti günde ortalama ne kadar süreyle kullanmaktadır? (Dakika) (.....)

Eklemek istediğiniz bilgi ya da öneri varsa lütfen aşağıya yazınız.

.....
.....

OKUL ÖNCESİ MEDYA DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ- ANNE BABA FORMU BİRİNCİ BÖLÜM Lütfen aşağıdaki sorulardan size en uygun seçeneği işaretleyiniz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Çocuğum için televizyonun bir öğrenme aracı olduğunu düşünüyorum.					
2	Çocuğumun ürün tercihlerinde (yiyecek, içecek, giyecek, oyuncak) bilgisayar/tablet/akıllı telefon oyunlarının etkili olduğunu düşünüyorum.					
3	Çocuğumun izleyeceği TV programının içeriğinin çocuğum için uygunluğuna dikkat ederim.					
4	Çocuğumun şiddet ve benzeri olumsuz davranışları televizyondan öğrendiğini düşünüyorum.					
5	Televizyonda çocuğumun kültürümüze uygun içerikler izlemesini tercih ederim.					
6	Çocuğumun bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oynayacağı oyunun içeriğinin çocuğum için uygunluğuna dikkat ederim.					
7	Bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda çocuğumun kültürümüze uygun içerikli oyunlar oynamasını tercih ederim.					
8	Çocuğumun şiddet ve benzeri olumsuz davranışları tablet/bilgisayar/akıllı telefon oyunlarından öğrendiğini düşünüyorum.					
9	Çocuğumun ürün tercihlerinde (yiyecek, içecek, giyecek, oyuncak) televizyon reklamlarının etkili olduğunu düşünüyorum.					

10	Çocuğumun gün içinde televizyon izlemesi yerine oyun ve diğer sosyal aktivitelere vakit ayırmasını tercih ederim.					
11	Çocuğumun gün içinde bilgisayarla/tabletle/akıllı telefonla oynaması yerine oyun ve diğer sosyal aktivitelere vakit ayırmasını tercih ederim.					
12	Bilgisayarın/tabletin/akıllı telefonun çocuğum için faydalı olduğunu düşünüyorum.					
13	Televizyon çocuğumun değerlerimizi ve kültürümüzü öğrenmede önemlidir.					
14	Çocuğum için bilgisayarın/tabletin/akıllı telefonun bir öğrenme aracı olduğunu düşünüyorum.					
15	Televizyonun çocuğum için faydalı olduğunu düşünüyorum.					
	OKUL ÖNCESİ MEDYA ARACILIĞI ÖLÇEĞİ- ANNE BABA FORMU İKİNCİ BÖLÜM Lütfen aşağıdaki sorulardan size en uygun seçeneği işaretleyiniz.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Zaman Zaman	Çoğunlukla	Her Zaman
1	Çocuğumun bilgisayarla/tabletle/akıllı telefonla oynama süresini ben belirlerim.					
2	Çocuğumla bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oyun oynarken oyun hakkında konuşurum.					
3	Bilgisayarla/tabletle/akıllı telefonla oynama süresini ve saatini çocuğumla birlikte önceden konuşarak belirlerim.					
4	Çocuğumun televizyon izleme saatlerini düzenlerim.					
5	Çocuğumla birlikte televizyon izlerken ona içerikle ilgili sorular yöneltirim.					
6	Çocuğumla birlikte bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oyun oynarken ona içerikle ilgili sorular yöneltirim.					
7	Çocuğumun TV izleme süresini ben belirlerim.					
8	Çocuğumla televizyonda izlediği programlar üzerine konuşurum.					
9	Çocuğumun bilgisayarla/tabletle/akıllı telefonla oynayacağı zaman aralıklarını temel gereksinimlerini (uyku, beslenme vb.) etkilemeyecek şekilde düzenlerim.					
10	Çocuğumun televizyon izleme süresine sınır koyarım.					
11	Çocuğumla televizyonda izlediği program öncesinde program hakkında konuşurum.					
12	Çocuğumla birlikte televizyon izlerken içerikle ilgili ek bilgiler veririm.					
13	Çocuğumla televizyonda izlediği program sonrasında program hakkında konuşurum.					
14	Çocuğumla birlikte bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oyun oynarken içerikle ilgili ek bilgiler veririm.					
15	Çocuğumla bilgisayarla/tabletle/akıllı telefonla oynadığı oyun sonrasında oyun hakkında konuşurum.					
16	Çocuğumla bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oynadığı oyun öncesinde oyun hakkında konuşurum.					

17	Çocuğumun bilgisayarla/tabletle/akıllı telefonla oynama saatlerini düzenlerim.					
18	Çocuğumun televizyon izleyeceği zaman aralıklarını temel gereksinimlerini (uyku, beslenme vb.) etkilemeyecek şekilde düzenlerim.					
19	Çocuğumla birlikte bilgisayarda/tabletle/akıllı telefonda oyun oynarken olumsuz davranışların neden hatalı olduğunu açıklarım.					
20	Çocuğumun TV’de izlediği programların ona uygunluğu hakkında konuşurum.					
21	Çocuğumun bilgisayarla/tabletle/akıllı telefonla oynama süresine sınır koyarım.					

EK 3. Etik Kurul Onayı

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 29/07/2019
Toplantı Sayısı : 10
Karar Sayısı : 321

321- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Nur Aksoy**'un "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Medya Kullanımında Anne-Baba Aracılığı" başlıklı tezi ile ilgili 09/07/2019 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Araştırmanın aydınlatılmış onam formunun uygun biçimde hazırlandığı, görüşme sorularının yansız olduğu ve ayrımcı ifadeler içermediği, yöntemsel tutarlığın bulunduğu, dolayısıyla araştırma tasarımının etik açıdan uygun olduğu görülmekle birlikte; Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Nur Aksoy**'un "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Medya Kullanımında Anne-Baba Aracılığı" başlıklı tezi tamamlanmış bir tez çalışması olduğundan Etik Kurul onay belgesi verilememektedir.

EK 4. Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni ve Valilik Onayı

T.C.
KARS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 91782061-605.01-E.8389162
Konu : İzin

26/04/2019

VALİLİK MAKAMINA
KARS

Kafkas Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarından Arş.Gör. Nur AKSOY'un "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Medya Kullanımında Anne Baba Aracılığı" adlı çalışmasını ekli listede bulunan okul müdürlüklerinde uygulaması ile ilgili Kafkas Üniversitesi Rektörlüğü Personel Daire Başkanlığı'nın 17.04.2019 tarih ve 11640 sayılı yazılarında belirtilmektedir.

Anne Baba Formu, Okul Öncesi Medya Düşünce Ölçeği -Anne Baba Formu, Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri" konulu 2017/25 Nolu Genelgeleri gereğince oluşturulan komisyon tarafından incelenmiş olup, tez çalışmasını İlimiz Merkez İlçede bulunan ekli listede belirtilen Anaokulları, İlkokul, Ortaokul ve Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi bünyesinde bulunan anasınıfı öğrenci velilerine 2018-2019 eğitim öğretim yılında eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, okul yönetiminin gözetiminde gönüllülük esasına dayalı olarak Müdürlüğümüzce mühürlenmiş Forum ve Ölçeklerin uygulaması ve sonucunun CD ortamında Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine teslim edilmesi Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

BENZERLİK BİLDİRİMİ

“Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Medya Kullanımında Anne Baba Aracılığı” başlıklı tezimin ana bölümü (ön bölüm, kaynaklar ve ekler hariç) Turnitin İntihali Engelleme Programı aracılığıyla incelenmiş ve ilgili rapor danışmanım tarafından da kontrol edilmiştir. Kontrol sırasında (1) “Kapak, Önsöz, Özet, İçindekiler, Kısaltmalar/ Simgeler Sayfası, Tablolar Dizini, Şekiller Dizini, Dipnotlar, Kaynaklar, Ekler, Özgeçmiş” (2) “Tırnak içinde ve blok olarak verilen (doğrudan) alıntılar” (3) “Yedi sözcüğe kadar olan benzerlik/örtüşme içeren metin kısımları” (4) “Öğrencinin lisansüstü tezi ile ilgili yapmış olduğu yayınlar ile yararlandığı mevzuat metinleri” dışarıda tutulmuştur. Benzerlik kontrolüne ilişkin rapordan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Rapor Tarihi	: 24.04.2021
Gönderim Numarası	: 1568613620
Sayfa Sayısı	: 95
Sözcük Sayısı	: 25993
Karakter Sayısı	: 184335
Benzerlik Oranı	: %7
Savunma Tarihi	:12.03.2021

Yukarıda belirtilen sonuçları gösteren Turnitin İntihali Engelleme Programı’na ilişkin orijinal raporu, sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmaksızın bu bildirimin ekinde Enstitüye teslim ettiğimi, tezimin %10’dan fazla benzerlik oranı içerdiğinin ve tek bir kaynakla eşleşme oranının %2’yi geçtiğinin belirlenmesi durumunda, bundan doğabilecek tüm yasal sorumluluğu kabul ettiğimi bildirir, saygılarımı sunarım.

Öğrencinin Adı Soyadı: Nur AKSOY

Tarih: 24.04.2021

İmza:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı :Nur AKSOY

E-Posta Adresi :

İş Deneyimi :

Unvan	Görev Yeri	Yıl
Arş. Gör.	Kafkas Üniversitesi	2016 -

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Okul Öncesi Öğretmenliği	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2012-2016
Yüksek Lisans	Okul Öncesi Eğitimi	Ankara Üniversitesi	2016-2021